

ΕΤΟΣ Β΄.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1880.

ΦΥΛΛ 18.

ΑΝΑΚΑΚΥΨΕΙΣ

ΝΟΡΔΕΝΖΩΛ (1)

Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες περιγράφουσι διὰ τῶν ζωηροτέρων χρωμάτων τὰς ἀποδοθείσας τῷ Νορδενζῶλ τιμάς, κατὰ τὴν ἐκ τοῦ παγωμένου πόλου ἐπάνοδόν του. Τὸ ὄνομα τοῦτο θέτουσιν ἐκ παραλλήλου τῶν ὀνομάτων τῶν ἐνδόξων θαλασσοπόρων Βάσκου δε Γάμμα καὶ Μαγελλάνου. Ὁ Νορδενζῶλ ἐτέλεσε τὸν περίπλου τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ὃν ὁ Βάσκος δε Γάμμα πρὸ τεσσάρων ἡδὴ αἰῶνων εἶχεν ἀρχίσει.

Ὁ Στάνλεϋ καὶ Νορδενζῶλ, οἱ δύο οὗτοι ἄνθρωποι, ἐν διαστήματι μείνου τῶν τριῶν ἐτῶν ἔφερον εἰς πέρας τὰς μεγαλειτέρας ἀνακαλύψεις, ὁ μὲν διὰ ξηρᾶς, ὁ δὲ διὰ θαλάσσης. Μέχρι τινὸς ὁ πόλος ἐθεωρεῖτο ἀπρόσιτος, καὶ τοιοῦτος ἀπεδείχθη διὰ τῶν πολυειδῶν ἀνωφελῶς γενομένων ἀποπειρῶν, ἡδὴ ὅμως ἡ δυσκολία αὐτῆ ἤρθη, καὶ τὸ στάδιον εἶναι ἐλεύθερον εἰς πάσας τὰς γεωγραφικὰς ἐρεῦνας.

Ἡ φιλοδοξία τῶν μελλουσῶν ἀνακαλύψεων περιορίζεται ἡδὴ εἰς σημεῖα τινα μικρᾶς σπουδαιότητος ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν τῆς Ἀφρικῆς, Ἀσίας, Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας. Πλησιάζει ἡ στιγμή καθ' ἣν οὐδεμία γωνία τῆς σφαίρας θὰ μείνη ἄγνωστος εἰς τὸν πολιτισμένον ἄνθρωπον, καὶ ὁ κανὼν τοῦ γεωμέτρου θὰ διέλθῃ ἐφ' ἀπάσης τῆς γῆς.

Διὰ τῶν γενομένων ἀνακαλύψεων ἐγνωσθησαν οὐ μόνον νέαι χῶραι, εἰς ἃς

δύναται νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἀνθρωπίνη ἐνέργεια, ἀλλὰ κυρίως ἀπεδείχθη ἡ ὠραία αὕτη ἀλήθεια, ὅτι πᾶν τὸ ὑπάρχον εἶναι ἡμῖν ἀναγκαῖον. Οἱ βάρβαροι διάγοντες βίον ἄγριον, δεικνύουσιν ἡμῖν τὸν βίον τῶν προγόνων μας. Αἱ ἔρημοι τοῦ πόλου, καὶ τὰ πολυπληθῆ λείψανα τῶν ἐν αὐταῖς ἀνακαλυπτομένων φυτῶν καὶ ζῶων, μᾶς διδάσκουσι περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς γῆς, ἂν δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζῆση τις ἐν αὐταῖς, εἰσὶν οὐχ ἥττον ἀπολύτως ἀναγκαῖαι εἰς τὴν δημιουργίαν, διότι ἔχουσι μεγάλην ἐπιρραὴν ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς γῆς· ἐκεῖ ἀποφύχονται οἱ ἐκ τῶν θαλασσῶν τοῦ μεσημβρινοῦ ἀτμοὶ, καὶ σχηματίζουσι τὰ ψυχρὰ ρεύματα, τὰ διερχόμενα τὴν ἀτμοσφαῖραν μας.

Ὁ Ἀδόλφος Νορδενζῶλ ἐγεννήθη κατὰ τὰ 1832 εἰς Helsingford τῆς Φιλανδίας· ἡ χώρα αὕτη ἐπὶ πολὺ ἀνήκεν εἰς τὴν Σουηδίαν, καὶ πολλοὶ αὐτῆς ἀποικαῖ ἔμειναν ἐκεῖ, ὁ δὲ Νορδενζῶλ ἐξ αὐτῶν κατάγεται. Ἀγαπῶν μετὰ πάθος τὴν γεωλογίαν καὶ ὀρυκτολογίαν, μετέβη εἰς τὰς πολιτικὰς χώρας ἵνα ἐξασκήσῃ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν δύο τούτων ἐπιστημῶν. Ἐν διαστήματι 14 ἐτῶν ἐταξίδευσεν πεντάκις εἰς Σπιτσεβέργην καὶ Γροελλανδίαν, ὥστε οὐδεὶς ὡς αὐτὸς ἤτο καταλληλότερος διὰ τὸ τοῦ πόλου ταξίδιον, ὅπερ τὸν ἀπεθανάτισε.

Θάλασσα τῆς Κάρας ὀνομάζεται τὸ μεταξὺ τῆς Νέας Ζέμβλας καὶ τῶν παραλίων τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας μέρος τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος πολλαὶ ἀπόπειραι ἐγένοντο πρὸς εὔρεσιν διόδου βορειοανατολικῶς πρὸς μετάβασιν εἰς τὴν ἐσχα-

τιὰν τῆς Ἀνατολῆς· οἱ μὲν ἀπατηθέντες ὑπὸ τοῦ κόλπου τῆς Obi, ὅπου ἡ Σιβηρικὴ ἀκτὴ διαγράφει εὐρὺ κοίλωμα πρὸς νότον, ἐνόμισαν ὅτι εὔρον τὴν διόδον, καὶ ἐπέστρεψαν χωρὶς νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω, οἱ δὲ ἀπέτυχον καὶ ἀπερίπεται τοῦ Ἀγγλοῦ Willoughby καὶ τοῦ Ὁλλανδοῦ Baronz ἐπροξένησαν μέγαν κρότον. Οὔτε κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνας ἐπέτυχον αἱ τοιαῦται ἀποπειραι, καὶ μόνον διὰ ξηρᾶς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἀποσταλεῖσα ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας Ἄννας, ἐξηκρίβωσε τὰς ἀκτὰς τῆς Σιβηρίας. Ἡ θάλασσα τῆς Κάρας ἐθεωρήθη ἀπαισία, καὶ οἱ ναυτικοὶ ἐπίεσθησαν ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ πάγοι οὐδέποτε ἀνελύοντο, καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ μέρος τοῦτο ἐθεωρήθη ἀπρόσιτον· πρὸ πολλοῦ δὲ οὐδεμία νέα ἀπόπειρα ἐγένετο, ὅταν ὁ Νορδενζῶλ ἀνέτρεψεν ἄρδην ὅλας αὐτὰς τὰς προλήψεις.

Μελετήσας κατὰ βάθος τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ἐπίεσθη ὅτι αἱ ἀποτυχίαι, περὶ ὧν εἶπομεν, ἔπρεπε ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς θαλασσοπόρους καὶ οὐχὶ εἰς τὴν φύσιν· ὅτε μὲν ἡ ἐποχὴ δὲν ἦτο ἡ κατάλληλος, ὅτε δὲ τὰ πλοῖα ἦταν ἐλαττωματικά καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐκτεθῶσιν ἐν μέσῳ τῶν πάγων. Κατὰ συνέπειαν ἀνήγγειλεν ὅτι ἐθεώρει δυνατόν νὰ συστηθῇ διὰ θαλάσσης τακτικὴ συγκοινωνία, κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Σιβηρίας καὶ τῆς Ienissei καὶ τῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης. Δὲν τὸν ἐπίστευσαν, ὁ δὲ σοφὸς ἀκαδημαϊκὸς Boer τὸν ἐγλεῦασεν. Ὁ Νορδενζῶλ ἔπραξεν ὡς ὁ

ἀποδεικνύων τὴν κίνησιν διὰ τοῦ βαδίσματος, διήλθε τὴν θάλασσαν τῆς Κάρας κατὰ τὰ 1874 μετὰ δύο πλοίων καὶ ἐπέτυχεν. Ὁ Boer ἰσχυρίσθη ὅτι τὸ τοιοῦτον ἀποδοτέον εἰς τὰς ἐκτάκτους ἀτμοσφαιρικές περιστάσεις, αἵτινες δὲν ἤθελον παρουσιασθῆ πλεόν κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη. Ὁ Νορδενζὼλ ἐταξείδευσε καὶ κατὰ τὰ 1875 καὶ ἐπέτυχεν ὡς κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος. Τὸ πλώϊον τῆς θαλάσσης τῆς Κάρας ἀπεδείχθη ἐντελὸς, καὶ ἔκτοτε κατ' ἔτος διάφορα πλοῖα ἀκολουθοῦσι τὴν ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ καθηγητοῦ χαραχθεῖσαν ὁδόν.

Ἡ πρώτη αὐτῆ ἐπιτυχία παρεκίνησε τὸν Νορδενζὼλ νὰ μεταχειρισθῆ τὴν αὐτὴν μέθοδον καὶ εἰς ὅλον τὸν παγωμένον Σιβηρικὸν ὠκεανόν, ἦν καὶ διὰ τὴν θάλασσαν τῆς Κάρας μετεχειρίσθη. Λαβῶν ὑπ' ὄψει τὰς πληροφορίας τῶν ναυτικῶν οἵτινες ματαίως προσεπάθησαν νὰ εἰσχωρήσωσι, συνεπέρανε «ὅτι τὸν πρὸς βορρᾶν τῆς Σιβηρίας ὠκεανὸν οὐδέποτε διέπλευσε πλοῖον ἰκανὸν ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν θάλασσαν, οὔτε ἀτμόπλοιον εἰδικῶς παρεσκευασμένον διὰ τὸν ἐν μέσῳ τῶν πάγων πλοῦν». ἀπέδειξε δὲ ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διαπλεύσῃ τὸν εἰρημένον ὠκεανὸν κατὰ τὸ φθινόπωρον δι' ἀτμοπλοίου καταλλήλου καθ' ὅλα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ κρίσις του καὶ πάλιν ἦτο ὀρθή, καὶ τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν ἀνακαλύψεων του εἶναι ὅτι ἡ ἐπιστήμη τῷ ἐπέτρεψε νὰ τὰς ἀναγγείλῃ πρὶν ἢ τὰς πραγματοποιήσῃ.

Ὁ βασιλεὺς Ὀσκάρ, καὶ τρεῖς ἔμποροι, ὧν οἱ μὲν δύο Σουηδοὶ ὁ δὲ τρίτος Ρώσος, κατέθεσαν τὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα πρὸς ναύλωσιν τῆς Βέγας. Κατὰ τὴν 15 Ἰουλίου 1878 ὁ Νορδενζὼλ ἀνεχώρησεν ἐκ Νορβηγίας, συνοδευόμενος ὑπὸ τινῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες εἶχον ἐντολὴν νὰ ἐνεργήσωσι μετ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου, παρατηρήσεις γεωγραφικάς, ὑδρογραφικάς, γεωλογικάς καὶ φυσικῆς ἱστορίας. Κατὰ τὴν 30 εἰσηλθεν εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Κάρας, ἦν εὐρεν ἐλευθέραν πάγων, ὡς καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ταξιδιά του τὴν 19 Αὐγούστου διήλθε τὸ ἀκρωτήριον Tcheliousskine, τὸ ἀρκτικώτατον σημεῖον τῆς ἡπειρωτικῆς Ἀσίας. Τῷ εἶχον προεπιβεβῆ ὅτι οὐδέποτε ἤθελε φθάσει ἐκεῖ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἅπαντες ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἐχάρησαν, καὶ κανονοβολισμοὶ ἐχαίρετῆσεν τὴν ἐπιτυχίαν. Ἐκεῖ, πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἀτρομήτων θαλασσοπόρων μόνον μεγάλη λευκὴ ἄρκτος ἐπαρουσιάσθη. «Πρὶν ἀγκυροβολήσωμεν,

γράφει ὁ Νορδενζὼλ, διεκρίναμεν αὐτὴν πηγαινοερχομένην εἰς τὴν παραλίαν, θεωροῦσαν καὶ ὀσφραϊνομένην ἐνίοτε πρὸς τὸ μέρος τοῦ κόλπου, βεβαίως ἵνα μάθῃ, τίνας ἐνοχλητικοὺς ξένοι ἐπλησίαζον εἰς τὴν χώραν ὅπου μόνῃ ἡ ἄρκτος ἕως τότε ἀπολύτως ἦρχε. Ἐν τούτοις τρομάξασα ἐκ τοῦ κρότου τῶν πυροβόλων μετ' οὐ πολὺ ἐτράπη εἰς φυγὴν, σωθεῖσα καὶ ἀπὸ τὰς σφαίρας τῶν κυνηγῶν μας».

Κατὰ τὴν 28 Σεπτεμβρίου ὑπελείποντο εἰς τὴν Βέγαν δύο ἡμέραι ἵνα φθάσῃ εἰς τὸν Βερρίγγιον πορθμὸν, ἐξέλθη τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἀπροδοκῆτως καὶ πρὸ τοῦ συνήθους χρόνου ἐπῆλθεν ἡ ἐποχὴ τοῦ ψύχους, ἡ θάλασσα ἐπάγωσεν εὐθὺς καὶ τὸ πλοῖον εὐρέθῃ περικλεισμένον ὑπὸ τῶν πάγων. Ἠναγκάσθησαν νὰ διαχειμάσωσιν ἐκεῖ. Μετὰ 294 ἡμέρας διεσπάρησαν οἱ πάγοι, ἡ δὲ Βέγα ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν καὶ διήλθεν εὐθὺς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς Ἀσίας. «Ἐπὶ τέλους, ἀνακράζει ἐν τῷ ἡμερολογίῳ του ὁ Νορδενζὼλ, ἐπετεύχθη ὁ ὑπὸ τοσοῦτων ἐθνῶν ἐπιδιωκόμενος σκοπός, ἀφ' ἧς ὁ σὶρ Hagh Willoughby ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Greenwich κατὰ τὴν 20 Μαΐου 1853 ἐν μέσῳ τῶν κἀνονοβολισμῶν καὶ τῶν ἀνευφημιῶν τῶν ναυτῶν. Μετὰ 326 ἔτη, καὶ ὅταν οἱ πλείστοι τῶν ἐπιστημόνων ἐθεώρησαν ὡς ἀδύνατον τὴν ἐπιχείρησιν, εὐρέθῃ ἡ βορειοανατολικὴ δίοδος χωρὶς οὐδεὶς ν' ἀποθάνῃ, οὐδεὶς νὰ πάθῃ κατὰ τὴν ὑγίαν, ἀνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τοῦ πλοίου».

Ἡ εἰδησις αὕτη βαθέως συνεκίνησεν τὸν πολιτισμένον κόσμον. Μόλις φθάσας ὁ Νορδενζὼλ εἰς Ἰαπωνίαν κατέστη τὸ ἀντικείμενον ἐνθουσιωδῶν ἀνευφημιῶν, αἵτινες ἐξηκολούθησαν καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν τῆς ἐπιστροφῆς του, εἰς Νεάπολιν, Λισβόνην, Λονδίνον καὶ Παρίσιους.

Εἶναι δύσκολον νὰ περιγράψῃ τις ἐν συντομίᾳ τ' ἀποτελέσματα τοῦ μεγάλου τούτου πλοῦ, ἐξ οὗ ἅπασαι σχεδὸν αἱ μεγάλα ἐπιστήμαι θὰ ὠφελῶσιν. Ἡ μετεωρολογία θὰ πλουτίσῃ ἐκ τῶν παρατηρήσεων ἀπεράντου χώρας, ἐντελῶς μέχρι τοῦδε ἀγνώστου. Κατέβαλον οὐχὶ τὸλμην, κατέβαλον ἠρωισμόν ἵνα κάμωσι τὰς δεούσας παρατηρήσεις κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐπιπόνου διαχειμάσεως. Τὸ πρόχειρον αὐτῶν ἀστεροσκοπεῖον ἐστήθη 1,500 μέτρα μακρὰν τοῦ ἀτμοπλοίου. Ἠναγκάζοντο νὰ μεταβαίνωσιν ἐν αὐτῷ κατὰ τὰς πολιτικὰς νύκτας, ἐν μέσῳ φοβερῶν τρικυμιῶν καὶ ψύχους 45 βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενικοῦ, καὶ ἐν τούτοις καθ'

ἐκάστην τὸ ἐπεσκέπτοντο.

Πλείστα συλλογαὶ φυσικῆς ἱστορίας, προαγγέλλουσι σπουδαίας ἀνακαλύψεις. Ὁ παγωμένος ὠκεανὸς καὶ ἡ θάλασσα τοῦ βερρίγγιου πορθμοῦ εἰσὶ κατὰ πολὺ γονιμώτεροι τῶν τροπικῶν θαλασσῶν. Ἡ πολυπληθὴς αὕτη ζωικότης εἰς ταιροῦτον γεωγραφικὸν πλάτος καὶ ἐν μέσῳ θερμοκρασίας, ἦν ἐπὶ πολὺ ἐθεώρησαν ἐστερημένην πάσης γονιμότητος, εἶναι φαινόμενον ἄξιον πολλῆς μελέτης. Αἱ συλλογαὶ αὗται, λέγει ὁ Νορδενζὼλ, ἐνδιαφέρουσι τὰ μέγιστα τὰ ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, τὰς ἀπὸ πολλοῦ γενομένας ὑπὸ τῶν φυσιολόγων τοῦ βορρᾶ ἐπὶ τῆς γενικῆς ζωολογίας τῆς ἀπαντωμένης ἐπὶ τῶν παραλίῶν τῆς Σακχαδιναίας. Αἱ ἐρευναι αὗται ἀφορῶσι τῶντι σπουδαῖοτατα ζητήματα πρὸς διάγνωσιν τῆς τελευταίας περιόδου τῆς ἱστορικῆς γεωλογίας.

Τὰ πλείστα τῶν παραλίῶν, ἅτινα ἐπεσκέφθη ἡ Βέγα, ἦσαν ἀκατοίχητα, ἀλλὰ κατὰ τὴν διαχείμασιν, ἔλαβον ἀρκετὰς σχέσεις μετὰ φυλῆς τινος τῶν Tchoukthehes, καὶ αἱ περὶ αὐτῶν πληροφορίαι ἐνδιαφέρουσι τὰ μέγιστα τὴν ἐθνολογίαν. Οἱ πτωχοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, ἀριθμούμενοι περὶ τοὺς δισχιλίους, δὲν ἔφθασαν ἀκόμη οὔτε εἰς τὸν σιδηροῦν αἰῶνα, καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ ἐργαλεῖα τῶν εἶναι ἐκ πετρῶν καὶ ὀστέων. Κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ τῆς ἐνούσης τὸν παλαιὸν μετὰ τοῦ νέου κόσμου, ἔχουσι τὸν τύπον τῶν Μογγόλων τῆς Ἀσίας, μεμιγμένον μετὰ τοῦ τῶν Ἰνδῶν τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἴσως ἀνακαλύψωσιν ἐν αὐτοῖς τὸν κρῖνον τὸν συνεχόντα τὰς ἀμερικανικὰς φυλάς πρὸς τὰς τοῦ νέου κόσμου.

Ζῶσιν ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ τῆς ἀλιείας καὶ εἰς μεταφορὰν μεταχειρίζονται ἔλκυθρα διὰ κυνῶν. Αἱ ὑπὸ τοῦ ὑπολοχαγοῦ Hoogaat διδόμεναι πληροφορίαι περιγράφουσι τὸν τρόπον καθ' ὃν κατοικοῦσι. Αἱ σκηναὶ ἐκ δέρματος ταράνδου εἰσὶ διπλαῖ· ἡ ἐξωτερικὴ περιέχει ἐτέραν μικροτέραν κυβικὸν σχῆματος χρησιμεύουσαν ἀντὶ κατοικίας κατὰ τὸ ψύχος, δεκατέσσαρες χᾶτοικοι ζῶσιν ἐνίοτε εἰς τὸν στενὸν τοῦτον χώρον ἐκτάσεως 200 μέχρι 300 κυβικῶν ποδῶν, φωτιζόμενον καὶ θερμαινόμενον ὑπὸ δύο ἢ τριῶν λυχνιῶν μὲ ἐλαιον τῆς φώκης ἢ θερμοκρασία ἐνίοτε ὑψοῦται μέχρι 40 βαθμῶν, ἐνῶ ἔξω κατέρχεται 40 βαθμῶν κάτω τοῦ μηδενικοῦ. Ἀπαιτεῖται ἐξίς ἵνα δυνηθῇ τις νὰ ζῆσῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ ὀσφραϊνόμενος τὸ ἐλαιον τῆς φώκης, ἐντὸς ἀτ-

μοσφαίρας πυκνῆς καὶ θερμῆς, ἧτις οὐδέποτε καθαρίζεται, ἕνεκα τῆς συνηθείας τῶν κατοικῶν νὰ γυμνῶνται καθ' ὅλοκληρίαν ὡσάντι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς ἐσωτερικῆς σκηνῆς. Ὅταν κατὰ πρῶτον ἐκοιμήθημεν ἐντὸς αὐτῆς, πολὺ ὑπεφέραμεν ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος εὐκόλως συνειθίζει εἰς ὅλα, καὶ μετὰ τινὰς μῆνας αἱ θερμαὶ αὗται σκηναὶ μᾶς ἐφαίνοντο πολυλάκις ὡς ἀληθῆς παράδεισος.

Ὁ μὲν Νορδενζὼλ ἐξήτασε τὴν γεωλογίαν, εἰς ἣν εἶναι εἰδικός, οἱ δὲ διδάκτορες Hjellman καὶ Alqvist τὴν βοτανικὴν· ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον γεγονός εἶναι τὸ ἀκόλουθον. Ἐὰν ὁ αὐστηρὸς ὀρισμὸς τῆς νήσου, εἶναι, γῆ περικυκλωμένη πανταχόθεν ὑπὸ ὑδάτων, ὁ παλαιὸς κόσμος εἶναι νῆσος, ἦν πρῶτος ὁ Νορδενζὼλ περιέπλευσεν, ἀναχωρήσας εἰς Gothembeg πρὸς βορρᾶν καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἐκ μεσημβρίας.

Ὅποια ἔσονται αἱ πρακτικαὶ συνέπειαι τῆς ἀνακαλύψεως τῆς βορειοανατολικῆς δίοδου; Θὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ τὸ ἔμποριον; Αἱ ἐρωτήσεις αὗται φυσικῶς ἐπέρχονται, καὶ ὁ Νορδενζὼλ ἀπήνησεν ἤδη περὶ αὐτῶν. Ἡ ἀποκατάστασις ἐμπορικῶν σχέσεων μετὰ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Λένα καὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, τῷ φαίνεται λίαν ἀβέβαιος· μετὰ τοῦ Λένα καὶ τῶν λιμένων τῆς Εὐρώπης ὑπάρχει, ἀλλὰ τὰ πλοῖα δὲν δύνανται ν' ἀναχωρήσωσι καὶ ἐπιστρέψωσι κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος.

Ἡ δὲ πρακτικὴ ὠφέλεια τῶν ἀνακαλύψεων τοῦ Νορδενζὼλ εἶναι μεγίστη. Τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Σιβηρίας περιέχει ἀπεράντους πεδιάδας, δυναμένας νὰ παρέχωσι μέγιστα ποσά σίτου, λίνου, καννάβου, μαλλίων, σιδήρου καὶ χαλκοῦ. Μέχρι τοῦδε ἡ χώρα αὕτη δὲν εἶχεν οὐδεμίαν κοινωνίαν μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου, οὐδεμίαν ὁδόν, κατὰ συνέπειαν δὲν εἶχεν οὐδὲν μέλλον, ὁ δὲ πλοῦτος αὐτῆς οὐδὲν παρήγε. Τοῦ λοιποῦ τὰ προϊόντα τῆς θὰ καταβαίνωσι διὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς ποταμῶν, μόλις ἐλευθεροῦνται ἀπὸ τῶν πάγων, τὰ δὲ πλοῖα θὰ ἐρχονται νὰ τὰ λαμβάνωσιν ἐκ τῶν λιμένων τοῦ παγωμένου ὠκεανοῦ, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα θὰ φέρωσι μηχανὰς καὶ ὅλα τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πολιτισμοῦ. Ἴδου νέος κόσμος προσθετόμενος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Εἶπον ὅτι ὁ Χρηστόφορος Κολόμβος ἔδωκε ζωὴν εἰς τὴν Ἀμερικὴν μετὰ τὸν Θεόν! Δὲν θὰ εἴπωσιν ἐπίσης ποτὲ καὶ διὰ τὸν Νορδενζὼλ ὅτι ἔδωκε ζωὴν εἰς τὴν Σιβηρίαν; Ὅποια ὠραιότερα καὶ καρωτέρα δόξα!

ἹΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΩΝ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ.

Ο ΝΑΟΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγ. φυλλ.)

Τῆ 12 Ἰανουαρίου 1793 ὁ Λουδοβίκος XVI ἐξῆλθε τῆς ἐν τῷ Ναφ εἰρκτῆς, ἵνα προσφέρῃ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπαναστατικὸν ἱκρίωμα. Ἡ δὲ Μαρία Ἀντωνιέττα ἐχάρησε χάριτι τῆς λαϊμοτόμου.

Ἄλλ' ἡ μητρικὴ αὐτῆς καρδία ἴεον ὑπέστη θλίψιν τὸ τρομερὸν τοῦτο τραῦμα παρακολουθήσασα, λέγω δὲ τὴν ἐπικίνδυνον ἀσθένειαν τῆς ὀπείας μικροῦ δειν ἐγένετο θύμα, ἡ νέα πριγγίσις Μαρία Θηρεσία θυγάτηρ αὐτῆς, ἧς ἕνεκα ἡ τῶν Παρισίων κοινότης ἠναγκάσθη πρὸς κατευνασμόν τῆς κοινῆς γνώμης, θεωρούσης αὐτὴν ὡς νεκρὰν νὰ δημηρσιεύσῃ διὰ τοῦ Μηνήτορος τὰ ἐπόμενα.

Ἡ Διαδίδεται εἰς τὸ κοινὸν καὶ εἰς τοὺς πατριωτικοὺς κύκλους, ὅτι ἡ θυγάτηρ τοῦ Λουδοβίκου ἀπέθανεν ἡ δὲ σύμβις αὐτοῦ μετηνέχθη εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς Ἰσχυῆς ἢ εἰς τὸ Δεσποτήριον (Conciergerie). Τὸ Γενικὸν συμβούλιον μοι ἐπιτρέπει νὰ διαψεύσω τὰς φήμας ταύτας, διαβεβαιῶν ὅτι ἡ τοῦ Λουδοβίκου θυγάτηρ ἔχει καλῶς, οἱ δὲ ἐν τῷ Ναφ συνεπέια ἀποφάσεως ἐγκλιθεῖντες, θέλουσι διαμείνει ἐν αὐτῷ ἐφ' ὅσον ἰσχύει ἡ ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις. »

Ἡ τῆς Μαρίας Θηρεσίας τροπὸς ἐξαιτησμένη παρὰ τῆς Κοινότητος τὴν ἄδειαν ἵνα ἴδῃ τὴν θυγατέρα αὐτῆς, ὡς τὴν ἀπεκάλει, ἀπέτυχεν ἐπειδὴ μετεχειρίσθη ἔκφρασις ἧτις ὑπέπεσεν ἤδη εἰς ἀγρηστίαν, ὡς φαίνεται ἐν τῇ ἐπομένῃ τοῦ συμβουλίου ἀποφάσει, δι' ἧς τοῦτο ἠνέχθη αὐτῇ τὴν αἴτησιν.

«Ἡ πολιτὶς Δαυρεντία ἐμφανισθεῖσα ὑπὸ τὸν τίτλον τροποῦ τῆς Κυρίας Πρώτης ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ συμβουλίου τὴν ἄδειαν νὰ ἴδῃ τὴν θυγατέρα αὐτῆς, κρατούμενῃ ἐν τῷ Ναφ, καὶ προτείνει νὰ μείνῃ μετ' αὐτῆς μέχρι νεωτέρας διαταγῆς.

«Τὸ Γενικὸν συμβούλιον μεταβαίνει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν ὡς μὴ γνωρίζον τινὰ καλούμενον Κυρία Πρώτη. »

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ νέα πριγγίσις ἐπανεκτήσατο τὴν ὑγίαν, ἡ δὲ βασίλισσα ἐνόησεν ὅτι ἡ θυγάτηρ αὐτῆς εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην ἀέρος καὶ μικρᾶς σωμαστικῆς· ἀλλὰ φοβουμένη μὴ συναντήσῃ ἐν τῷ κήφῳ τὸν στρατηγὸν Σαντέρρον ὅστις ἔδωκε τὸ σύνθημα διαρκοῦς τυμπανοκρουσίας ἐνῶ κατέπιπεν ἡ τοῦ συζύγου τῆς κεφαλὴ, ἐπροτίμησε νὰ ἀνέλθῃ μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ὕψος τοῦ πύργου οὕτινος αἱ ἐπάλλετοι εἶχον ἤδη ἀποπραχθῆ διὰ κανιδῶν.

Τοῦ Λουδοβίκου XVI φρονεθέντος, ὑπελείποντο εἰσέτι ἐν τῷ Ναφ τέσσαρα τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας μέλη, ἦτοι ἡ βασίλισσα, ἡ θυγάτηρ τῆς, ὁ Δελφῖν καὶ ἡ κυρία Ἐλισάβετ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐδιπλασιάσθη ἡ ἐπαγρῦνσις.

Ἄλλ' εἰς τῶν πρὸς φύλαξιν αὐτῶν τεταγ-

μένων, ὁ ἀστυνόμος Τουλὰν κερμθεὶς ὑπὸ τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ δυστυχημάτων, ἐκρήχθη ὑπὲρ τῆς βασιλικῆς ὑποθέσεως, καὶ συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἰδέαν τῆς σωτηρίας τῆς βασιλείας καὶ τῶν τέκνων τῆς, σύμφωνον ἔχων πρὸς τοῦτο ἕνα τῶν συναδέλφων αὐτοῦ τὸν Δελφῖν μὴ δυνηθέντα ἐπίσης νὰ ἀντιστη πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν ἣν ἐξήσκειον ἐπὶ τῶν περιστοιχοῦντων αὐτὰ τὰ θύματα ταῦτα τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἐπενόησε δὲ σχέδιον ἀποδράσεως ὅπερ ἀπεδέχθη μὲν καὶ ἡ βασίλισσα, ἠρνήθη ἁμῶς τὴν ἐπικύρωσιν, ὡς μὴ ἔχουσα τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἱππότου Ζαρζαί, οὕτινος ἡ πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν ἀφοσίωσις ἦν ἀπερίοριςτος, ἡ δὲ σύνεσις καὶ ἡ φρόνησις αὐτοῦ ὑπεγόρευσεσαν πάντοτε πάσας τὰς ἀποφάσεις ἐκείνης.

Ὁ ἱππότης ἀκούσας τὸν Τουλὰν ἀνακινώσαντα αὐτῷ τὸ μελετώμενον σχέδιον, τὸ ἐπικύρωσε συνιστάμενον εἰς τὸ νὰ προκηθεῖται εἰς τὴν βασιλείαν καὶ τὴν κυρία Ἐλισάβετ, ἐνδύματα ἀνδρῶν· οἱ δύο ἀστυνόμοι ἐμελλον νὰ εἰσαγάγωσιν αὐτὰ εἰς τὸν Νάον κρύπτοντες ὑπὸ τὴν μιλωτὴν αὐτῶν, αἱ δὲ πριγγίσιςσαι δυνάμει τῆς μεταμφίσεως ταύτης καὶ ἐξωσμένοι διὰ τριχρόνον ἐπιζωμάτων, φέρουσαι δὲ διαβατήρια τῶν ὁποίων τὴν ἐκδοσὶν ἐνήργησεν ὁ Τουλὰν, ἐμελλον νὰ ἐξέλθωσιν ἐπλούστατα ἐκ τῆς εἰρκτῆς καὶ φθάσωσιν εἰς τὴν ὁδὸν ὑπο ἄμαξαι συνεσκευασμένοι ἦθελον τὰς περιμένει.

Ἄλλ' ὑπελείποντο τὰ τέκνα καὶ ἐν αὐτοῖς ὑπῆρχεν ἡ μεγαλητέρα δυσκολία, διότι ὁ Δελφῖν διετέλει ὑπὸ δινηκεῖ ἐπαγρῦνσησιν ἧς ἀδύνατος ἀπέβαιεν ἡ ὑπεκφυγῆ. Ἄλλὰ μετὰ συντόμου ἐρεῦνας ἐξευρέθη τὸ μέσον δι' οὗ ν' ἀχθῶσιν ἐπιτυχῶς εἰς πέρας τὰ ἐσχεδιασμένα· τὸ μέσον τοῦτο προσέφερον φανοκόρος τις ἐρχόμενος τὴν μὲν πρῶταν νὰ καθαρίσῃ τὰς λυχνίας καὶ τοὺς φανῶν, τὴν δὲ ἐσπέειαν νὰ ἀνάψῃ αὐτοὺς, ὅστις συνήθως εἶχε βοηθοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ τὰ δύο τέκνα του ἔχοντα τὴν ἡλικίαν τοῦ Λουδοβίκου καὶ τῆς ἀδελφῆς του.

Ἐπρόκειτο δὲ νὰ ὀντικαταστήσωσι ταῦτα διὰ τῶν τέκνων τοῦ φανοκόρου ἀλλὰ πῶς νὰ τὸ κατορθώσωσι; ἀπόπειρα πρὸς δελεασμὸν τοῦ ἀνθρώπου τούτου ἠδύνατο νὰ διακινδυνεύσῃ τὰ πάντα, διότι ἐφημιζετο ὡς θερμοῦ πατριώτης· φόβος δὲ ὑπῆρχε, μὴ, πρὸς πᾶσαν ἀποκάλυψιν, ἀνακινῶσῃ εἰς τὸ συμβούλιον τὰς σκευωρίας των.

Τούτου ὁ ἕνεκα ὁ Τουλὰν προέτεινε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ τέκνα ταῦτα ἐν ὄγνοίᾳ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἰδίων τέκνων. Ἴδου δὲ τί ἐπένοησε. Φίλος τοῦ τις πεπρωτικισμένος διὰ δεδοκιμασμένης ἐχθροφιλίας καὶ ἔτοιμος νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ νέου βασιλέως, ὤφειλεν, ἅμα τῇ ἀλλαγῇ τῶν σκοπῶν, νὰ παρουσιασθῇ ὑπὸ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸ πρόσχημα τοῦ φανοκόρου μέγρι τοῦ δωματίου τῆς βασιλείας.

Τοῦτον ἐλθόντα, ὁ Τουλὰν ἐμελλε νὰ ὑπο-

της κοινής ασφαλείας, έλαβεν ύπερ αυτού αδιάλειπτον και τρυφερήν μέριμναν· αλλά τό κακόν ην πλέον άνιάτον, τή δε 7 'Ιανουαρίου 1795 έγ μόνον ύπήρχεν εν τῷ Ναῷ μέλος τῆς βασιλικῆς οικογενείας οὔπερ έφείσθη ο θάνατος, ή νέα πριγγίπισσα Μαρία Θηρεσία.

Αλλά και περί ταύτης τῆ 30 'Ιανουαρίου 1795 ή έθνική Συνέλευσις άκούσασα τήν έκθεσιν τῶν άστυνομήν τῆς Κοινῆς σωτηρίας και τῆς Γενικῆς ασφαλείας άπεφάνθη ότι προτιθεταί ν' ανταλλάξη τήν θυγατέρα του τευταίου τῆς Γαλλίας βασιλέως δι' αντιπροσώπων του λαου, ενός ύπουργου και πρίσβεων Γάλλων αίχμαλωτισθέντων υπό τῆς Αυστριας. 'Η δε ανταλλαγή έξετελέσθη τῆ 8 'Οκτωβρίου και τῆ 18 Δεκεμβρίου ή πριγγίπισσα έγκάτελειψε τήν τῷ Ναῷ φυλακήν.

Παρεργόμενοι εν σιγῇ τά ονόματα και τās θλιβεράς περιπετείας πολλῶν επισήμων άνδρῶν έγκλεισθέντων εν τῷ Ναῷ, μετά τήν εγκάθειρξιν τῶν βασιλικῶν θυμάτων, επιστραγγίζομεν τό παρόν περί τῆς φυλακῆς του Ναῦ άρθρον διὰ τῆς παραθέσεως τῶν έπομένων άπερ ύπολαμβάνομεν ως τήν προσφυστέραν κορονίδα τήν οποιάν δυνάμεθα νά έπιθέσωμεν εις τά μέχρι τούδε λεχθέντα.

Ο Ναπολέων αὐτοκράτωρ ήδη άπεφάσισε τήν καταστροφήν του πύργου του Ναῦ τῆ δε 3 'Ιουνίου 1808, έξεδόθη ή περί τούτου άπόφασις ένεκα τῆς οποιās τά μεν επιπλα διεμοιράσθησαν εις τās λοιπās φυλακās και τούς Ξενώνας τό δε εκ του κατακρημνισμού υλικόν εξερέθη εις τήν διά του πλειστηριασμοῦ πώλησιν.

Κατεκυρώθη δε ύπερ του τελευταίου ύπερθεματιστοῦ Ροβέρτου Μορέλ οστις επλήρωσε τριακότα και τρεῖς χιλιάδες φράγκων, ποσόν αληθῶς ύπερόχον, έπερ οῦμας ύποβιβάζεται εαν τις άναλογισθῇ τήν μεγάλην του Ναῦ σπουδαιότητα και τό ιστορικόν διάφορον οπερ οὔτος εκέκτατο παρά τῷ λαῷ, ή τῷ θαρρήσας ο ύπερθεματιστής ήγόρασεν αὐτόν· διότι πρό του κατεδαφισμού εκμεταλλευθείς τόν πύργον ως θεαμά τι περιέργον εξετύπωσε και επώλει δημοσίαι εισιτήρια εις τούς βουλομένους νά επισκεφθῶσιν αὐτόν· ή δε κερδοσκοπία δέν ητο άγνος· διότι τῷ δημοσίον συνέφερεσε προτροπάδην ίνα ρίψη έσχατον βλέμμα επί του τόπου οστις τῆλικαύτη περιεβλήθη σπουδαιότητα από τῆς αίχμαλωσίας τῆς βασιλικῆς οικογενείας.

Οι επισκεπτόμενοι εκτός τῆς τῶν διαμερισμάτων διατάξεως πλείστα άλλα είδον περιεργα οἷον ροπογραφίας βαναύσως ίχνογραφημένας, έπιγραφάς χειρογράφους, σύμβολα αὐτόγραφα, και πολλά άλλα ίκανοποιούντα τήν τῶν επισκεπτομένων περιέργειαν εξ ὧν παραθέτομεν τά εξῆς.

Εν τῷ του Δελφίνου θωματίῳ έραίνετο άρθος επί του σανιδώματος διαγεγραμμένον και παρ' αὐτῷ δι' άνθρακος κεραραγμέναί αι λέξεις. «Μαμά οās παρακ...»

Εν τῷ τῆς Μαρίας Θηρεσίας θωματίῳ πλείσται ύπήρχον επιγραφαι εν αις και αι εξῆς.

« Η Μαρία Θηρεσία εις ή δυστυχεστέρα του κόμοου γυνήν και ελίγον κατωτέρα ή εξῆς. « Δέν δύναται νά λάβη ειδήσεις περὶ τῆς μητρος της μήτε νά συνενωθῇ μετ' αὐτῆς ει και μυριάκις εξηγήσατο τούτο ».

Παρατίτερω δε ην γεγραμμένον « Ζήτω ή καλή μου μητηρ ήρ αγαπῶ και περι τῆς οποιās δέν δύναμαι νά λάβω ειδήσεις » και παλιν « Επιθυμῶ τῆν Ζαζαρ, Αλλ' αρ και Αλμενδαρ ».

Επί μιās πλευράς τῶν τοίχων ύπήρχε διά μολυβδιδος γεγραμμένον τό εξῆς:

« Ω πάτερ μου ! έπιβλεψον εκ του ούρανοῦ έφ' ημάς ».

Και κατωτέρω.

« Θεέ μου ! συγχώρησον τοῦς φονεύσαντας τοῦς γονεῖς μου ».

Εν δε τῷ κοιτῶνι τῆς βασιλέως ην γεγραμμένον διά μολυβδιδος.

« 27 Μαρτίου 1793 τεσσάρων ποδῶν, 10 δακτύλων και τριῶν γραμμῶν Και κατωτέρω »

« Τριῶν ποδῶν και δύο δακτύλων ».

Πιθανῶς τό άνάστημα τῶν δύο τέκνων της.

Επί τῆς θύρας του θωματίου του κλουμένου του Συμβουλίου ύπήρχε βαναύσως διαγεγραμμένον πρόσωπον, παριστῶν ως διετείνοτο τόν δημοτικόν Μαθητικόν οστις παρίστατη χαπνίζων τήν πίπαν του, μετά δύο εκ τῶν τριῶν καθιερωμένων λίξεων « Έλευθερία Ίσότης ».

Η θύρα του κοιτῶνος του βασιλέως ητο πλήρης παντοίων επιγραφῶν, υβριστικῶν τὰ πολλά, εν οἷς διαραινετο προπάντων ή λέξις τύραννος, μολυβδις δε έρυθρά υπό άδειοῦ κρατουμένη χειρὸς δέν ειρίστασε νά χαράξη λαικητόμοον ενεργούσαν και τήν εξῆς απότομον έμμηνευα.

« Ο τύραννος πύραν εν τῷ σάκῳ ».

Ετέρα δε χειρ άνθρώπου πάντως προρογισθέντος διά τήν βαναύστον εικόνα ειχε προσθήσει τά εξῆς.

« Ο ύπὸ σου ενταῦθα υβριζόμενος εξητήσατο επί του εκρώματος του έλεος ύπερσοῦ. »

Εἰς επίμετρον τῶν βασάνων του άτυχοῦς μονάρχου ειχον γραψεί εντός του κοιλώματος ενός παραθύρου τās λέξεις.

« Η κυρία Βέτο άπερχομένη διά τήν δικαιοσύνην ».

Και ροπογραφείσει γυναίκα επί φορητοῦ άμάξης και λαικητόμοον και έτέρα δε ύπήρχεν ροπογραφία τῆς αὐτῆς φύσεως άλλ' εξηλεμμένης, ης ισώζοντο μόνον ως έμμηνευα αὐτῆς κάτωθεν, αι εξῆς λέξεις.

« Η Αυστριακή εις τὸν χορόν! »

Ολα δε ταῦτα οὔτω προσείλκουν τήν τῶν επισκεπτομένων προσοχήν οστε ο άριθμὸς αὐτῶν καθημέραν ηύξανεν. Τούτων δ' ένεκα τό ύπουργεῖον τῆς γενικῆς άστυνομίας εθεώρησε κ-

θῆκον εκυτοῦ νά διακόψη τήν του Μορέλ κερδοσκοπίαν και άπηγόρευσεν αὐτῷ τήν παραδοχήν επισκεπτομένων και άν άκόμη ησαν άξιωματικοί του κρότους, και άνέθηκε τῷ ταγματάρχῳ τῆς άστυνομίας τῷ εντός του Νκοῦ διαμένοντι νά επιστηρῇ τήν τῷ διατάγματος εκτέλεσιν.

Αλλά τούτο κατέστρεψε τά του Μορέλ σχέδια, οστις εκτός τῆς ελπίδος του νά εξακολουθήσῃ δεχόμενος επισκέψεις επί ωρισμένην τιμῆν, εφηντάσθη, ίσως οὐχι άνευ λόγου, ότι και αὐτό του πύργου τό υλικόν εν τῷ τόπῳ αὐτοῦ πωλούμενον έμελλε διά τινος το υλίχιστον, νά εχη ιδιαιτέραν τινα αξίαν μελλουσαν νά άποφέρῃ αὐταῖς εις τά μετὰ ταῦτα ετι μείζονα.

Διότι αι θύραι λ. χ. του θωματίου του βασιλέως ως και αι του έτέρου εν ῶ εξήνευτεν ο Λουδοβίκος XVII ήλύναντο νά πωληθῶσιν ως πολύτιμα λείψνα. Αλλ' ή επεβλοῦσα του ύπουργεῖου τῆς Αστυνομίας άπαγόρευσε, άνέστρεψε πάντα ταῦτα τά σχέδια, διέψευτεν τās ελπίδας και εσύγχυσε τούς ύπολογισμούς του· οθεν εσκέπητο νά άπαιτήσῃ άποζημιώσιν, διά τās, υπό τῆς άπαγορεύσεως τῆς τῶν επισκεπτομένων ύποδοχῆς, προσενηθείσας αὐτῷ ζημίας.

Ο δε άστυνόμος του τμήματος του Σηκουάνα, ζητήσας παρά του Διευθυντοῦ τῶν εν τῷ περιόλῳ τῶν Παρισίων εθνικῶν κτημάτων, εδηγίας και τήν περί τῶν άπαιτήσεων του Μορέλ γνώμην του, προσεκλήθη νά άναφερθῇ εις τάν ύπουργόν οστις άπάντησεν ότι, επειδή ή κατακύρωσις οὔδεν παρεῖχε τῷ Μορέλ δικαίωμα κερδοσκοπίας επί του πύργου του Ναῦ ως άντικειμένου κοινῆς περιεργείας, οὔδεν οὔτος εκέκτητο δικαίωμα άποζημιώσεων, άλλ' ύπερκεῖτο νά κρημνίσῃ ως τάχιστα τόν πύργον.

Οὔτω δε εξηφανίσθη ο πύργος, άλλά καθ' ην ο τελευταῖος αὐτοῦ κατέπιπε λίθος διαταγμα αὐτοκρατορικῶν επελθόν διέτασσε τόν άναγκασμον του παλατίου του ηαῦ διὰ τῶν εξῆς.

Αὐτοκρατορικόν πελάτιον του Σάντ Κλουδ τῆ 3 Αὐγούστου 1811. Ναπολέων αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, Βασιλεῦς τῆς Ήταλίας· προστάτης τῆς δημοσπονδίας του Ρίνου και διαιτητῆς τῆς Έλεστικῆς δημοσπονδίας κτλ.

Ορίζομεν και διατάσσομεν τά έπομένα.

Αρθ. 1. Τό εν Παρισίαις παλάτιον του Ναῦ, θελει άνακαινωθῇ, διορθωθῇ και διασκευασθῇ ίνα χρησιμεύσῃ εις κατοικίαν του ύπουργοῦ τῶν Έκκλησιαστικῶν, και εκκατάσασιν τῶν γραφείων αὐτοῦ.

Αρθ. 2. Επὶ τῆς θέσεως του πύργου θελει κατασκευασθῇ κηπος προς χρῆσιν του ύπουργοῦ τῶν εκκλησιαστικῶν,

Αρθ. 3. Αἱ επιδιορθώσεις, ή τῆς οικοδομῆς διευθετήσεις και ή του κήπου φύσεις άνατίθενται εις τό ύπουργεῖον των έσωτερικῶν και πρέπει νά συμπληρωθῶσι εντός του έτους· ίνα τό ύπουργεῖον τῶν εκκλησιαστικῶν δυνήθῃ

νά εκκατασταθῇ εν αὐτῷ τῆ 1 'Ιανουαρίου 1812. Αἱ δε πρός τήν έσωτερικήν διακόμησιν δαπάναι πληρωθήσονται υπό τῷ ύπουργεῖου τῶν εκκλησιαστικῶν.

Αρθ. 4. Τό ύπουργεῖον τῶν έσωτερικῶν θελει διεκπαιριώσει άμέσως τόν προϋπολογισμὸν τῶν επισκευῶν, τῆς διευθετήσεως και του κήπου.

Αρθ. 5. Ανατίθεται εις τούς ύπουργούς τῶν έσωτερικῶν και τῶν εκκλησιαστικῶν ή εκτέλεσις τῆς προούσης άποφάσεως.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ.

Αλλ' ή άπόρκσις αἴτη του 1811 δέν εξετέλεσθη άμέσως, διακοπιετα ύπό τῶν επελθόντων πολιτικῶν γεγονότων, οστε και τό έτος 1813, εὔεν αὐτῆν εισέτι άνεκτέλεστον· τότε δε ο Λουδοβίκος XVIII εθεώρησατο, διά βασιλικῶν διατάγματος τās του Ναῦ οικοδομās άνακαινωθείσας, εις τήν πριγγίπισαν Δε Κονδῆ, αρχαίαν ήγουμένην του Ρεμιρεμόν ίνα εκκαθιδρῶσῃ εν αὐταῖς ομάδα κυριῶν του τάγματός της.

Εν τῷ Άνθοκομείῳ δε του κήπου του Ναῦ οπερ εφημιζετο ως τό πλουσιώτερον και ωραιοτέρον τῶν εν Παρισίαις, και υπό τήν δροσεράν τῶν άμυγδαλῶν αὐτοῦ δένδρων σκιάν, ηρχετο άλλοτε ν' αναπαυθῇ Μ. Μ. και ονειροπολήσῃ δέσμιος· τις του Νκοῦ.

Η χειρ του ενίστε επλανῶτο επί τῆς μακρῆς και μεταξοειδοῦς κόμης ξανθοῦ παιδὸς οὔτινος οἱ μεγάλοι κυανοὶ οφθαλμοὶ άντικατώπτριζον τό του ούρανοῦ κυανόν χρώμα.

Θλιβερόν και μελαγχολικόν μεθίμα διεφώτιζε τότε τήν κλυκίαν του παιδὸς φυσιογνωμίαν, υπό δε τās βλεπρίδας του περιλακισμένου ύπέτρεμε συχνάκις κρύριον δάκρυ· τούτων δε ο μεν πατήρ εκκαλεῖτο Λουδοβίκος XVI βασιλεῦς τῆς Γαλλίας και τῆς Ναβάρρας τό δε παιδίον όνομάζετο Λουδοβίκος· Κάρολος Δελφίν τῆς Γαλλίας.

(ήκολουθεῖ).

ΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΕΡΨΕΙΣ

[Συνέχεια τῆς φυλλ. 1Δ']

VIII.

Η ΕΠΑΓΓΕΛΩΣ ΦΥΣΙΣ.

§ 1. Έμπειρικῆ και Ίδεολογία. Έντεῦθεν αρχεται ή άκανθώδης τῆς φιλοσοφικῆς αναπτύξεως περίοδος. Ο Καρτέσιος και οἱ περί αὐτόν έθεντο τήν αντίθεσιν του ειδέναι και εἶναι, πνεύματος και ὕλης· απέτυχον δ' εν τῇ προς τήν τούτων διαλλαγήν άποπειρά αὐτῶν. Ο Σπινόζης, προς επανόρθωσιν του άσυνεποῦς τούτου, απέκδουε τῆς ιδίας ύποστάσεως εκάστην τῶν άνυποστάτων τούτων οὔσιων. Πνεῦμα και ὕλη, νόησις και εκτασις εἰσι κατ' αὐτόν εν και τό αὐτό παρά τῇ άπεράντῳ οὔσιαι, άλλ' εν τῇ προς άλλῆλα σχέσει αὐτῶν διέστανται άπ' άλλῆλων. Οστε οὔδ' οὔτος άπ-

ηλλάγη εντελῶς του Καρτεσιανοῦ διουσμοῦ· διότι και κατ' αὐτόν ή νόησις μόνον νόησις εστιν, ή εκτασις μόνον εκτασις, και αναγκαιως ή μία άποκλείει τήν άλλην. Εάν ποτε τά διεστώτα ταῦτα μερη πρόκειται νά διαλλαγῶσιν, άναγκη ή άφαίρεσις ν' άρθῇ εκ του μέσου και τελεσθῇ ή διαλλαγή άμέσως επί τῶν άντιθέτων τούτων μερῶν. Αλλά δύο μόναι εἰσιν αι προς τούτο άγουσαι οδοί· ή νά ταχθῇ τις μόνον ύπερ τῆς ὕλης, ή μόνον ύπερ του πνεύματος. Ητοι ή ή ὕλη πρέπει νά ὕπαχθῇ εις τό πνεῦμα, ή τό πνεῦμα εις τήν ὕλην, και ζητηθῇ οὔτως ή δι' ενός και μόνου εξ αὐτῶν εξήγησις άμφοτέρων. Και πράγματι οὔτω συνέβη· διότι από τούδε αρχονται δύο παραλλήλως βαίνουσαι μονομερεῖς τῆς φιλοσοφικῆς αναπτύξεως διευθύνσεις· ή καθαρά ἰδεολογία ή πνευματισμός, και ή καθαρά έμπερικῆ ή ὕλισμός.

§. 2 Locke.

Πατήρ τῆς νεωτέρας έμπειρικῆς εστιν ο Άγγλος John Locke. Προδρόμος αὐτοῦ εγένετο ο συμπολίτης αὐτοῦ Thomas Hobbes, ον μόνον ένεκα τῆς εν τῷ φυσικῷ δικαίῳ επισημότητος αὐτοῦ μνημονεύομεν ενταῦθα. (1588—1679.)

Ο Ιωάννης Locke εγεννήθη τῷ 1632 εν Wrington, άπέθανε δε τῷ 1704. Εδιδάχθη τήν τε ιατρικήν και τήν φιλοσοφίαν· άλλά διά τό φιλάσθενον αὐτοῦ, μη δυνάμενος νά μετέλθῃ τήν ιατρικήν, ήσυχολήθη περί τās επιστημονικās και φιλοσοφικās μελέτας. Οὔ μικρόν επί του βίου αὐτοῦ επέδρασεν ή προς αὐτόν φιλία του διασήμου πολιτικοῦ άνδρὸς και συγγραφῆως λόρδου Antony Ashley· εἰτα δε κόμητος Shaftsbury, παρ' ῶ φιλικωτάτης ετυχε δεξιώσεως και προς τούς επισημοτέρους άνδρας τῆς Άγγλίας συναναστράφη.

Νοῦς θετικὸς και νήφων, κρίσις ορθή οὔδέποτε ύπεράνω ωρισμένου τινὸς μεταφυσικοῦ ὕψους αιωρουμένη ή πλανωμένη, έρωσ διακαῆς προς τήν αλήθειαν και τήν πείραν, ακρίβεια περί τήν προς γνώσιν τῶν πραγμάτων έρευναν, εἰσι τά τόν Locke χαρακτηρίζοντα. Διὸ εν ταῖς περιηγήσεις αὐτοῦ συλλέγει πολιτίμους θησαυρούς ποικίλων γνώσεων, οἱ μόνον επί επιστημονικῶν αντικειμένων, άλλά και επί τῆς γεωργίας, βιομηχανίας, έμπορίου, επί τῆς τῶν έργατῶν και τῶν χωρικῶν καταστάσεως, επί τῶν θῶν, εθίμων, τοπικῆς διοικήσεως, φορολογικοῦ συστήματος κ.λ. Ιατρός, ιδίως δε περί τῆς φυσιολογίαν σπουδάζων, οὔ-

δολως αρκείται εις μόναις τās εν ταῖς σχολαῖς, νοσοκομείοις και κλινικαῖς παρατηρήσεις. Περιέρχεται τās οδούς, τούς άγρούς, συναναστρέφεται προς ανθρώπους πάσης τάξεως και ήλικίας, και σπουδάζει τόν βίον αὐτῶν ὕφ' ολας τās εσώψεις. Οὔδενός ειδους γνώσεις άπαξιοῖ, φρονῶν, ότι πάσαι εἰσιν αναγκαιαι εις τόν βυολόμενον νά περιλάβῃ τό πνεῦμα τῆς εποχῆς αὐτοῦ. Μετὰ τῆς αὐτῆς επιστασίας έρευνῆ τὰ περί μηχανήν ή νομοθεσίαν, μεθ' ης και τὰ περί τόν άνθρωπον· διὸ εις τῶν μάλιστα πολυιδημόνων άνδρῶν κατέστη, και μεγάλως προς φωτισμόν τῆς επιστήμης και τῆς φιλοσοφίας συνετέλεσεν.

Ανήρ τῆς τε πράξεως και τῆς μελέτης, οὔδέποτε εκ τῶν προτέρων προτίθεται νέαν τινα θεωρίαν, οὔδ' επιδιώκει ποτε αὐτās οἰκοθεν· άλλ' οσάκις εν τῇ πράξει ή τῇ πείρᾳ παρίσταται πρό αὐτοῦ ζήτημά τι επιλαμβάνεται αὐτοῦ και καθίστησιν αὐτό άντικείμενον θεωρίας.

Αναμιχθείς εκ περιστάσεων εις πολιτικά, κυβερνητικά και θρησκευτικά ζητήματα, έμελέτησε πολυειδῶς επί τούτων· άλλά πάντοτε αι δυσκολiai κατέστησαν αὐτῷ άντικείμενα μελέτης και θεωρίας. Φιλοσοφεῖ οὐχι ως ο Καρτέσιος διά τό φιλοσοφεῖν· διότι τήν μεθοδόν ταύτην και τοι άπλην και εὔγενῆ θεωρεῖ λίαν επισφαλῆ· άλλά μελετῶν τόν κόσμον εν τῷ κόσμῳ, τόν άνθρωπον εν τῇ κοινωνίᾳ υπό φυσικήν, ήλικήν και διανοητικήν έποψιν, ως ιατρός και φιλόσοφος. Οὔδέ ποτε επιδιώκει ὕψηλās γενικότητας και απόλυτους έννοιας· επιθυμεῖ πάντοτε ή φιλοσοφία αὐτοῦ νά άπτηται τῆς γῆς, οὐχι δε νά αιωρηται επί τῶν νεφελῶν τῆς μεταφυσικῆς. Αγαπᾷ τήν αλήθειαν εν γενεῖ, άλλά πρό πάντων τās ωφέλιμους αληθείας· διὸ πάντοτε ίχνηλατῶν άπτεται τῶν ζητημάτων, γινώσκει δε νά διακρίνη τά εις τήν διάνοιαν εφικτά άρια. Φρονεῖ, ότι πρό πάντων πρέπει νά επιμελούμεθα τά εν τῷ οἰκῷ ήμῶν και εργαζόμεθα αξιοπρεπῶς εις προαγωγήν αὐτοῦ· διότι έργον ήμῶν εστιν οὐχι τό τά πάντα γινῶναι, άλλά τά εφ' ημῖν και τά εις τόν βίον ήμῶν ωφέλιμα. Διὸ και ή ήθικη αὐτοῦ πρακτικῆ μάλλον εστιν, ή ὕψιπετης θεωρητικῆ· πνεῖ δε πανταχοῦ τὸμ τῆς ελευθερίας έρωτα και περιέχει σπανίας εις τήν εποχήν εκείνην αρχās άνεκτικότητος και ελευθερίας τῆς συνειδήσεως.

Τό αὐτό πρακτικόν πνεῦμα καταφαίνεται και εις τόν ιδιωτικόν αὐτοῦ βίον και τήν τῆς ὕγείας αὐτοῦ επιμέλειαν. « Ο τελικός λέγει, σκοπός δι' ον τās

» γνώσεις επιδιώκομεν, ἐστὶν ἡ ὑπὲρ ἡ-
» μῶν καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων χηρῆς. Μα-
» ταιοπονοῦμεν λοιπὸν, ἐὰν πρὸς κτῆ-
» σιν αὐτῶν καταστρέφωμεν τὴν ὑγείαν
» ἡμῶν. Ὅστις ὑπεργεμίζων τὸ πλοῖον
» αὐτοῦ, ἔστο καὶ ἐκ χρυσοῦ ἢ πολιτί-
» μων λίθων, ναυαγεῖ, οὐδέποτε δώσει
» λόγον συμφέροντα τῷ μισθῷ. »

Δικαίως οἱ Ἄγγλοι μεγάλως τιμῶσι
τὸν Locke· διότι οὗτος ἐκπροσωπεῖ τὸ
πνεῦμα οὐ μόνον τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ,
ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν μεταγενεστέρων γενε-
ῶν. Ἐκτὸς τῆς Ἀγγλίας οὐχὶ μέχρι
τοῦδε τῆς προσηκούσης ἐτυχῆν ἐκτιμή-
σεως· οὐ δικαίως δὲ προτιμῶσιν αὐτοῦ
τὸν Βάκωνα. Ὁ Βάκων ἐξύμνησε μὲν
τὴν ἐπιστήμην μετ' ἀπαραιλλοῦ λαμ-
πρότητος καὶ εὐγλωττίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ
ἔργῳ ἐπέτελεσε τὸ κήρυγμα αὐτοῦ· διό-
τι ἐστρεφεῖτο τῆς τοσοῦτον πλουσίας πε-
ριουσίας γνώσεων· ἀλλ' ὁ Locke, οὐ
μόνον πρὸς τὴ θεωρίαν φέρει καὶ τὴν
πράξιν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς πράξεως ἐξάγει
γενικὰς ἀρχὰς καὶ τίθει τὰς βάσεις
τῆς νεας ἐμπειρικῆς μεθόδου, ἧτις εὐ-
ρυνηθεῖσα, ἐνισχυθεῖσα καὶ γονιμοποιη-
θεῖσα ὑπὸ τῆς νεωτέρας εὐφυίας παρή-
γαγεν ἐν τῇ ἐπιστῆμῃ τοσοῦτους ἀγλα-
οὺς καρπούς. Οὗτος, οὐ μόνον εἰς τὴν
ἐπιστήμην νέαν διήνοιξεν ὁδόν, ἀλλὰ καὶ
περὶ πάντων τῶν φιλοσοφικῶν ζητημά-
των, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἀπε-
φῆματο γνώμας, αἰτίνες τὰς νεωτέρας
λύσεις παρεσκεύασαν. Ὁ Locke ἦν δι-
δάσκαλος τοῦ Βολταίρου, καὶ κατὰ συνέ-
πειαν ὁδηγὸς καὶ ἐμπνευστὴς πάσης τῆς
φιλοσοφίας τοῦ δεκάτου αἰγδοῦ αἰῶνος·
τὸ δὲ περὶ ἀνατροφῆς σύγγραμμα αὐτοῦ
ἐνέπνευσε τὸν Αἰμίλιον τοῦ Ρουσσώ.

Ἀποσπασθεὶς ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ
Καρτεσίου, ἧτις πρῶτον διήγειρεν αὐτῷ
τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ φιλοσοφεῖν, ὑπὲρ πάν-
τα ἄλλον συνετέλεσεν ὁ Locke εἰς τὴν
χειραφέτησιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος,
διότι ὁ μὲν Καρτέσιος κατέφερε τὸ
πρῶτον τραῦμα κατὰ τοῦ ἐπὶ πάντα τὸν
μεσαιῶνα τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν σφε-
τερισθέντος σχολαστικισμοῦ, ἀντιτάξας
τὸ κράτος τοῦ λόγου κατ' αὐτοῦ· ἀλλὰ
τὸ τελευταῖον καὶ καίριον τραῦμα κατέ-
φευεν ὁ Locke, ἀντιτάξας τὸ κράτος
τῆς πείρας. Ὁ Καρτέσιος ὑπερμέτρως
ἐξύψωσε τὸ κράτος τοῦ λόγου· ἄνευ δὲ
τῆς ἀντικοπῆς ταύτης τοῦ Locke, ἤθε-
λε διαδεχθῆναι τὸν σχολαστικισμὸν φιλο-
σοφία τις ὑψηλότερα μὲν τούτου, ἀλλ'
ἔωλος καὶ ἐπὶ περὶ ἄνεμων αἰωρου-
μένη· ἐν ᾧ τῆς τοῦ Locke φιλοσοφίας,
ἐφηρμοσμένης εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἠθι-
κὴν, πολιτικὴν καὶ πολιτικὴν οἰκονομίαν

τὰ ἀποτελέσματα εἰσι καταφανέστατα.
Ἡ ἐπὶ τῆς πολιτικῆς ἐπενέργεια τῆς φι-
λοσοφίας ταύτης ἐστὶν ἀνεκτίμητος· ἐξ
αὐτῆς ἐπήγασαν αἱ ὑψηλαὶ θεωρίαι τοῦ
κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, τῆς ἐ-
λευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ λό-
γου, αἰτίνες ἐφαρμοσθεῖσαι τὸ πρῶτον
ἐκ Ἀγγλίας, εἶτα δ' ἐν τῇ στερεᾷ διαδο-
θεῖσαι τὰ μέγιστα συνετέλεσον καὶ συν-
τελέσουσιν ἐτι εἰς εὐημερίαν τῆς ἀν-
θρωπότητος.

Κορωνὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ οἰωνεῖ
τὸ κάτοπτρον τῆς κατὰ πάντα τὰν βίον
αὐτοῦ μελέτης καὶ ἐνεργείας, ἐστὶ τὸ
φιλοσοφικὸν αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ
διανοητικῶν δυνάμεων (Essay
of human understanding). Τὸ πρῶτον
σχέδιον τοῦ περιφήμου τούτου συγγράμ-
ματος ἔθετο ἐν ἔτει 1570 κατὰ προτρο-
πὴν τῶν φίλων αὐτοῦ, ἀλλὰ μόλις ἐν
ἔτει 1689 ἀπετελέσθη. Σῦμπασα ἡ τοῦ
Locke φιλοσοφία περιτρέφεται περὶ
τὴν ἐξέτασιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων
καὶ βασίζεται ἐπὶ δύο ἀρχῶν, τῆς μὲν
ἀρνητικῆς, « ἔμφυτοι ἰδέαι οὐδόλως εἰ-
σίν, » τῆς δὲ θετικῆς, « Πᾶσαι αἱ γνῶ-
σεις ἡμῶν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐκ
τῆς πείρας. »

Πολλοὶ φρονοῦσι, λέγει ὁ Locke, ὅτι
ὑπάρχουσιν ἰδέαι ἔμφυτοι, ἃς ἡ ψυχὴ
ἅμα τῇ γενέσει αὐτῆς παραλαμβάνει
καὶ φέρει ἐν τῷ κόσμῳ μετ' ἑαυτῆς. Φέ-
ρουσι δι' εἰς ἀπόδειξιν τὸ ἐπιχείρημα,
ὅτι παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς ἐν γένει ἔχου-
σι κύρος αἱ ἰδέαι αὐταί. Ἀλλὰ, καὶ ἐπὶ
τῇ ὑποθέσει, ὅτι ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον,
οὐδὲν ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται, ἐφ' ὅσον
τὴν γενικὴν ταύτην ὁμοφροσύνην καὶ
ἄλλως νὰ ἐξηγήσῃ τις δύναται. Ἀλλὰ,
πράγματι ὁ δῆσχυρισμὸς οὗτος οὐδεμιᾶς
ἔχεται ἀληθείας· διότι οὔτε πρακτικαὶ
οὔτε θεωρητικαὶ ἀρχαὶ ὑπάρχουσι παρὰ
πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἐν γένει παραδε-
δεγμένα. Ὑπὸ πρακτικὴν ἐποψὶν οὐδό-
λως· διότι ἡ ἱστορία τῶν διαφορῶν ἐ-
ποχῶν μαρτυρεῖ, ὅτι οὐδέποτε ἠθικὴ
τις ἀρχὴ ἔσχεν οὐδ' ἔχει κύρος γενικὸν
παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς. Ὑπὸ θεωρητικὴν
ἐπίσης ἐποψὶν οὐδαμῶς· διότι ἀξιώματα,
ἃπερ ἀπολύτως ὠφελον ἔχειν κύρος γε-
νικόν· οἷον « πᾶν ὄν ἐστὶ, » καὶ « οὐ δύ-
νηται τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, » οὐδὲ
ταῦτα εἰσὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις
γνωστά· νήπια καὶ βλάκες οὐδεμίαν ἔ-
χουσι τῶν ἀρχῶν τούτων γνῶσιν. Οὐδ'
οἱ ἀπαίδευτοι ἔχουσι γνῶσιν τῶν ἀφηρη-
μένων τούτων ἀρχῶν. Ἄρα οὐχὶ ὑπὸ τῆς
φύσεως ἐνεποιήθησαν αὐτοῖς αἱ ἀρχαὶ
αὐταί. Ἐὰν φύσει ἐνῆσαν αἱ ἀρχαὶ αὐταί,

πάντες ἅμα τῇ γενέσει ὠφελον ἔχειν
συνειδήσιν αὐτῶν· διότι τὸ ἐν τῷ νῷ εἶ-
ναι τὸ αὐτὸν ἐστὶ τῷ συνειδέσθαι. Ἄρα ὁ
δῆσχυρισμὸς, ὅτι αἱ ἰδέαι αὐταὶ εἰσι μὲν
ἐν τῷ νῷ ἐγκεχαραγμένα, ἀλλ' οὐ πάν-
τες ἔχουσι συνειδήσιν αὐτῶν, ἐστὶν ἀν-
τίφασις προφανής· Ψευδὴς ἐπίσης ὁ δι-
σχυρισμὸς, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἅμα ἀρχό-
μενοι τῆς χρήσεως τῶν διανοητικῶν δυ-
νάμεων ἔχουσι καὶ συνειδήσιν τῶν ἀρχῶν
τούτων· διότι πολὺ βραδύτερον πολλῶν
ἄλλων γνώσεων λαμβάνει συνειδήσιν τῶν
ἀρχῶν τούτων ὁ ἄνθρωπος. Τὰ νήπια
π. χ. πολλὰ δείγματα τῆς χρήσεως τῶν
διανοητικῶν δυνάμεων δεκνύουσι, πρὶν
ἢ νοῆσθαι, ὅτι πράγματι οὐ δύναται
εἶναι καὶ μὴ εἶναι. Καὶ ἀληθὲς
μὲν, ὅτι ἄνευ σκέψεως οὐδεὶς λαμβάνει
γνῶσιν τῶν ἀρχῶν τούτων, ἀλλ' οὐκ ἄ-
ληθὲς, ὅτι ἅμα ἀρχόμενοι διανοεῖσθαι ἔ-
χουσι καὶ συνειδήσιν αὐτῶν. Αἱ πρῶται
τοῦ ἀνθρώπου γνώσεις εἰσὶν οὐχὶ γενι-
καὶ ἀρχαί, ἀλλὰ μᾶλλον ἀντιλήψεις τῶν
καθ' ἕκαστα ἐντυπώσεων. Πολὺ πρὶν ἢ
τὸ νήπιον γνωρίσῃ τὴν γενικὴν τῆς ἀν-
τιθέσεως ἀρχὴν, γινώσκει, ὅτι τὸ πι-
κρὸν οὐ γλυκόν· οὐδεὶς δὲ σῶας ἔχων
τὰς φρένας δύναται νὰ δῆσχυρισθῇ, ὅτι
τὴν πρακτικὴν ταύτην ἀρχὴν « τὸ πικρὸν
οὐ γλυκόν » ἐξήγαγε τὸ νήπιον ἐκ τῆς
γενικῆς τῆς ἀντιθέσεως ἀρχῆς « οὐ δύ-
ναται τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. »

Ἐὰν αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ ἦσαν ἔμφυτοι,
ἔπρεπεν ἀνεκαθεῖν τὸ νήπιον νὰ ἔχῃ γνῶ-
σιν αὐτῶν· διότι ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ
ἔχῃ συνειδήσιν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἐγγε-
γραμμένων, πρὶν ἢ μάθῃ τὰ μὴ ἐγγε-
γραμμένα. Ἄρα, ἡ ὑπαρξὶς ἔμφυτων
πρακτικῶν ἢ θεωρητικῶν ἰδεῶν ἐστὶν ἐ-
πίσης ἀπαράδεκτος, ὅσον καὶ ἡ ὑπαρξὶς
ἔμφυτων τεχνῶν ἢ ἐπιστημῶν. Ὁ νοῦς
(ἢ ἡ ψυχὴ) ἐστὶ καθ' ἑαυτὸν χῶρος κε-
νὸς καὶ σκοτεινός, λευκὸς ἄγραφος χάρ-
της.

Ἡὼς λοιπὸν ἐν τῷ νῷ ἡμῶν ἐγγίγνον-
ται αἱ ἰδέαι· Πᾶσαι αἱ ἰδέαι ἐγγίγνονται
ἐν αὐτῷ διὰ τῆς πείρας, ἐφ' ἧς πᾶσα
γνώσις ἡμῶν στηρίζεται, καὶ ἐξ ἧς καθὸ
ἀρχῆς ἐξήρτηται. Ἀλλὰ καὶ ἡ πείρα αὐ-
τῆ διττὴ ἐστὶν· ἢ γίνεται ἐκ τῆς διὰ
τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων ἀντιλήψεως
τῶν ἐκτὸς ἡμῶν ἀντικειμένων, καὶ καλεῖ-
ται αἴσθησις· ἢ ἐκ τῆς ἀντιλήψεως
τῶν λειτουργικῶν τοῦ ἰδίου ἡμῶν νοῦς,
καὶ καλεῖται αἴσθησις ἐσωτερικὴ
ἢ σκέψις. Αἴσθησις καὶ σκέψις παρά-
γουσιν ἐν τῷ νῷ πᾶσας τὰς ἰδέας ἡμῶν.
Αὐταὶ εἰσὶν αἱ μόναι ὡς εἶπεν Θυρίδες,
δι' ὧν ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸ ὄλως σκοτεινῷ
χωρῷ τῆς νοήσεως ἐμπίπτει τὸ φῶς

τῶν ἰδεῶν. Τὰ ἐκτὸς ἡμῶν ἀντικείμενα
ἐμβάλλουσιν ἡμῖν τὰς ἰδέας τῶν αἰσθη-
τῶν ποιότητων· τὸ ἐκτὸς ἡμῶν ἀντικεί-
μενον, ἢ νόστιμον, παράγει τὰς ἰδέας ἐκ
τῶν ἰδίων αὐτῆς ἐνεργειῶν. Τὸ ἀναγα-
γεῖν συμπᾶσας τὰς ἰδέας ἡμῶν εἰς τὴν
ἐξ ἐκατέρας τῶν πηγῶν ἀρχὴν αὐτῶν
καὶ ἐξηγήσασιν αὐτάς, ἐστὶ τὸ ἀντικείμε-
νον τῆς τοῦ Locke φιλοσοφίας,

Διαιρεῖ λοιπὸν ὁ Locke τὰς ἰδέας εἰς
ἀπλᾶς καὶ συνθέτους. Ἀπλᾶς ὀ-
νομάζει τὰς ἰδέας, αἰτίνες ἐξῶθεν ἐν τῷ
ἐν παθητικῇ καταστάσει νῷ ἡμῶν ἐνει-
κονίζονται, οἷον ἐν κατόπτρῳ αἱ τῶν
κατοπιζομένων ἀντικειμένων εἰκόνες.
Τῶν ἀπλῶν ἰδεῶν αἱ μὲν δι' ἐνὸς μό-
νου αἰσθητηρίου διοχετεύονται, οἷον
αἱ τῶν χρωμάτων, διὰ τῶν ὀφθαλ-
μῶν, αἱ τῶν ἤχων, διὰ τῶν ὠτων, αἱ
τῆς στερεότητος καὶ τοῦ ἀδιαχωρήτου,
διὰ τῆς ἀφῆς. Ἀλλὰ διὰ πλειόνων
ὁμοῦ αἰσθητηρίων διοχετεύονται· οἷον
αἱ ἰδέαι τῆς ἐκτάσεως, τῆς κινήσεως, ὧν
διὰ τῆς ὀράσεως καὶ ἀφῆς ἀντιλαμβανό-
μεθα. Ἀλλὰ ἐγγίγνονται ἡμῖν διὰ τῆς
σκέψεως· οἷον αἱ ἰδέαι τῆς δυνάμεως,
τῆς ἐνότητος κ.λ.

Αἱ ἀπλᾶ αὐταὶ ἰδέαι ἀποτελοῦσι τὸ
ὕλικόν ἢ τὰ στοιχεῖα πᾶσων τῶν γνῶ-
σεων ἡμῶν. Καθὼς λοιπὸν ἡ γλῶσσα
παράγει διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν
γραμμάτων, συλλαβῶν καὶ λέξεων, οὐ-
τω καὶ διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀπλῶν
ἰδεῶν παράγονται αἱ σύνθετοι ἰδέαι. Αἱ
σύνθετοι ἰδέαι δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν
εἰς τρεῖς τάξεις· εἰς τὰς ἰδέας τοῦ τρό-
που, τῶν οὐσιῶν ἢ τῶν σχέσεων.
Εἰς τὰς ἰδέας τοῦ τρόπου κατατάσσει
ὁ Locke τὰς μεταβολὰς τῆς ἐκτάσεως
(ἀπόστασιν, μέτρον, ἀκαταμέτρητον,
σχῆμα κ.λ.,) τοῦ χρόνου (διαδοχὴν, δι-
άρκειαν, διηκείαν κ.λ.,) τὰς τῆς νοή-
σεως (ἀντιλήψιν, μνήμην, ἀφαιρετικὴν
δύναμιν κ.λ.,) τὰς τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς δυ-
νάμεως κ.λ.

Μετ' ἰδιαίτερας ἐπιστάσεως ἐξετάζει ὁ
Locke τὴν ἰδέαν τῆς οὐσίας· ἐξηγεῖ
δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἰδέας ταύτης ὡς ἐφε-
ξῆς. Ἐν τῇ αἰσθῆσει καὶ τῇ σκέψει
παρατηροῦμεν πολλάκις, ὅτι πληθῆς τις
ἀπλῶν ἰδεῶν συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ
ἢ φαίνονται συνδεδεμένα. Πρὶν ἢ λοι-
πὸν δυνηθῶμεν νὰ σκεφθῶμεν, ὅτι αἱ ἀ-
πλᾶ αὐταὶ ἰδέαι ἀνεξάρτηται εἰσὶν ἀλ-
λήλων, συνειθίζομεν νὰ περιλαμβάνω-
μεν εἰς ἐν τὸ σύνολον τούτο καὶ συνά-
πτωμεν ἐν τῷ νῷ ἡμῶν ἀφαίρεσιν τινα
καθ' ἑαυτὴν ὑπαρκτήν. Τὴν ἀφαίρεσιν

ταύτην καλοῦμεν οὐσίαν. Οὐσία λοιπὸν
ἐστὶν ἀγνωστὸν τι, ὅπερ δύναται νὰ νο-
ηθῆ ὡς φορεῖον ποιότητων τινῶν δυνα-
μένων νὰ παράγωσιν ἐν ἡμῖν ἀπλὰς ἰδέ-
ας. Ἀλλ' ὅτι ἡ ἰδέα τῆς οὐσίας ἐστὶ
προῖόν τῆς ὑποκειμενικῆς ἡμῶν σκέψε-
ως, οὐδόλως ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι καὶ
στερεῖται ἡ οὐσία ἰδίας ἐκτὸς ἡμῶν ὑ-
πάρξεως. Κατὰ τοῦτο μάλιστα ὑπερέχει
τῶν λοιπῶν συνθέτων ἰδεῶν, καθ' ὅτι
ἐστὶν ἰδέα, ἧς τὸ ἀρχέτυπον ἐκτὸς ἡμῶν
ἐστὶν, ἄρα ἀντικειμενικὴν ἔχει πραγμα-
τικότητα· ἐν ᾧ αἱ λοιπαὶ σύνθετοι ἰδέαι
κατ' ἀρέσκειαν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἡμῶν
συνάπτονται καὶ οὐδεμίαν ἔχουσι πραγ-
ματικότητα. Τί τὸ ἀρχέτυπον τῆς οὐ-
σίας, ἀγνωστοῦ τὰ κατηγορήματα μό-
νον τῶν οὐσιῶν γινώσκομεν.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς τῆς οὐσίας ἰ-
δέας μεταβαίνει ὁ Locke εἰς τὴν τῆς
σχέσεως. Σχέσις ὑπάρχει, ὅταν ὁ νοῦς
δύο πράγματα οὕτω πρὸς ἀλλήλα συν-
δέει, ὥστε ἐκ τῆς ἐξετάσεως τοῦ ἐνὸς με-
ταβαίνει εἰς τὸ ἕτερον. Πάντα τὰ ἀντι-
κειμενά εἰσιν ἐπιδεκτικὰ συγκρίσεως· ἢ
τοὶ νὰ μεταβληθῶσιν εἰς σχετικόν τι.
Διὸ ἀδύνατον συμπᾶσας τὰς σχέσεις νὰ
ἐπαριθμῶμεν. Οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ Locke
τινὰς μόνον τῶν σχετικῶν ἰδεῶν ἐξε-
τάζει, ἐν οἷς τὴν ἰδέαν τῆς ὁμοιότητος
καὶ διαφορᾶς, ἰδίως δὲ τὴν σχέσιν τῆς
αἰτίας πρὸς τὸ ἀποτελέσμα. Αἱ ἰδέαι τῆς
αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος παράγον-
ται, ὅταν ὁ νοῦς ἡμῶν διαγινώσκῃ, ὅτι
ὄν τι (εἴτε οὐσία, εἴτε ποιότης ἢ) λαμ-
βάνει τὴν ὑπαρξὶν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐνερ-
γείας ἄλλου τινός. Καὶ ταῦτα περὶ ἰδεῶν.

Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἰδεῶν παρά-
γονται αἱ γνώσεις. Ἡ γνώσις ἔχει πρὸς
τὰς ἀπλὰς καὶ τὰς συνθέτους ἰδέας, ὡς
ἢ φράσις πρὸς τὰ γράμματα, συλλαβὰς
καὶ λέξεις. Ἄρα αἱ γνώσεις ἡμῶν ἀδύ-
νατον νὰ ὑπερβῶσι τὸν κύκλον τῶν ἰδε-
ῶν, κατὰ συνέπειαν οὔτε πέραν τῆς πεί-
ρας νὰ προβῶσι δύνανται.

Ἐκ τῶν θεμελιωδῶν τούτων ἀρχῶν
τῆς τοῦ Locke φιλοσοφίας καταφαίνε-
ται, ὅτι αὕτη ἐστὶν ὄλως ἐμπειρικὴ. Κατ'
αὐτὴν τὸ πνεῦμά ἐστὶν ὄλως κενόν, ἀ-
πλοῦν κάτοπτρον τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου,
ἢ χῶρος σκοτεινός ἐφ' οὗ αἱ τῶν ἀντι-
κειμένων εἰκόνες εἰκονίζονται, ἄνευ τῆς
ἰδίας αὐτοῦ συμπράξεως. Πᾶν τὸ ὕλικόν
τῶν γνώσεων ἡμῶν πορίζομεθα ἐκ τῶν
ἐντυπώσεων, ἃς τὰ ὕλικὰ ὄντα ἐγγαράτ-
τουσιν ἐπ' αὐτοῦ. Γενικὸν δὲ συμπέρα-
σμα τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἐστὶ τὸ « οὐ-
» δὲν ἐν τῷ νῷ, ὁ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰ-
» σῆσει » Ἐνταῦθα ὁ Locke ἀποφαίνε-

ται ἀπλῶς περὶ τῆς ἐπικρατείας τῆς ὕ-
λης ἐπὶ τοῦ πνεύματος· ἀλλ' ἀλλαχοῦ
ἀποφαίνεται ἐτι σαφέστερον, ὅτι τὸ πνεῦ-
μα πιθανότατα ὕλικόν τι ἐστὶν. Τὴν
γνώμην, ὅτι τὰ ὕλικὰ ὄντα ὑπάγονται
εἰς τὰ πνευματικὰ ὡς τροποποιήσις τις
αὐτῶν, ὄλως ἀπορρίπτει. Ἄρα τὸ πνεῦ-
μα, κατ' αὐτὸν, ἐστὶ δευτερευόν τι ὡς
πρὸς τὴν ὕλην. Ἀλλὰ οὐκέτι ὁ Locke
προέβη εἰς τὸ ἐπακρον τοῦ ἐμπειρισμοῦ·
ἦτοι τὴν ἐντελῆ ἀρνήσιν τοῦ πνευματι-
κοῦ παράγοντος· ὡς οἱ μετ' αὐτὸν προέ-
βησαν· ἀλλ' ἔδωκε τὴν πρὸς τοῦτο ὠθη-
σιν. Οὗτος παραβάλλει τὸ πνεῦμα πρὸς
ὀργανικὸν ὄν ἐν διηκείᾳ αὐξήσει καὶ
μορφώσει διατελοῦν, ἢ πρὸς φυτὸν, οὐ-
τινος τὴν ἀνάπτυξιν νὰ παρακολουθήσῃ
τις δύναται ἀπὸ τοῦ σπέρματος μέχρι
τῆς βλαστήσεως, ἀναδόσεως τῶν κλά-
δων, ἀνθήσεως καὶ καρποφορίας. Ἡ γνῶ-
μη αὕτη ἦν ἡ καταλληλοτέρα νὰ διε-
γείρῃ τὸ πνεῦμα τῆς ἐρεῦνης, ὅπερ ἀπ-
αλλαγθὲν τοῦ βαρβάρου ζυγοῦ τοῦ σχο-
λαστικισμοῦ ἠπειλεῖτο νὰ πλανηθῆ ἐν
τῇ ἀβύσσῳ τῆς ἰδεολογίας. Ὁ Locke
οὐ μόνον ἐπανεφέρει τὸ πνεῦμα τούτο,
εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ εἰσῆγαγεν αὐτὸ
εἰς τὸν δημόσιον καὶ ἰδιωτικὸν βίον, τοὺς
τῶν σοφῶν ὀμίλους καὶ τὰς δημοσίας
συνελεύσεις, εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ἐργα-
στήρια, τὰς κλινικὰς, σχολὰς, κ.λ. καὶ ὁ
ἐμπειρισμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μέχρι τοῦδε
ἐπικρατοῦσα ἐν Ἀγγλίᾳ φιλοσοφία.

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΣΙΣ

ΕΝ ΤΗ ΕΛΛ. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ

1810

τοῦ Μεγάλου Πρωτοσυγκλήτου κυρίου

ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΑΛΑΜΙΑ.

Κἀγὼ ἔλθων πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ
καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλλον
ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ Θεοῦ, οὐ γὰρ ἐκρίνα
τοῦ εἰδέναι τι ἐν ἡμῖν, εἰμὲν Ἰησοῦν Χριστὸν
καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ
καὶ ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρέμῳ πολλῷ ἐγενόμην
πρὸς ὑμᾶς. (ἀ. Κορινθ. β'. 1-4)

Ταῦτα, ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί, τὸ
σκέυος τῆς ἐκλογῆς τοῦ Παναγίου Πνεύματος,
ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος, προαιμαζόμενος ἐ-
γραψε πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ Χριστιανούς, τὴν
χριστιανικὴν ταπεινοφροσύνην οὕτω διδάσκων,
καὶ ὑπογραμὸν τοῖς μετὰ ταῦτα ὑπαρέταις
τοῦ λόγου ἑαυτὸν παρεχόμενος· τὰ αὐτὰ λοι-
πὸν εὐθετον ἐστὶ λέγειν καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀνα-
λαμβάνοντα τὰ ὑψηλὰ τῆς πνευματικῆς δια-
κονίας μου καθήκοντα, ἀπὸ μάλιστα οὐχὶ

ταπεινοφροσύνης ένεκεν, αλλά πράγματι ό ύσ-
τατος των έν τή όρθοδοξή Ιεραρχία τυγχάνων,
ουδέν έτερον γινώσκω, είμή Ιησούν Χριστόν
και τοϋτον έσταυρωμένον· ουδέν έτερον φέρω
πρός άμειμπτον Ιεροουργίαν του Εϋαγγελίου τής
βασιλείας και τής δόξης του Θεου εφόδιον,
είμή πλήρη ύπερ του καθήκοντος αυταπάρνη-
σιν και έντελή αγάπην και άφοσίωσιν προς
τήν 'Ελληνικήν ταύτην Κοινότητα, την οϋτω
έπεικώς και μετ' ευμενείας διά τής εκυτής
ψήφου τιμήσασάν με.

Και τό μέγεθος άδελφοί, τής διακονίας
συναισθάνομαι, και την βαρείαν ευθύνην κα-
τανωή ήν σήμεραν αναλαμβάνω και ένώπιον
του παντεπόπτου και δικαιοκρίτου Θεου και
ένώπιον πάντων ύμών, και ένώπιον του άκοι-
μήτου τής έμης συνειδήσεως κριτηρίου· αλλά
πιστεύων ότι ή του Κυρίου δύναμις έν άσθε-
νεία τελειούται και την έλπίδα άπασαν έπιρ-
ρίφας είς την θείαν χάριν την τά άσθενή θε-
ραπεύουσιν και τά έλλείποντα αναπληρούσαν,
μετά θάρρους και έλπίδος ήψήμην τής διαπον-
τίου οδοϋ, καταλειπών προσδύτην πνευματι-
κόν Πατέρα και Πατριάρχην, και προσφιλή
κοινωνίαν εγκαρδίως αγαπήσασάν με και ολο-
ψύχος ύπ' έμού αγαπηθείσαν και έπιλαμβά-
νομαι τής νέας ταύτης διακονίας μου, άφιερών
έμαυτόν ψυχή τε και σώματι είς ύμάς, ουδέν
άλλο παρ' ύμών εξαιτούμενος, είμή την ήμε-
τέραν αγάπην, την ήμετέραν ευνοιαν.

Βεβαίως, ή εκ προοιμίον άπαιτήσις μου αυ-
τη, άν ουχί άνοικειος, ίσως φανή ύμίν τολ-
μηρά, πρώτην ταύτην φοράν ένώπιον ύμών
παρουσιάζόμενος, και μόλις του πνευματικού
τής διακονίας σταδίου άρξάμενος, άν ουχί
μετά την τούτου διάνοιση, τουλάχιστον μετά
ανάλογον σταδιοδρομίαν έδει με την αντιμι-
σθίαν εξαιτήσασθαι. « Έάν δε και άθλη τις,
ου στεφανούται εάν μη νομίμως άθλήσῃ».
(β'. τιμ. β'. 5.) και όμοιως καθάπερ τους των
σωμάτων Ιατρούς πρό τής άσθενείας παρ' ήμίν
μεταπεμπόμεθα και τής προσηκούσης αξιούμεν
τούτους αγάπης και ύπολήψεως, πεποίθησιν
έχοντες ότι μελλόντων νοσημάτων έσονται
θεραπευταί, οϋτω και είς τους των ψυχών Ια-
τήρας την προσήκουσαν δέον έχειν εκ των
προτέρων πεποίθησιν περί τής άκριβοϋς των
ανατιθεμένων αυτοίς Ιερών καθηκόντων εκ-
πληρώσεως, πεποίθησιν συνοδευομένην μετ' α-
γάπης, όσημέραι ενισχυομένης διά τής έν ευ-
σθεεία και άρετή αγαθής αυτών ύπολήψεως.

Αλλά τίνα άρα γε τά ποιμαντορικά ταϋτα
καθήκοντα τά τσοσϋτον δυσχερή, τά εκ προ-
οιμίον άπαιτούντα την των ποιμαιομένων
αγάπην και ευνοιαν; Ο μονογενής Υιός του
Θεου, αγαπητοί, έν τή θαυμαστή ήκεινή διδα-
σκαλία ήν έποιήσατο τοίς έαυτου μαθηταίς
εις τό όρος άποχωρήσας, είς δύο τινά συμπα-
ρέλαθε άπαντα τά καθήκοντα των λειτουργών
πρός άκριβή εκπλήρωσιν τής εκυτων άποστο-
λής, και προς έπίτευξιν τής των ουρανών βα-
σιλείας· α ός δ' άν ποιήσῃ και διδάξῃ οϋτος
μέγας κληθήσεται έν τή βασιλεία των ουρα-
νων ν (Ματθ. ε. 19.) Ο λειτουργός λοιπόν

του 'Υψίστου, ό άληθής του δι' ήμας ένανθρω-
πίσαντος μαθητής, όρειλει αυτός πρώτος ίνα
πρίτη πάντα τά ύπό του νόμον διατατά-
μενα, γενόμενος τύπος των πιστών έν λόφω,
έν αναστροφή και αγάπη, έν πνεύματι, έν πί-
στη έν άγνοία· κατέχων μέν όσα διδάξαι
προτίθεται, παρέχων δε έαυτόν παράδειγμα ά-
μειμπτον και ζηλωτόν του βίου έν τε τοίς
λόγοις και τοίς έργοις, έν τε ταίς αναστρο-
φαίς και ταίς πράξεσιν· ό λειτουργός όρειλει
κατά τον Ουρανοφάντορα, σωφρονείν και τα-
πεινούσθαι, και μη τῷ αξιωματι έπαίρεσθαι,
ίνα μη του μακαρισμου τής ταπεινοφροσύνης
εκπέση, έμπιστευθείς δε τά άσθενήματα των
άδελφών ίσθαι, όρειλει αγωνιάς και διανο-
είσθαι, ως λόγον ύπερ πάντων ύρέζων γενό-
μενος τοίς άσθενέσιν ως άσθενής, ίνα τους
άσθενείς κερδίση τοίς άνόμοις ως άνομος, μη
ών άνομος, ίνα τους άνόμους κερδίσει, τοίς
πασιν όρειλει γενέσθαι τά πάντα, ίνα πάν-
τως τινάς σώσῃ (ά. Κορινθ. θ'. 22). Οϋτω δε
άπαξ έαυτόν ό του 'Υψίστου λειτουργός κα-
ταρτίσας, όρειλει ίνα διά τής ενεργουμένης
αυτου διδασκαλίας προσελκύν εις την ευσε-
βειαν τάς ύπό του Κυρίου έμπιστευμένας αυ-
τῷ ψυχάς ακηρύττων τον λόγον του Θεου έπι-
στάμενος ευκαίριος άκαιρος, ελέγχων, έπιτι-
μών, παρακαλών έν πάση μακροθυμία και δι-
δαχῇ ν (β'. Τιμ. δ'. 2.) ζών όλωσ ύπερ τής
'Εκκλησίας και τής κοινότητος αυτου και
σπουδάζων εξαπλώσαι την ουράνιον ευλογίαν
πανταχοϋ μέν, μάλιστα δε εις τό πνευματι-
κόν αυτου ποιμίον, ευαγγελιζόμενος τά θεία
δικαιώματα την πίστην και την έλπίδα την
αγάπην και την ειρήνην, την γνώσιν και την
τελειώσιν, τους ουρανίους τούτους και ψυχο-
σωτηρίους του Παναγίου πνεύματος καρπούς·
ή των άπαιδεύτων διδασκαλία, ή των πτω-
χών παραμυθία, ή των άπλητισμένων παρη-
γορία, ή των θλιβομένων αντίληψις, ή των ά-
δικουμένων υπεράσπισις, τῷ λειτουργῷ του υ-
ψίστου ανατίθενται. Ο λειτουργός τής 'Εκκλη-
σίας δέον ίνα ή ό κεκρυγμένος έχθρός τής
άφροσύνης, τής άνολασίας, τής κακίας και τής
άσεβείας· φίλος δε και ζηλωτής τής σωφροσύ-
νης, τής έγκρατίας, τής άρετῆς και τής ευσε-
βείας· αυτός έστιν ό άπομάζων τά δάκρυα
των κλαιόντων· αυτός έστιν ό παραμυθήσων
τους θλιβομένους, αυτός έστιν ό ενισχύων τους
όλιγοψύχους. Αϋτός δέον και εις την καλύ-
βην να εισέρχεται του πτωχοϋ, και παρά την
κλίνην να ίσταται του άσθενούς, αυτός έν ένι
πανταχοϋ και πάντοτε όρειλει μεταδιδόναι
του ευαγγελίου την ευλογίαν, εκτελών δε τά
καθήκοντα αυτου και τότε όταν παρὰ πάντων
ταϋτα καταφρονώνται ή καταδικάζονται ως
λόγον όποδύσαν τῷ άδελφῷ Κριτῇ έν τῇ
ήμέρῃ τής ανταποδόσεως.

Και ταϋτα μέν πασι τοίς λειτουργοίς του
'Υψίστου επιδέβληται, υπέρχουσιν όμως και
εκτακοί τινες περιστάσεις κατ' ας προς τοίς
εκτελείσιν ιδιαίτερα τινά τῷ πνευματικῷ ποι-
μένι ύψηλά καθήκοντα προστίθενται. Έν τῇ
όρθοδοξῷ 'Ιεραρχία, οι Λειτουργοί ανέκαθεν

ου μόνον προς άκριβή των πνευματικῶν αυ-
τῶν καθηκόντων εκπλήρωσιν έπεμελούντο,
αλλά και ύπερ τής δόξης του ιδίου αυτών
θθους· πολλάς προσπαθείας κατέβαλλον· οι
άειμνηστοί ήμων Πατέρες έχορίζον μέν την
'Εκκλησίαν από τής πολιτείας, έν εκτάκτοις
όμως περιστάσεσι χωρίς να παραμελήσωσι τά
έαυτων καθήκοντα, χωρίς να προσβάλωσιν έ-
τέρων δικαιώματα, άπεδεικνύοντο υπέρμα-
χοι τής πατρίδος, προστάται του ήμετέρου
θθους. Οι Φώτιοι, οι Γεννάδιοι, οι Γρηγόριοι,
οι Γερμανοί και τσοσϋτοι άλλοι τής όρθοδό-
ξου 'Εκκλησίας ποιμένες και διδάσκαλοι έν
δειναίς περιστάσεσιν προσέφερον έαυτους· ως
Ιερά δλοκαυτώματα ύπερ τής πατρίδος, ως οι
πρό αυτών καλλινικοί μάρτυρες ποταμούς αί-
μάτων εξέχεαν ύπερ τής πίστewς. Είλαι άρα γε
ανάγκη να ύπομνήτω ύμίν οίως και όσα υπη-
ρεσίας παρέσχον οι λειτουργοί του 'Υψίστου
τῇ ήμετέρῃ πατρίδι· είναι άρα γε ανάγκη
τῇ φιλικαίς ύμών καταρχόμενος να ύπο-
μνήσω οίωσ και όσων αγαθῶν οι Πνευματι-
κοί Πατέρες έν ήμέραις θλίψεων και διωγμῶν
έγένοντο παρ' αυτοίς; Και τίς διερύλαξε σώαν
και αλείμαντον την 'Ορθόδοξον ήμων Πίστην,
τον θεοδώρητον τουτον και πολύτιμον μαρ-
χαρίτην, τό άδυτον τουτο και άπαστρέπτον
του θείου φωτός ακτινοβόλημα, ή οι του 'Υ-
ψίστου λειτουργοί; Τίς διέσωσε και διατή-
ρησε την άθάνατον των πατέρων ήμων γλώσ-
σαν, την καλήν ταύτην και επίζηλον προγο-
νικήν κληρονομίαν, ή οι μόνοι του ταλαιπω-
ρουμένου ήμων έθνους διδάσκαλοι, οι Ιερείς;
'Η Ιστορία έστιν ό άψευδής των λεγομένων
μάρτυς, έγω δε άπλήν μόνον νῆξιν διδοϋς,
τον πλείονα βουλόμενον γνώμαι εκεί παρα-
πέμπο.

Αλλά προς τί ή παρέκβασις αυτη, ίσως
τις εξ ήμων παρατηρήσει, οι χρόνοι εκείνοι
τῆς όδύνης και του στεναγμου παρηλθον,
Θεου ευδοκούντος, ανεπιστρεπτι· ήδη δε έν
ήσυχία όντες, και έν κράτει επί άκρατήτῳ
φιλελλητισμῷ διακρινόμενῳ τυγχάνοντες, ουκ
έστιν ανάγκη τοιούτων υποχρεώσεων εκ μέ-
ρους των λειτουργῶν του 'Υψίστου. Ναι, πα-
ραδέχομαι την παρατήρησιν ταύτην, και ά-
ναγνωρίζω την υρισταμένη διαφοράν μεταξϋ
των παρελθόντων χρόνων και των παρόντων·
και όμως ό λειτουργός του 'Υψίστου καθήκον
έχει άπαραίτητον ίνα ως άρωγός των προί-
σταμένων τής πολιτείας άρχῶν έρχόμενος, ά-
ναζωπυροί τό αίσθημα τής προς την πατρίδα
αγάπης, συντελεί τό επ' αυτόν εις την διατή-
ρησιν των εθνικῶν παραδόσεων δι' ων τά ε-
θνη απ' άλλήλων διακρίνονται, και δια τε
των λόγων και των έαυτου πράξεων ποικιλο-
τρόπως κατά τάς περιστάσεις συντελεί εις την
ενημερίαν του έμπιστευμένου αυτῷ ποι-
μίου, καταδεικνύων ότι και μακράν των
στενῶν τῆς πατρίδος δρίων όντες άποτελοϋσι
μέλος αυτῆς αναπόσπαστον, όφελοντες ίνα ε-
χομεν ταύτην πάντοτε πρό των ήμετέρων όρ-
θαλμῶν ως πολικόν άστέρα, και προσπαθοϋν-
τες ίνα συντηρωμεν δια παντός τάς καρδίαις

ήμων ελληνιζούσας δια τε των λόγων και των
πράξεων, άνθραμιλλόμενοι μετά των έν τῇ πα-
τρίδι όντων, ύπερ του κοινου τής πατρίδος
συμφέροντος, και παρέχοντες έαυτους· εκείνοις
παράδειγμα ζηλωτόν και μιμησεως άξιον.

Αλλ' άρα γε πάντα ταϋτα τά διαγραφέντα
καθήκοντα δυνηθήσομαι άνελειπώς εκπληρώσαι
όπως την διακονίαν μου πληροπορήσω;.....
συναισθάνομαι, αγαπητοί, και τό μέγεθος των
έμων καθηκόντων, και τό άσθενές των έμων
δυνάμεων, και την επικειμένην μοι ευθύνην,
και δειλία επί πασι τοϋτοις συνεχόμαι· ύπ'
θῆν όμως έχων ότι τά μαρὰ του κόσμου εξε-
λέξατο ό Θεός, και τά άσθενή του κόσμου εξε-
λέξατο ό Θεός, και τά άγενή του κόσμου και
τά εξουβηνήμενα εξελέξατο ό Θεός, και τά μη
όντα ίνα τά όντα καταργήσῃ, όπως μη καυ-
χήσῃται πάσα σάρξ ένώπιον αυτου· έπιλαμ-
βίνομαι θαρρόντως του έργου και ανατίθημι
την πῶσαν έλπίδα εις την εξ ύψους θείαν άν-
τίληψιν· εκεί βζω τον νοϋν και την καρδίαν,
και εκείθεν παρὰ του Πατρος των φωτων την
δύναμιν και την ισχύν απέκδεχομαι, ένθεν
κατέρχεται πάσα δόσις αγαθή και παν όφρη-
μα τέλειον. (Ίακωβ. α. 16,

Και λοιπόν εκ προοιμίον ευαγγελίζομαι έν
τῷ όνόματι του σωσαντος την 'Εκκλησίαν Αϋ-
του και άποστειλαντός με Σωτήρος Θεου πῶ-
σιν ύμίν άδελφοί έν Κυρίῳ περισπούδαστοι,
ειρήνην και αγάπην και όμόνοιαν. Ειρήνη πῶ-
σιν ύμίν, τό γλυκῷ και θεϊον τουτο πράγμα
και όνομα. Διά τής έν Θεῷ ειρήνης ριζούται
τρέφεται και μεγεθύνεται τό τῆς αγάπης
πάγκαρπον δένδρον, δι' ης ό χριστιανός ου
μόνον αγαρίζεται ψυχικῶς και τελειούται, άλ-
λά και τῷ σώματι ευήμερει και βελτιούται,
διά τής συνενώσεως των άδελφῶν αυτου τά
πάντα κατορθῶν. Η αγάπη έστι του νόμου
και των προφητῶν τό πλήρωμα και τής Θεό-
τητος· ό ιδιόζων χαρακτήρ και τό εκλεκτόν
ένδικαίτημα, α ό γάρ Θεός αγαπήστί και ό
μένον έν τῇ αγάπῃ έν τῷ Θεῷ μένει και ό
Θεός έν αυτῷ· λέγει ό τῆς αγάπης· επιστήμιος
μαθητής.

Η προς τον θεόν λοιπόν και τον πλησίον
αγάπη, τό ουρανοδώρητον τουτο πάσις· ήβι-
κῆς τε και κοινωνικῆς ανάγκης και πληγῆς
βλάσειμν τό συνάπτον τον άνθρωπον μετά
του Θεου, προπροεσθεσω ου μόνον των ήμετέ-
ρων πράξεων αλλά και των σκέψεων ήμων·
διά ταύτης άδελφοποιούμενοι ως όντες τέκνα
μιάς και τῆς αυτῆς πατρίδος, ως τυγχάνου-
τες· μέλη ενός και του αυτου εκκλησιαστικου
και κοινωνικου σώματος, ας συνεργαζόμεθα
ανεנדότως συντελοϋντες ύπερ τής ευημερίας
τῆς κοινῆς ήμων πατρίδος και συναπανθίζον-
τες ως φιλόπονοι μέλισσαι· όσα έστιν αληθῆ,
όσα σεμνά, όσα δικαία, έσα άγνά, όσα προσ-
φιλή, όσα ευφρα (Φιλιπ. ε'. 8,) άναδεικνυό-
μενοι οϋτω και τῷ φιλελληνα εθνει παρ' ή
ζῶμεν διά των πράξεων, οίωσ πατέρων έσμεν
άπόγονοι, οίωσ μέλλοντος έσμεν άξιοι.

Ταύτην δε την αγάπην παρὰ τής ήμετέρας
έπεικείας εξαιτούμαι, ήγούμενος ταύτην πο-

λυτιμώτεραν χρυσίου και άργυριου· διά ταύτης
ευχερεστερα μοι εσται ή των ανατιθεμένων
μοι καθηκόντων εκπλήρωσις, και αντ' αυτῆς
ου παύσωμαι θυσίας πνευματικῆς ύπερ ήμων
προσφέρειν και εξαιτείσθαι παρὰ του ουρανίου
ήμων Πατρος μετά καθαράς καρδίας όπως την
έαυτου αγάπην παρέχῃ ύμίν, επιδαψιλεύων
πλούσια τά θεία αυτου έλεή.

Θεέ και Κύριε του έλέους, ό Πατήρ των
οικτιρμῶν και πάσης παρακλήσεως, την έμ-
πιστευθείσαν μοι ταύτην πνευματικήν άμπε-
λον, επιβλήψις εξ άγιου κατοικητηριου Σου
καρποφόρον και ευκληματοϋσαν άνάδειξον, τό
ευσεβές ήμων έθνος τό την επέτειον ταύτην
και λαμπράν τής έαυτου παλιγγενείας· εορτήν
εορτάζων, μεγάλυνον Θεέ μου, δόξασον και
ύπό την άμαχον και κραταιάν προστασίαν Σου
αναλαβών του; έαυτου εγκαρδίους πόθους εκ-
πλήρωσον, ίλέψ τῷ όμματι επιβλέπων εις
στενότατα λαϋ; ευσεβεί; τους προϊσταμένους
τῆς ευσεβοϋς ταύτης Κοινότητος έν υγειά και
ειρήνη διατήρησον χορηγών πῶσι τά ουράνια
αγαθά Σου και ζῶν την αϊώνιον· έν έμοι δε
κκατάπεψον τό πνεϋμα Σου τό πανήγιον ο-
πως καθοδηγούμενος άπροσκόπως λειτουργή-
σω τό ευαγγέλιον του Χριστου Σου, εις δόξαν
Σῆν και του Μονογενοϋ Σου Υιου και τῷ
Ζωοποιοϋ Σου Πνεύματος. Αμήν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΑΙ

ΕΝ ΤΗ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑΙ
ΥΠΟ
Α. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ (Ιατροϋ).

(Συνέχεια ίδε προηγ. φυλλ.)

Ο οίνος έν 'Ελλάδι ήτον άρχαίοθεν εθνος·
κοινός οίνος εις τάς 'Αθήνας έπωλείτο τεσ-
σάρων δραχμών ό μετρητής (10 περίπου γα-
λόνια.) Αναφέρεται δε ύπό του Δημοσθένους
συμβόλαιον, καθ' ό 3,000 άμφορείς Μενδαίου
οίνου, υποτιθέμενοι ότι ήσαν χωρητικότητος
ένός μετρητου έκατος εξετιμήθησαν 6,000
δραχμών ή έστι δύο δραχμών ό Μετρητής
(τά 10 γαλόνια), και όμοιως ό Μενδαίος οίνος,
οϋτινος ίσως υπήρχον διάφορα είδη.) κατείχε
την πρώτην θέσιν παρὰ τοίς παλυτελείς συμ-
ποσίσι των Μακεδόνων. Αλλά και κατ' εκεί-
νοις τοίς καιροϋς υπήρχον οίνοι πολυτελείς.
Οίνος τῆς Χίου λόγω χάριν έπωλείτο διά μίαν
μυάν ήτοι 100 δραχμών ό μετρητής.

Οι ίχθυεις έν 'Αθήναις και ίτωσ έν ταίς πλεί-
σταις των ελληνίδων πόλεωσ, ιδιαίτερος δε
τά μικρά ήδη αυτών ήσαν άρθωνα και ευνό-
τατα, και ή μάλλον ευάρεστος τροφή του λα-
ου· διάτι ήδύναντο να θψηθήσωσιν άρκετήν
ποσότητα άφωῶν (σμαζιδων,) ή θερώνων δι-
ένός όβολου (τό έκτον τῆς δραχμῆς.) Μεγα-
λήτερα ήδη ίχθύων είχον μεγαλητέραν αξίαν,
τά δε σπανιώτερα και περιζήτητα ύπό των
ευπορωτέρων, ως νοστιμώτερα έπωλοϋντο εις
ύψηλοτέρας τιμάς. Η έγγελις τῆς Κοραιδος
λίμνης λ· χάριν εις την εποχήν του Αριστο-
φάνους· έτιμῶτο 3 δραχμών. Μεγάλη ποσότης

άλμυρων ή ταριχευτων ίχθύων εισεκομίζετο
εις τάς 'Αθήνας έξωθεν και ιδίως από τό Βυ-
ζάντιον και έπωλοϋντο εις ευτελείς τιμάς, έ-
χορησίμευον δε κυρίως προς τροφήν των πεν-
στέρων κατοίκων. Τά λαχανικά ίστοροϋνται
ως λίαν ευθηνά. Είς χοινίξ έλαιων τούτέστι
δύο περίπου λίτραι έπωλοϋντο δι' έν τέταρ-
τον του όβολου (24ον τῆς δραχμῆς.) Έκλε-
κτόν μέλι έτιμῶτο 5 δραχμών ή κοϋλλη, ο-
περ ήτον ίσως τίμημα εξαιρετικόν. Θερμόν ά-
ρωματικόν ρόφημα (έγγυμα ίσως ελελιπράκου)
έν χρήσει παρὰ τοίς 'Ελλησιν αντί τειου, έ-
τιμῶτο δι' έν χαλοϋν νόμισμα (18 του ό-
βολου) δι' έκατον κύαθον (φλιτζάνι.) Τεμά-
χιον δε εψητῷ κρέατος χειροπληθοϋς έπω-
λείτο κατά τον Αριστοφάνην, δι' ήμισυν ό-
βολόν.

Σχετικῶς προς την αξίαν των οικιαῶν παρὰ
τοίς 'Ελλησι τά ένοίκια όφειλον να ώσιν ίκα-
νῶς μέτρια. Ο ρήτωρ Ισαίος, μνημο-εϋει οί-
κίας μικράς, ή; την αξίαν έκτιμῶν διά τρεῖς
μνάς τούτέστι 300 δραχμών. Περί ετέρας πά-
λιν αναφέρει έν 'Ελευσίνην κειμένης, ως αξίας
5 μῶν, και περί τινος άλλης έν 'Αθήναις λέ-
γει ότι έτοιμῶτο 13 μῶν. Ο Δημοσθένης
αναφέρει περί οικίας τινός άνηκούσης εις
πέντητας και ενεργειασθείσης διά 10 μνάς.
Ήτι περί κατοικίας έξοχικῆς τιμωμένης 16
μῶν. Οίκία τις όπισθεν τῆς άκροπόλεωσ
των 'Αθηνῶν έτιμῶτο 20 μῶν. Και έστει
σχετικῶς αξίας 30, 44, 50, 100, και 120
μῶν έκάστα, μνημονεύονται ύπό διαφόρων
συγγραφέων. Αλλ' επειδή πάντες οϋτοι άνα-
φέρουν την αξίαν οικιαῶν τυχαίως πως μόνον,
δέν θά ήτο διόλου άσφαλές να συμπεράνωμεν
ότι ή ποσότης αυτη παρίστα πραγματικῶς
την αξίαν των πολυτελετέρων οικοδομῶν.
Παισίγνωστον έστι ότι αι 'Αθηναϊκαί οικίαί
ήσαν έν γενεί λίαν άπερίττωσ και λιτωῶσ ωκα-
δομημένα, ως έκαστος δύναται να συμπερά-
νη εκ των άνωθι μνημευομένων εκτιμήσεωσ.
Η μόνη άκριβῆς πληροφορία περί ένοικίου ά-
παντάται εις τὴν Ισαίον, αναφέροντα οικίαν
έν Μελίτῃ 30 μῶν αξίας, και ετέραν έν 'Ε-
λευσίνη 5 μῶν αξίας, σμροτέρας όμοϋ άπο-
φαιρούσας κατ' έτος· ένοίκιον 3 μνάς, τούτέ-
στι 8, 4/7 επί τοίς έκάτον, αλλά κατὰ την
γνώμην του Boeck αυτη ήτο σπουδαία υποτί-
μησις, διότι ό τόκος των χρημάτων κατὰ την
εποχήν εκείνην ήτο πολύ άνώτερος.

Δέν θά ήναι από σκοποϋ ήδη ν' αναφέρωμεν
και περί τῆς αξίας των άργῶν, εκτιμωμένων
ύπό του Boeck έν τῇ Αττικῇ ανά 50 δραχ-
μῶν τό πλείον (10,000 τετραγωνικῶν πο-
δῶν), έννοείται δε ότι ή αξία των γαιῶν διέ-
φερε μεγάλως ένεκα των διαφόρων τοποθεσιῶν
έν αίς εκείτο. Πρόσ τούτοις έν τῷ μακρῷ δια-
στήματι των Ιστορικῶν αίωνων αι τιμαί των
γαιῶν ύπέστησαν άναμφιβόλως συγνάς διακυ-
μάνσεις, αυξάνουσαι όσάκις πύζανεν ή ευημε-
ρία και ό πληθυσμός των εγκυατοίκων, και εκ-
πίπτουσαι, όταν οι πόλεμοι ήλάττωνον τὴν
πληθυσμόν του τόπου, ή εξέλιπεν ή άσφάλεια

είς γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἡ πρὸς θεράμαντι καυσοξύλια φαίνεται ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας εἶχε μεγάλην ἀξίαν. Ἐν τινι περιπτώσει μνημονεύονται δύο δραχμαί, ὡς σύνθηρος τίμημα δι' ἐν φορτίον ξύλων κομιζομένων εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τῶν νότων ὄνου. Οἱ ξυλάνθρακες ἦσαν ἐπίσης εἰς μεγάλην χρῆσιν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καὶ καθὼ ἐλαφρότεροι μετακομιζόντο σχετικῶς εὐθιγότερα.

Περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐνδυμάτων ἀτελεῖ τινα ἰδέαν ἔχομεν, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, ὁ Σωκράτης ἐθεώρει ὡς εὐώνων ἐξωμίδα πωλούμενην 10 δραχμῶν, αὕτη δὲ ἦτον ἐπανωφόριον ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς πεπεστέροις τῶν Ἀθηναίων, ἔχουσα μίαν μόνην χειρίδα, ἐνῶ ὁ ἕτερος τῶν βραχυίων ἔμενε γυμνός. Ὁ αὐτὸς φιλόσοφος μνημονεύεται λέγων ὅτι ἡ πορφύρα, ἐπενδύτης πολυτελεῆς τοῦ ἐπανώμου χρώματος, ἐπωλεῖτο διὰ τρεῖς μνάς (300 δρ.) περίπου. Ἐνδύματα κατεσκευασμένα ἐκ βύσσου καλλιερρομένου ἐν Ἀχαΐᾳ ἐπωλοῦντο δι' ἰσοστάσιον χρυσόν. Ἐν ζεύγος Σκυωνικῶν γυναικείων πεδῶων ἐτιμᾶτο δύο δραχμῶν. Ζεύγος ἀνδρικών ὑποδημάτων ἰστορεῖται πού ὡς πωληθέν δι' 8 δραχμάς, ἀλλὰ τοῦτο ὑποτίθεται ὡς ὑπερτίμησις ἔνεκεν ἐκτάκτων τιῶν κοσμημάτων ἴσως, ἔλλειπόντων εἰς τὰ ἐν κοινῇ χρῆσει ὑποδήματα.

Ὡς πρὸς τὴν καθόλου δαπάνην τοῦ ζῆν ὁ Boeck ὑπολογίζει ὅτι ἡ πλεὴν ἐνδεῆς Ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια περιλαμβάνουσα, θετόν, τέσσαρα ἐλεύθερα ἐνήλικα πρόσωπα, ἐκτός ἂν διαιτώωντο δι' ἄρτου καὶ ὕδατος· μόνον, ὠφείλον κατά μέσον ὄρον, νὰ δαπανῶσι ἀπὸ 390 ἕως 400 δραχμάς κατ' ἔτος, καὶ φρονεῖ ὅτι ἂν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Σωκράτους τέσσαρες ἀνθρώποι ἐδύναντο νὰ διατηρηθῶσι δαπανῶντες 440 δραχμάς ἐτησίως ὠφείλων νὰ διάγωσιν ἀθλιέστατον βίον. Ἀλλαχοῦ λέγει « ὅτε ἡ δημοκρατία ἤμαζεν ἠδύνατο ἀνθρώπος μετρίως διατιθέμενος νὰ ζῆσθαι διὰ δαπάνης 2 ἢ 3 ὀβολῶν καθ' ἑκάστην, ὅθεν ὁ ἔχων νὰ διαθερῆ οἰκογένειαν διὰ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας του δαπανᾶν 4 ὀβόλους· ὠφείλει νὰ μετέρχεται αὐστηροτάτην οἰκονομίαν.

Ἄν παραχωρήσωμεν διακοσίας πενήκοντα ἡμέρας δι' ἐν ἔτος, εὑρίσκωμεν ὅτι τεσσαρῶν ὀβολῶν μισθὸς φέρει 166 2/3 δραχμάς ἐτησίως, ποσότητα κατὰ τὸ ζῆσιον ὀλιγωτέραν τῆς ἀπαιτουμένης ἀπολύτως κατὰ τὸν Boeck ὅπως ἀποζήσασθαι διὰ τῆς πλεὴν αὐστηρᾶς οἰκονομίας.

Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμμίσθων ἐργατῶν ἐν Ἑλλάδι ἦτο σχετικῶς μικρός, πλεῖστον μέρος τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἦσαν δούλοι ἢ δουλὸπάριοι. Ἡ ζῶν τοῦ αἰγματοειθένης ἐν πολέμῳ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀπολεσθεῖσα, καὶ ἂν ὁ αἰγματοειθεῖς δὲν τὴν ἀφῆρει, τοῦτο ἐγένετο διότι ἐσκόπευε νὰ υποβάλλῃ τὸν αἰγματοειθεῖς εἰς δουλίαν διὰ βίου. Τοιαύτη συμφορὰ ἐνίοτε συνέβαιεν εἰς ἀνδρας κατέργοντας θέσεις ὑψηλὰς καὶ σπουδαίας ἐ-

πιορῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ πατρὶδι αὐτῶν. Πρὸς δὲ τούτοις πολλοὶ ἐπωλοῦντο ἀπαγομένοι εἰς δουλείαν ὑπ' ἀνδραποδιστῶν οἵτινες μετέρχοντο τὸ μοχθηρὸν ἐπάγγελμά των εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου καθὼς τὴν σήμερον εἶτι ἑμοῖσι των κακοῦργοι πράττουσιν εἰς τινὰς αἰγιαλοὺς τῆς Ἀφρικής. Καθ' ὅσον κῆσαν ἢ πολυτέλεια παρὰ τοῖς Ἑλλησιν, τόσον συντονωτέρα ἐγένετο ἡ ζήτησις δι' ἀνδράποδα, ὥστε συνεκροτήθη τακτικὸν ἐμπόριον ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν τούτων ὄντων. Οἱ δουλόμενοι ἐπεχείρουον μακρὰν ταξίδιον ἰδίως πρὸς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου ὅπου εὑρίσκον παμπληθεῖς δούλους. Πρῶτοι Ἑλληνας ἐπιχειρήσαντες τοῦτο τὸ ἐμπόριον λέγονται οἱ ἦσαν οἱ Χίοι, οἵτινες προσέτι ἰστοροῦνται ὅτι μετέρχοντο τὸ ἀσχυρότερον ἐπιτήδευμα τοῦ εὐνοηζῆσαι τοὺς ἄρνας διὰ τοὺς ἀσιατικούς γυναικωνίτας. Ἄλλ' ἡ δικαία νέμισις κατέλαβεν αὐτοὺς· τελευταῖον, ὅτε ὁ Μιθριδάτης ἐκ Καπαδοκίας κατακτητῆς τὴν νῆσον Χίον παρέδωκεν αὐτοῦ· εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἰδίων των δούλων, οἵτινες ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν Κολχίδα.

Ἐν Σπάρτῃ οἱ Εἰλωτες ἦσαν πενταπλάσιαι τῶν πολιτῶν καὶ ὁ Boeck ὑπολογίζει τοὺς ἐν τῇ Ἀττικῇ δούλους σχετικῶς πρὸς τοὺς πολίτας ὡς τέσσαρας πρὸς ἕνα.

Κατὰ ἀπογραφήν γενομένην ἐπὶ ἄρχοντος Δημητρίου τοῦ Φαληρέως, πρὶν τὰ 30) ἔτη πρὶν Χριστοῦ ὑπῆρχον 21,000 πολῖται 10,000 ἀλλοδαποὶ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν καὶ 400,000 δούλοι. Ὁ Boeck ὅμως εὐλογοναῖως εἰκάζει ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν δούλων συμπεριλαμβάνει γυναῖκας καὶ παιδιὰ, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν καὶ ἀλλοδαπῶν κατοίκων περιλαμβάνει ἐνήλικους ἄρνας μόνον. Ἄ τοσοῦτος ἀριθμὸς δούλων, λέγει ὁ μνησθεὶς συγγραφεὺς, δὲν θά φανῆ ὑπερβολικός, ἂν ληφθῶσιν ὑπ' ἄψιν αἱ πολιτικαὶ περιπέτειαι τῆς Ἀττικῆς. Καὶ οἱ ἐνδεέστεροι τῶν πολιτῶν ἐ- συνήθουν νὰ ἔχωσιν ἀργυρώνητον δούλον διὰ τὴν οἰκικὴν ὑπηρεσίαν, αἱ δὲ μετρίως πωρὸς ἐπορῶσιν οἰκογένειαι εἶχον τοιοῦτους ὅπως ἀλέθωσι σίτον διὰ χειρομύλου, ἢ ὡς μαγειροῦ, ἀρτοποιοῦ, ράπτου, θυρωροῦ, ἢ ἕνα συνοδεύουσι τὸν δεσπότην καὶ τὴν δεσποινίαν, οἵτινες σπανίως ἐξήρχοντο ἄνευ παρομαρτοῦντος ὑπέρτερου. Οἱ πολυτελέστερον διάζοντες καὶ θέλοντες νὰ ἐπισύρῃσι τὰ βλήματα τῶν συμπολιτῶν εἶχον δύο καὶ ἐνίοτε τρεῖς ὑπέρτερας κατόπιν των. Αὐτοὶ ἐφρόντιζον διὰ τὰ ἐργατικὰ ζῶα καὶ ἐγεώργουν τοὺς ἀγρούς, αὐτοὶ εἰργάζοντο ἐν τοῖς μεταλλείοις καὶ ἐκαμί- νουον τὸ ὄρυκτόν. Πᾶν εἶδος ἐργοχείρου καὶ οἱ ἐπαχθέστεροι κλάδοι τῆς βιομηχανίας διε- ζήγοντο ὑπ' αὐτῶν. Πᾶμπολλοὶ ἐνησυχολοῦντο εἰς τὰ ἐργοστάσια ἐπ' οἱ αἱ Ἀθηναὶ ἐφημί- ζοντο, καὶ πληθεῖς ἐξ αὐτῶν ὑπέρτερον ἐπὶ ἐμπορικῶν ὀγκάδων καὶ εἰς πολεμικὰς τρίψεις. Παραλείποντες τὴν ἀριθμῶσιν των κεκτη- μένων μέτριον ἀριθμὸν δούλων, θά ἀναμνήσω- μεν ἐνταῦθα ἐκ τῆς ἱστορίας ἀπλῶς ὅτι ὁ Τι- μαρχος εἶχεν 11 ἢ 12 εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του.

Ὁ πατὴρ τοῦ Δημοσθένους 52 ἢ 53 ἐκτός των ἀργυρώνητων ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ὁ δὲ Λυ- σίας καὶ ὁ Πολέμαρχος ἀνὰ 120 ἕκαστος. Ὁ Πλάτων διαβεβαίωσι ὅτι οἱ ἐλεύθεροι κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν εἶχον πολλαίς 50 δούλους, καὶ οἱ ὀλιγώτεροι πλεοπέτεροι. Ὁ Φιλεμοῖδης εἶχε 300. Ὁ ἰππόκικος 600 καὶ ὁ Νικίας 1000 δούλους· εἰς τὰ μεταλλεῖα μόνον. Τὰ παραδείγματα ταῦτα ἀποδεικνύουν τὴν πλη- θύν τῶν ἀνδραποδῶν. Ὁ Τίμαιος λέγει ὅτι ἡ Κόρινθος εἰς τινὰ ἐποχὴν ἔφρασε νὰ ἔχῃ 460,000 δούλους· εἰς δὲ ἡ Κόρινθος εἶχε πραγμα- τικῶς μέγαν ἀριθμὸν ἀνδραποδῶν ἀποδεικνύ- εται καὶ ἐκ τῆς σαρκαστικῆς περὶ Κορινθίων ἐπωνυμίας «χοινοκομέτραι» διότι οἱ δεσπότη- ἐτυνήθουν νὰ διανέμωσι τὴν καθημερινὰν με- ρίδα ἀλίτου πρὸς διατροφήν των δούλων διὰ τοῦ χοίνικος.

Μεταξὺ τῶν Λακωνῶν καὶ Φωκίων λέγεται ὅτι ἀρχαίως ἡ δουλεία δὲν ὑπῆρχεν ἀλλ' εἰς μεταγενεστέρων ἐποχῆν, Μνήσων ὁ Φωκεὺς, φίλος προσωπικός τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀναφέ- ρεται ὅτι ἠγόρασε χιλίους δούλους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν του καὶ τοῦτο δυσκρέστησε τοὺς συμπολίτας του οἵτινες τὸν κατηγορήσαν δι- ὅτι ἔδαπάνησε εἰς ἀνδράποδα, χρήματα δυ- νάμενα νὰ διαθερῶσιν ἰσαριθμοῦς πολίτας.

Ἦτον ἀπαγορευμένον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ μετέρχωνται οἰκονομικὴν ποριστικὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τινὸς ἀπαγορεύσεως ἢ ὑπὸ τῶν νόμων ἐπιβεβλημένη ἐκπαίδευσις ὀλίγων εὐ- καιρίας παρεχόμεναι εἰς ἄλλων τινα ἐνασχόλη- σιν, ἂν εἶχον καὶ ἄδειαν νὰ ἐπιχειρηθῶσι τέ- χνην ἢ τι ἕτερον ἐπιτήδευμα. Ὑπῆρχον μ' ὀ- λυ ταῦτα διάφοροι τάξεις ἐλευθέρων κατοί- κων, οἵτινες ἠδύναντο νὰ μετέλθωσι τὸ ἐμπό- ριον, ἢ βιομηχανίαν, ἀλλ' ἡ γεωργικὴ ἐργασία καθ' ὅλην τὴν χώραν τῆς Λακωνίας, καθὼς καὶ ἡ οἰκικὴ ὑπηρεσία τῶν οἰκογενειῶν ἐν Σπάρτῃ ἐγκατελείφθη εἰς τοὺς Εἰλωτας, κατα- γομένους ἴσως ἀπὸ Ἀχαιοῦ· Ἑλληνας, κατοί- κουντας τὴν χώραν τῆς Λακωνίας πρὸ τῆς κα- τακτησεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὑποδουλωσάντων αὐτοὺς Σπαρτιατῶν.

Ὅσον πολιτικὴ καὶ ὑποταθῆ ἢ διαγωγή τῶν Σπαρτιατῶν, πρὸς τοὺς δουλοπαροίκους εἰλωτας, τόσον σκληρὰ καὶ ἀπὲνθρωπος κα- ταδεικνύεται. Ὅπως ἀπαλλάττονται τοῦ φό- βου καὶ τῶν κινδύνων ἐπαναστατικῶν πνεύ- ματος, παρὰ τοῖς εἰλωται, κατὰ τὸν Πλού- ταρχον, ἐμεθοδεύθησαν τὴν «Κρυπτεῖαν» τοῦ- τῆστιν αἱ ἀρχαὶ ἐξέλεγον μεταξὺ τῶν Σπαρ- τιατῶν τοὺς νέους ὅσοι διεκρίνοντο διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ ἱκανότητά των, καὶ τοὺς ἐστελ- λον κρυφίως ὠπλισμένους δι' ἐγχειρίδιον καὶ ἐφωδιασμένους μετὰ χερσίδην τρόχημα, ἵνα κρυπτόμενοι τὴν ἡμέραν εἰς ἐρήμους· καὶ ἀθά- τους θέσεις, ὅπως ἐκστος κάλλιον ἠδύνατο, περιπολῶσι τὴν νύκτα, φανεύοντες πάντας ὁ- σους ἤθελον ἀπαντήσθαι ἐνίοτε ἰπέπιπτον κατ' αὐτῶν καὶ τὴν ἡμέραν, ἐνῶ ἠσυχολοῦντο εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐξωλόθρευον τοὺς ἐκλεκτοτέρους καὶ γεναιο-

τέρους τῆς φυλῆς ταύτης. Εἰς τὸ περὶ νόμων βιβλίον τοῦ Πλάτωνος παρετάσσεται Σπαρτια- τικὴ λέγων. «Μεταξὺ ἡμῶν πρὸς τοὺς ὑπέρ- χειρῆ καλυμμένην Κρυπτεῖαν ἢ αἱ κακουχίαι εἰ- σὶν ἀπίστευτοι. Συνίσταται δὲ αὕτη εἰς τὸ νὰ ἐξερχόμεθα ἀνυπόδητοι ἐν κραιφῶ χειμῶνος ὑ- ποφέροντες τὰς στερήσεις ἐκστρατιεῖς, ἐπαρ- κούντες εἰς τὰς ἀνάγκας ἡμῶν αὐτοὶ ἡμεῖς, ἄ- ευ δούλων, καὶ περιπλανώμενοι ἡμέραν καὶ νύκτα δι' ὅλης τῆς χώρας» ἢ ἀποσιώπησις ἐνταῦθα τῆς σφαγῆς τῶν εἰλωτῶν, ὅπερ ἦτο ὁ κύριος σκοπὸς τῶν περιπολιῶν καὶ τῶν συ- νοδουσιῶν αὐτὰς κακώτερον δὲν μᾶς δικαιοῦ- νει, ὡς φρονεῖ ὁ Γρότιος, νὰ ἀμφισβῆλωμεν περὶ τῆς ἀκρίβειας τῆς διηγήσεως τοῦ Πλου- τάρχου, καθότι Σπαρτιατικῆς ἀποφανόμενος περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, τὴν παρουσιάζει ὑπὸ σπαρτιατικῆν ἐποψίν, καὶ πιθανότατα ὑπέκρυπτε τὸν μυσρότερον χαρακτῆρα τῆς κρυπτεῖας. Ἡ ὑπερβλλουσα δυσπιστία καὶ βραβυρότης τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς τοὺς εἰλω- τος διατρανοῦνται ὑπὸ πολλῶν Ἑλλήνων συγ- γραφέων τοῦ Πλάτωνος τοῦ Ἰσοκράτους, καὶ Ἀ- ριστοτέλους, ὅχι ἦτον ἢ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου. Μύρων ὁ Πρινεὺς ἐν συγγράμματι μνημονεο- μένῳ παρὰ τοῦ Ἀθηναίου λέγει. «Οἱ Εἰλωτες· ἐκτελοῦσι πᾶσαν ἐπονεῖδιστον ὑπηρεσίαν διὰ τοὺς Σπαρτιάτας, ἀναγκάζονται νὰ καλύπτωσι τὴν κεφαλὴν μετὰ πῖλον ἐκ δορᾶς κυνός, νὰ ἐν- δύνωνται μετὰ δερμάτα προβάτων, καὶ δερῶνται ἐνίοτε ἀνηλεῶς καὶ ἄνευ αἰτίας ὅπως μὴ λη- σμονήσων ὅτι εἰσὶ δούλοι. Περιπέλον ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἔνεκα τοῦ ἀναστήματος, εἴτε ἔ- νεκα τῆς ὠραϊότητος των διακρίνονται ὑπερά- νω τῆς δουλικῆς των θέσεως· καταδικάζονται εἰς θάνατον, καὶ οἱ μὴ φρονεῖντες τοὺς ἀνδρι- κωτέρους ἐξ αὐτῶν δεσπότηται των ὑπόκεινται εἰς πεινάς.»

Αὐτὸς ὁ Γρότιος· ἐφ' οὐ διστάζει νὰ πιστεύσῃ τὴν περὶ κρυπτεῖας διήγησιν τοῦ Πλουτάρχου, παρεδέχεται ἀσυστήτως τὴν ἐξιστόρησιν τῆς ἀπανθρωποῦ σφαγῆς, γενομένης τὸ ὄγδον ἐ- τος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅποτε ὑ- πέρο τοὺς δυσχίλιους δούλους ἔπεσον θύματα τῆς αὐτῆς φιλοπόπου πολιτικῆς εἰς ἣν τὸ μνημόνισμα τῆς κρυπτεῖας ἀποδίδεται. Ὅπως συλλέξωσιν ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν εἰλωτῶν τοὺς γεναιότερους, καὶ ἕνεκα τούτου ὑποτιθεμένου, μᾶλλον ἐπικινδύνους εἰς τὸ Κράτος, αἱ ἀρχαὶ τῆς Σπάρτης ἐκέρχοντο δημοσίᾳ γεωραφίτησιν ἐκ τῆς δουλείας εἰς τοὺς διακρίθοντας ἐν ταῖς μάχαις, καὶ προσεκόλουν τοὺς ἔχοντας τὴν ἀξίωσιν νὰ ἐλευθερωθῶσι, ἵνα παρουσιασθῶσιν ὅπως λάθωσι τὴν ὑποσχεθείσαν δωρεάν. Ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους προσελθόντες ἐστερέθησαν μετὰ ἀνθίνους στεφάνους καὶ προσεπέμθησαν εἰς τοὺς ναοὺς ἵνα τελεοποιήθῃ δῆθεν ἡ τελετὴ τῆς ἀπελευθερώσεώς των, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀνε- φάνησαν πλεόν, οὔτε ἀπεκαλύφθη πώποτε ποία τύχη τοῦ· κατέλαβε.

Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἡ περιποίησις τῶν δούλων ἦτο σχετικῶς φιλανθρωποτέρα. Ὑ- πῆρχε μάλιστα νόμος δυνάμεν τοῦ ὀποῖου

ὁ δούλος, ἠδύνατο νὰ ἐνάξῃ τὸν κύριόν του δι' ἀνάξιον αἰκίαν. Ὁ Δημοσθένης διέσωσε νόμον τινὰ διατάττοντα πάντα πολίτην Ἀ- θηναῖον νὰ κατακνήνῃ εἰς τοὺς θερμοθέτας τὸν ἐπιβάλλοντα βίαν ἢ οἰτίαν εἰς ἀνδρα, γυ- ναῖκα ἢ παιδίον, δούλον ἢ τε ἐλεύθερον ἀνε- ξαιρέτως, καὶ ὑπάρχουν πολλαὶ παραδείγματα καταδικῆς εἰς θάνατον δι' ἐγκλήματα ἐναντί- ων δούλων ἐν Ἀθῆναις οἱ δούλοι εἶχον τὰ προνόμια τοῦ ἐξαγοράζειν τὴν ἐλευθερίαν των, ὅσας ἢ ἠδύνατο νὰ ἐξοικονομήσωσιν ἰ- κανὰ ἐκ τῶν μικρῶν κερδῶν των παραχωρου- μένων αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅπως προσφέ- ρωσιν εἰς τοὺς δεσπότης των ἀντίτιμον τῆς ὑπηρεσίας των, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ ὅσον ἠπιωτέρων περιποίησιν καὶ ἂν ὑποτεθῆ ὅτι εἶχον, ὑπέκειντο εἰς πολλὰς ἐξευτελιστικὰς τυραννίας καὶ ταπεινώσεις. Δὲν εἶχον λ. χά- ριν τὴν ἀδειαν νὰ τρέψωσι μακρὰν κόμην, ἢ νὰ φέρωσιν ἐπενδύτην ἔχοντα δύο χειρίδας, οὔτε νὰ πίνωσιν αἶνον, εἰμὴ μόνον κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Πιθιογίων, οὔτε νὰ ἀλείφωσιν ὡς οἱ πολῖται, ἢ νὰ παρευρίσκωνται εἰς τινὰς θεησκευτικὰς τελετὰς, ἐν αἷς οἱ ἐλεύθεροι μό- νον ἐλάμβανον μέρος. Οἱ δούλοι τῶν Ἀθηναί- ων πρὸς τοὺς ὑπέκειντο εἰς σωματικὴν ποινήν, ὡς δακμόν καὶ βασανιστήρια, κατὰ ἀ- πόρασιν δικαστικὴν ὅπως μαρτυρῆσται τὴν ἀλήθειαν, συγχώτερον δὲ κατὰ προαίρεσιν τῶν δεσποτῶν αὐτῶν. Οἱ ἐν τοῖς μεταλλείοις δούλοι λέγεται ὅτι εἰργάζοντο ἀλυσιδέσται, ἀλλ' αὕτη ἴσως ἦτο προσωρινὴ ποινὴ ἐπιβαλ- λομένη εἰς τοὺς ἀπειθεῖς ἢ τοὺς ἀποπειρωμέ- νους· νὰ δραπτεῖσθωσι. Τὸ δικαίωμα ἀσύλου εἰς τοὺς ναοὺς τοῦ Θυσέως καὶ τῶν Εὐμενί- δων ἦτο καταφύγιον τῶν ἐν Ἀθῆναις δούλων κατὰ τῆς τυραννίας ἀπῶνων δεσποτῶν. Ὑποτί- θεται ὅμως ὅτι τὸ δικαίωμα δὲν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς φυγῆς τοῦ δούλου μέχρι τῆς ἀ- κολούθου νεομηνίας, ὅποτε ἐγένετο δημοπρα- σία δούλων, καὶ ὁ ἱκέτης εἶχε τὴν πειθανό- τητα νὰ ἀγορασθῆ ὑπὸ φιλανθρωποτέρου τι- νὸς δεσπότη.

Περὶ τῆς ἀξίας τῶν δούλων, κατὰ τινὰ πε- ριοκτὴν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι τοῦ Ξενο- φῶντος πληροφοροῦμεθα ὅτι τινὲς μόλις ἐξε- τιμῶντο ἡμισίαν μνά, ἢτοι 50 δραχμῶν, ἄλλοι ἐπωλοῦντο διὰ δύο μνάς, ἐνῶ ἡ ἀξία ἐ- τέρων ἦτο πέντε καὶ δέκα μνά. Νικίας ὁ υἱὸς τοῦ Νικηράτου λέγεται ὅτι ἐπλήρωσε ἐν τάλαντον (ἐξαμισχίλιας δραχμάς), εἰς ἀγορὰν ἐπιστάτου τῶν μεταλλείων. Οἱ ἐν τοῖς μεταλ- λείοις ἀσχολούμενοι δούλοι, ὡς καὶ οἱ ἐργαζό- μενοι εἰς τὸν χειρόμυλον ἦσαν εὐτελεστάτης ἀξίας· δηλ. ἀπὸ 100 μέχρι 150 δραχμῶν πε- ρίπου. Ἡ ἀξία κοινῶν ἀνδραποδῶν δι' οἰκί- ακὴν ὑπηρεσίαν ἦτο ὀλίγον τι ἀνωτέρα. Ὁ Δη- μοσθένης ἀναφέρει ὡς ὑπερβολικὴν τὴν ἐκτι- μῆσιν δύο τοιοῦτων, ἀνὰ δύο καὶ ἡμισίαν μνά, 250 δραχμάς δι' ἕκαστον, καὶ ἀλλα- χοῦ ποιεῖ μείαν περὶ τῆς δημοπρασίας τοι- ούτου εἶδους δούλου διὰ δύο μνάς. Ὁ πατὴρ τοῦ ῥήτορος τούτου ἐκείνητο 32 ἢ 33 σιδη- ρουργῶς ἢ μαχαιροποιῶν, ἐξ ὧν οἱ μετρίως

ρας ἀξίας ἐτιμῶντο περὶ τὰς τρεῖς μνάς, οἱ δὲ ἱκανότεροι ἀπὸ 5 μέχρι τῶν 6 μνά, 500 ἢ 600 δραχμάς. Πρὸς τοὺς εἶχεν 20 διρρο- παίους, ὡς ἡ ὄξια συλλήθη ἦτο 40 μνά, δηλ. 200 δραχ. δι' ἕνα ἕκαστον.

Ἡ διαφορὰ τῆς ἀξίας μεταξὺ δούλων ἱκα- νῶν μόνον διὰ κοινὴν ὑπηρεσίαν, καὶ τῶν ἐπι- τηδευομένων τέχνην τινὰ ἀντισταίει ἴσως πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς χρηματικῆς ποσότητος ἢν ἐκάστη τάξις ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ προσ- ποίησιν εἰς τοὺς δεσπότης των. Δούλος ἔργα, ζόμενος ἐν τοῖς μεταλλείοις ἔφερε κέρδος ἐν- ὄβωλον μόνον τὴν ἡμέραν, ὁ σκυτοτόμος δύο ὀβόλους, ὁ δὲ προῖττιμνος ἔργοστασίους ἀ- πέπερον εἰς τὸν κύριόν του 3 ὀβόλους καθ' ἑκά- σην. Οἱ 52 ἢ 33 μαχαιροποιῶν τοῦ πατρὸς τοῦ Δημοσθένους συλλήθη ἐξετιμῶντο διὰ 190 μνάς (19,000 δραχμάς), κατ' ἔτος δὲ ἀ- πέπερον καθαρὸν κέρδος 30 μνάς (3,000 δραχ- μῶν, τούτεστι 15 15/19 τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῆς ἀξίας των. Ἐνῶ οἱ 20 διρροποῖοι τιμώμενο- 40 μνά, ἔπερον κατ' ἔτος 12 μνά· καθαρὸς κέρδος δηλ. 30 τοῖς ἑκατὸν, ἡ δυσανσλογία αὕτη ἢ τοσοῦτον μεγάλη πιθανὸς ὠφείλετο εἰς καίριας αἰτίας ἐπιεικέσους τὴν σχετικὴν δραστηριότητα των μνησθέντων δύο ἐπιτηδευ- μάτων. Ἐν γένει ὅμως τὸ προκύπτον κέρδος ἐκ τῆς ἐργασίας ἀνδραποδῶν ὠφείλει νὰ ἦναι ἀνύλογον πρὸς τὴν ἀγοραῖαν ἀξίαν των, διότι ὁ ἰδιοκτήτης ἔπρεπε νὰ ἀπαλαμβάνῃ τὴν συνή- θη τότε ὑψηλὴν τόκον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου· ἀλλ' ἐκτός τούτου καὶ ἀποζημιώσιν τινὰ διὰ τὸν κίνδυνον ἀπωλείας ἐκ θαλάττου, καὶ διὰ τὴν ἀχρηστίαν ἕνεκα ἀσθενείων καὶ γηρατειῶν τῶν δούλων, ἢ ἕνεκα δραπτεῖσεως ἐκ τῆς δουλείας. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις συνέ- βαινε συγχρότερον ἐν κραιφῶ πολέμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ οἱ ὑπηρετούντες εἰς τοὺς στρα- τῶν δούλοι ἐδραπέτευσον, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορ- μὴν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν κινδυνασφαλείας, κατὰ πρῶτον ἐπινοηθείσης ὑπὸ Μακεδόνος τινὸς Μεγιστίνου, Ἀντιγένοῦς τοῦνομα, ὅστις ἀπέ- καντι ἐτάσις πληρωμῆς ἀπὸ δραχμῶν, ἐγ- γυᾶτο εἰς τὸν ἰδιοκτήτην διὰ τὴν ἀξίαν οἰου- δῆποτε ἀνδραποδῶν ὑπηρετούντων ἐν τῷ στρα- τῶ, ἂν ἤθελε δραπτεῖσθαι.

Ὑπῆρχον εἰς τὰς Ἀθῆνας δύο ἡδῆ δούλων, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὸ δημόσιον, καὶ ἰδιωτικοὶ δούλοι. Οἱ πρῶτοι ἐργασίμενοι ὡς ραβδόχοι, ἀγγελιοφόροι, εὐταξίαι, γραφεῖς, γραμματεῖς δημοσίων ἔργων, ὑποδέεστεροι λειτουργοὶ τῶν ναῶν, καὶ εἰς ἑτέρας ἀσχολίας θεωρουμένης ὡς ἀναξίας ἐλευθέρων ἀνδρῶν. Οἱ πλεῖστοι τῶν ναῶν τῆς Ἑλλάδος, ὡς περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καταστήματα ἐν Εὐρώπῃ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Μεσαιῶνος εἶχον μέγαν ἀριθμὸν ἀνδραποδῶν, καὶ δουλπαροίκων καλλιεργούντων τὰ ἱερὰ κτήματα τελοῦντων διαφόρους ταπεινάς θρη- σκευτικὰς λειτουργίας, καὶ ἐν γένει ὑποκειμέ- νων εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἱερέων. Παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, οἱ δούλοι τοῦ Κράτους, οἵτινες ἦ- σαν συνήθως αἰγματοειθεῖς τοῦ πολέμου, ἐξε- παιδεύοντο ἐπιμελῶς, καὶ ἐνίοτε ἐπερορτίζον- το μετὰ σπουδαία κατήκοντα. Ἐξ αὐτῶν τινὲς δωρίζοντο γραμματεῖς ἵνα συνοδεύωσιν ἐν

καιρῷ πολέμου τοῦ στρατηγού καὶ τοῦ ταμείας τοῦ στρατοῦ, καὶ σημειώσιν ἀκριβῶς τὰς γινόμενας δαπάνας, ὥστε ὅταν ἐπανακάπτοντες οἱ ἀρχηγοὶ ἐδίδον λόγον τῶν δαπανῶν τῶν τὰ κατάστιχα παρεβάλλοντο πρὸς τὰ τῶν γραμματέων τούτων.

Τὸ ὀνοματολόγιον τῶν ἀνδραπόδων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο πλούσιον, εἶχον λ. χάριν ἰδιαίτερον ὄνομα διὰ τὸν ἀργυρόνητον, ἄλλο διὰ τὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ δεσπότη γεννηθέντα δούλον καὶ ἕτερον διὰ τὴν δούλῃν· ἄλλως ὀνομάζετο ὁ ἐκ δούλων γεννηθεὶς δούλος, καὶ ἄλλως ὁ γεννηθεὶς ἐλεύθερος, ὅστις ἔπειτα ἐξηνδραποδίσθη, ἐκτὸς τούτων ὑπῆρχον ἐπιωνυμιαὶ καταδεικνύουσαι τὴν ἰδιαίτην ἀσχολίαν εἰς ἣν ἦτο προσδιωρισμένος ἕκαστος.

Ὅτε νεώνητος δούλος εἰσῆγετο διὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ οἰκίᾳ ὁ μέλλων δεσπότης μετὰ τῆς δεσποίνης ἴσταντο πρὸ τῆς ἐστίας, οἱ δὲ τῆς δούλου ἔβρουν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὠρίμους ὄπώρας, φοίνικας, σῦκα, κάρνα καὶ λοιπά, δαλῦντες οὕτως ὅτι εἰσῆλθεν εἰς εὐποροῦντα οἶκον, εἶτα ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν συνδούλων του εὐωχοῦντο καὶ ὁ νέηλος ἀπὸ τὰ ἐπ' αὐτοῦ περιχυθέντα τραγῳλῖα καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦ μετετρέπετο εἰς οἰκογενειακὴν εὐθυμίαν.

Ἡ τροφή τῶν δούλων συνήθως ἦτο κατωτέρα ποιότητος. Οἱ ἐν Ἑλλάδι παραγόμενοι φοίνικες, οἵτινες ὠρίμαζον ἀτελῶς καὶ αἱ ἐλαίαι ἦσαν προσδιωρισμέναι εἰς τροφήν των, καὶ ἂν αὐτοὶ ἐδίδοτο οἶνος ἦτο καὶ αὐτὸς κατωτέρα ποιότητος. Ὁ ἐξευτελισμὸς δὲ ἐνίοτε ὑπέφρον καταφαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου τῶν φιλαργῶν δεσποτῶν, οἵτινες τοὺς ὑπεχρέωτον, ἐβάν ἐξύμνον να φέρωσι περὶ τὸν τράχηλον ἐν εἶδος τροχοῦ, ὅστις τοὺς ἐμπόδιζε νὰ τραγώσιν ἐκ τῆς ζύμης, καθὼ μὴ δυνάμενοι νὰ πλησιάσωσι τὰς χεῖρας εἰς τὸ στόμα των. Δούλοι ἐνησχολοῦτο εἰς τὸ ἄλεσμα τοῦ χειρομύλου, εἰς τὴν ὑδροφορέαν καὶ εἰς τὴν ἐπι κοποδεστέραν ἐργασίαν τοῦ κόπτειν ξύλα, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν συνήθων ἔργων. Ὁ δούλος συνώδευε συνήθως τὸν δεσπότην του εἰς ἐδοιοποιίας ἐξεργόμενον, βασιάζων τὰ ἀναγκαῖα σκευῆ ὅταν ὠδοιπόρουσαν περὶ ἀμφοτέρω. Δεσπότη τινὲς συνωδεύοντο ὑπὸ δύο ἢ τριῶν δούλων, ἀλλὰ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ἄσωτος ἔξις.

Ἐπάρχον παραδείγματα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ κοινοτήτων αὐθρομήτως δι' ἐπισήμου τακτικῷ συμβολαίου δουλοθίντων, ἐπιφυλαξαμένων δικαιοκράτα τινά μόνον. Οἱ Μαρυανδῖνοι λ. χάριν ἐγένοντο διὰ συνθήκας δουλοπάροικοι τῶν Ἡρακλεωτῶν, ἐπὶ συμφωνίᾳ τοῦ νὰ λαμβάνουν αἰετοπετὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα, καὶ νὰ μὴ πωλοῦνται εἰς τὴν ξενιτείαν. ἐκτὸς τῶν ὀρίων τῆς πατρίδος των. Οἱ πενήσται καλούμενοι ἐν Θεσσαλίᾳ ὠμολόγησαν δι' ἐπισήμου πράξεως νὰ διατελοῦσι δούλοι, ἐπιφυλάξαντες εἰς ἐαυτοῦς τὸ προνόμιον τοῦ κατέχειν ἰδιοκτησίαν ἔγγειον. Πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν πλούσιοι καταγόμενοι κατὰ τὸν Εὐρυπίδην, ἀπὸ ἀρχαιοτάτων οἰκογενεῶν ἐπίσης εὐκαταστάτων.

Ἐν Κρήτῃ οἱ δούλοι ἢ δουλοπάροικοι διήρουντο εἰς διαφόρους τάξεις. Οἱ ἐν τοῖς πόλεσι ὀνομάζοντο χρυσῶντες οἱ δὲ τῶν ἐξοχῶν ἀραμιῶται, διότι ἐκαλλιεργούν τὰς ἀραμίας, ἤτοι κλήρους γῆς τοῖς πολιταῖς ἀπονεμεζόμενοι. Ὑποτίθεται ὅτι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν αὐτοχθόνων κατοίκων τῆς νήσου, οὗς οἱ Δωριεῖς κατακτητῆται ὑπέβαλλον εἰς δουλείαν. Ἐνίοτε δὲ ὀνομάζοντο Κληρωταὶ ἢ τε διότι διενεμήθησαν διὰ κλήρων μετὰ τῶν πορθητῶν, ἢ διότι ἐποποθετήθησαν ἐπὶ γαιῶν τὰς ὁποίας ἐν Κρήτῃ ἐκάλλον κλήρους. Οἱ Μνωῖται ἢ Μνωῖαι ἦσαν δουλοπάροικοι ἀνήκοντες εἰς τὸ Κράτος καὶ καλλιεργούντες δημοσίους γαίας, ὠρεῖλον δὲ νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον ποσὸν τι χρηματικόν, καὶ μέρους τοῦ ταμείου τῆς γῆς, ἀπηγορεύοντο νὰ ὀπλοφορῶσι καὶ ἀπεκλείοντο ἀπὸ τὰ δημόσια γυμνάσια. Ἐν τῇ κρητικῇ πόλει Κυθωνία κατὰ τῆς ἐορτῆς ἐορτασίου ἡμέρας τοῦ Ἑρμοῦ οἱ δούλοι ἦσαν κύριοι τῆς πόλεως ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ κολόζωσι διὰ μαστίγων ἐλευθέρους πολίτας, ὅσοι ἤθελον παρρησιάζεσθαι μετὰ αὐτῶν ὅπως κτοπεύσωσι τὰ ὄργια των. Εἰς ἄλλα μέρη τῆς Κρήτης ὑπῆρχον ἔθιμα ὅμοια πρὸς τὰ παρὰ Ρωμαίους Κρόνεα καὶ οἱ δεσπότηαι ὑπερέτουν ὡς ὑπεξούσιοι, ἐνῶ ἐκεῖνοι ἐπαφελόμενοι ἐκ τοῦ προνομίου τῆς ἐορτῆς διεσκέδαζον καὶ εἰσέτευον ἐν ἀνάσει, ἐκ τούτων πάντων φαίνεται ὅτι ἡ περιποίησις τῶν δούλων ἐν Κρήτῃ ἦτον ἡπιωτέρα, ἢ εἰς τὰ λοιπὰ Δωρικὰ Κράτη.

Οἱ δουλοπάροικοι τῶν Συρακουσῶν ὀνομάζοντο Καλλικύριοι, καὶ ἦσαν τόσον πολλοὶ ὥστε ἡ φράσις ἀπλειότερον τῶν Καλλικυρίων κατῆντεσε παροιμιώδης. Αὐτοὶ διήγον εἰς τὰς ἐξοχὰς καλλιεργούντες τὰς γαίας, ὡς οἱ Μνωῖαι ἐν Κρήτῃ, μέχρις ὅτου ἐναρρυνθέντες ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ των ἐπανέστησαν καὶ ἀποβαλόντες τοὺς δεσπότητας των ἐγένοντο κύριοι τῶν Συρακουσῶν. Οἱ Κατανοφόροι ἐξηνδραποδίσθησαν ὑπὸ τῶν Σικυῶνων, ἀναγκασάντων αὐτοῦς νὰ ἐνδύονται ταπεινὴν καὶ ρυπαρὰν περιβολήν, φέροντες ἐπενδύτην ἐκ μηλοτῆς, ὅπως δυσκολούονται νὰ εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν, ἐνεκα τῆς χλεύης τῶν κατοίκων διὰ τὴν τοσοῦτον ἀλλόκοτον ἐνδυμασίαν.

Οἱ δουλοπάροικοι τῶν Ἀρκάδων ὀνομάζοντο Προσπελάται, καὶ λέγεται ὅτι ἠριθμοῦντο περὶ τὰς τριακοσίας χιλιάδας. Ἀπελάμβανον δὲ ἡπιωτέραν περιποίησιν ἢ οἱ ἄλλοι των εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, διότι ἱσταντο ὅτι εἰς τὰς δημοσίας ἐορτὰς παρεκάληντο εἰς τὰς τραπέζας μετὰ τῶν κυρίων των, τρώγοντες τὴν αὐτὴν τροφήν καὶ πίνοντες ἐκ τῆς αὐτῆς κύλικος.

Ὑπὸ γενικὴν ἐποψὴν ἐξεταζόμενος ὁ βίος τοῦ δούλου ἐν Ἑλλάδι δὲν παρουσιάζει ἐξαιρέσει τῆς γενικῆς πείρας τῆς ἀνθρωπότητος ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς δουλικῆς τάξεως. Ἡ δίαιτα αὐτῶν κατὰ τὸν Boeck, συνίστατο ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἄρτον κριθίνον. Εἰς χοίρειζ κριθαλευροῦ (δύο περίπου λίτραι) ἦτο τὸ

συνήθως δι' ἐκάστην ἡμέραν διδόμενον αὐτοῖς μερίδιον. Ὁ Ἀριστοτῆλης λέγει ὅτι οἱ δούλοι ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς οἰκίαις εἶχον ἐν κοινὸν ὑπνωτήριον, κοιτῶνα καλούμενον, τὰ δὲ στρώματα τῶν δούλων γενικῶς συνίσταντο ἀπὸ ψίαθον πλεκτῆν ἐκ βύρλων, σπάρτων καὶ χνοῦ καλῶμων. Οἱ δούλοι ἐνίοτε κατόικουν μακρὰν τῶν δεσποτῶν των, ἐργαζόμενοι δι' ἴδιον των λογαριασμὸν κατ' ἴδιαν καὶ ἀποφέροντες εἰς ἐκεῖνους μέρος ἐκ τῶν κέρδων των, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐξοικονομήσωσι χρήματα ἰκανὰ ἐνίοτε ἵνα ἐξαγοράσωσι τὴν ἐλευθερίαν των.

Τὸ πλέον ἀξιωμαθήμενον περιστατικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς Ἑλλάδος εἶνε ἡ διάταξις τοῦ Σόλωνος, γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα Σεισάχθυνα. Κατὰ τὸ 594 ἔτος πρὸ Χριστοῦ γενόμενος ὁ Σόλων ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν εὐρήκεν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἀγροτικού πληθυσμοῦ τῆς Ἀττικῆς κατὰχρον καὶ ἀπεθαρρημένον. Οἱ πλούσιοι ἐξουσίαζον τὰ πλεῖστα τῶν γαιῶν, ἂς οἱ θῆται ἐκαλλιεργουν ὡς ὑποτελεῖς ἐνοικιασταὶ ἀποφέροντες εἰς τοὺς κτηματίας ἐν ὠρισμένον μέρος τῶν προϊόντων. Ἄλλ' ἐπειδὴ βραχυθὸν καθυπέτουν εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν ἐνοικίων καὶ ἐξ ἄλλου ἐδανείζοντο χρήματα ἐπὶ τόκῳ, ὑπέπεσαν εἰς τόσα χρεῖα, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀνακύψωσι. Ὁ νόμος ἐδίδεν ἐξουσίαν εἰς τὸν δανειστήν ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ὠρειλέτου καὶ ἐπὶ τῶν ἀνηλικῶν ἀρρένων καὶ θηλέων τέκνων του, ὥστε μέγας ἀριθμὸς θητῶν μετέπεσον ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας εἰς δουλείαν. Ταυτοχρόνως πολλὰ μικρὰ ἰδιοκτησίαι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν ἐνεχυριάσμεναι καὶ εσσημασμέναι μετὰ λιθίνους στήλας φεροῦσας τὸνομα τοῦ δανειστοῦ καὶ τὴν ποσότητα τῆς ὠρεῖλης. Πολλὰ ἐκ τῶν ἐνεχυριασμένων κτημάτων ἦσαν ἠδὴ ἀπεξενωμένα, οἱ δὲ ἴδιοκτηταὶ οὐ μόνον ἀπώλουν ταῦτα ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι μετὰ τῶν οἰκογενεῶν των ἐγίνοντο δούλοι· τὸ δυστύχημα τοῦτο κατελάμβανε τινὰς καὶ ἐνεκα ἀδίκων ἀποφάσεων ὑπὸ θωροδοκουμένων δικαστῶν. Ἡ διαγωγή τῶν πλουσίων ἐν ταῖς συναλλαγαῖς αὐτῶν μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς τάξεως ταύτης περιγράφεται ὡς λιὰν ἀσυνείδητος καὶ ἀδικος. Τὸ κακὸν τοῦτο ἐπερίσσευσεν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν πρὸ τῆς ἀρχοντίας τοῦ Σόλωνος, ὥστε ὁ νόμος δὲν ἔσχε πλεον νὰ ἐφαρμοσθῆ. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ὁ μνησθεῖς περιώνυμος νομοθέτης κατέφυγεν εἰς τὴν Σεισάχθυνα. «Ἡ ἀνακομιστὴς ἦν ἐπὶνεύκεν αὐτῇ», λέγει ὁ Γρότιος «ἠτὸ πλήρης καὶ ἄμεσος, ἠκέρυσε διὰ μίαν πᾶσα τὰ συμβόλαια, καὶ ὁ χρεώστης ἐδανείζετο ἐπὶ ὑπόθηκῃ τοῦ ἀτόμου του. Ἀπηγόρευεν εἰς τὸ ἐξῆς πᾶν δάνειον ἢ συμβόλαιον, δι' οὗ τὸ σῶμα τοῦ δανειστοῦ ἐνεχυριάζετο ὡς ἐγγύησις· ἀφῆρει ἀπὸ τὸν δανειστὴν εἰς τὸ μέλλον τὴν ἐξουσίαν τοῦ νὰ φυλακίζῃ, καθυποβάλλῃ εἰς δουλείαν, ἢ νὰ ἐκβιάζῃ ὑπηρεσίαν τινὰ ἀπὸ τὸν χρεώστην του, καὶ τὸν περιώρισεν ἀπλῶς εἰς πραγματικὴν δικαστικὴν ἀπόρριπτον ἐξουσιοδοτοῦσαν μόνον κατάσχισιν τῆς περιουσίας

τοῦ τελευταίου, ἐξηπῆνε τὰς πολυπληθεῖς λιθίνους στήλας ἀπὸ τῶν γαιῶν τῆς Ἀττικῆς· καὶ ἀπῆλλαξε τὴν χώραν ἀπὸ πασῶν τῶν ὑπεχρέωσεων τοῦ παρελθόντος, ἤλευθέρωσε καὶ ἀπέδωκε πλήρη δικαιοκράτα εἰς τοὺς ὠρειλέτας ἐκεῖνους οἵτινες ἐκπύρηνθησαν δούλοι κατὰ προηγουμένα δικαστικὰς ἀποφάσεις, καὶ περιπλέον προέβλεψε περὶ τῶν μέσων (ἄδηλον τοῦτο πῶς) τῆς ἐξαγοράσεως ἀπὸ τὴν ξενιτείαν, καὶ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς νέον ἐλεύθερον βίον ἐν τῇ Ἀττικῇ πολλῶν ἀναξιοχρεῶν ὠρειλετῶν πωληθέντων καὶ ἀπαχθέντων εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἐνῶ δὲ ὁ Σόλων ἀπηγόρευεν εἰς πάντα Ἀθηναίων τὸ νὰ ἐνεχυριάζῃ ἢ πωλῇ ἐαυτὸν εἰς δουλείαν, ἔκχευε περιπλέον ἐν βῆμα πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, τοῦτέστι ἀπηγόρευσε τὸ νὰ ἐνεχυριάζωσι πόποτε, ἢ πωλῶσι υἱόν, θυγατέρα ἢ ἀγχον ἀδελφῶν διατελοῦσαν ὑπὸ κηδεμονίαν, ἐκτὸς ἂν τις ἐκ τῶν τελευταίων ἤθελε φεραθῆ ἄσελγαίνουσα».

Ἡ ἐνεργητικώτερα τῶν προδεδειγμένων τοῦ μνησθέντος νόμου ἦτον ἀναμυλιέτως ἢ ἀπαγορεύσασα εἰς τὸ ἐξῆς πᾶν δάνειον, ἢ συμβόλαιον δι' οὗ ὁ χρεώστης, ἐνεχυριάζετο πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ δανειστοῦ. Ἄλλ' ἐνῶ ἐν τῇ Ἀττικῇ ἡ διάταξις αὕτη ἦτο ἐν ἐνεργείᾳ, εἰς ἄλλα ὅμορα Κράτη τῆς Ἑλλάδος, τὰ χρηματικὰ δάνεια ἐπὶ τοῦ προσώπου τοῦ δανειζομένου ἐξκαλοῦντο νὰ γίνονται, καὶ μόνον ἀπηγορεύετο ἢ ἐνεχυριάσει γεωργικῶν ἐργαλείων.

Ἄξιον λόγου θέμα ἔστι ἡτο νὰ πραγματευθῆ τις περὶ τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν πνίχτων ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς δημοκρατίαις. Ἐνταῦθα ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν ἀπλῶς ὅτι εἰς τὰς Ἀθήνας τούλαμ χριστὸν, ἢ ἔξις τοῦ προσφύγειν εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ χρηματικὸν δάνειον ἦτον ἐν ἐκ τῶν πρώτων διαγνωστικῶν συμπτωμάτων παρακμῆς τῆς Δημοκρατίας. Διότι αὐτόθι, ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ Κράτη, ἰδίως δὲ εἰς Σπάρτην, ἡ συσφύρασις πλοῦτος εἰς ὀλίγας χεῖρας, καὶ ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτελῶν πνιχτῶν ἐπέφερον μαρτύριον τοῦ ἀρχαίου ἀνδρικοῦ φρονήματος τοῦ δήμου, καὶ συγγρόνας ἠλπίστῶσαν τὴν διαθέσιν καὶ ἰκανότητα αὐτῶν τοῦ ὑπεροκρίσει τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν των.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγ. φυλλάδιον).

Αἱ Ἀθηναῖαι εἰσι διὰ τοὺς φιλαρχαίους ἱερά τις Παλαιστίνης, ἢς τὸ ὄνομα διεγείρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τὴν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ χαρίεσαν συναίσθησιν, καὶ τὴν τοῦ ὠραίου, τοῦ μεγάλου καὶ εὐγενούς ἰδέαν, αἵτινα παρήγαγε ποτε ἡρέμα καὶ ἀφελῶς ὁ ἀρχαῖος ἡρωϊκὸς κόσμος. Μετὰ εὐλαβείας ἀναζητεῖ ἐνταῦθα ὁ φιλάρχαῖος περιηγητῆς τὰ ἔχνη τὰ ὑπὸ τῶν μεγαθύμων Ἀθηναίων διαχαραχθέντα. Ἀνευ-

ρίσκει τὸν λόφον τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ σοβαροῦ τούτου δικαστηρίου ἐνθα καὶ θεοὶ ἐδίκασάν ποτε, καὶ ὁπόθεν ἐπιθεωρεῖ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως συμμιγνύμενα μετὰ τῶν νῦν οἰκημάτων αὐτῆς ὡς καὶ τὰς τερπνοτάτας ἐξοχὰς τὰς ὑπὸ ἐλαιῶνων, ἀμπέλων καὶ καρποφόρων δένδρων καλυπτομένας. Ἀναβαίνει διὰ μέσου ἀποτόμων βράχων πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐνθα ὁ Παρθενῶν μετὰ τῶν 44 αὐτοῦ κίωνων γενικὸν σέβας καὶ θαυμασμὸν διήγειρε μέχρι τοῦ 1687, καὶ ἦν ἐποχὴν κατεστράφη ὑπὸ τῆς βαρβάρου ὀμότητος τῶν Ἐνετῶν. Διέρχεται τὴν εὐρείαν Ποικίλην Στοάν, ἐνθα οἱ φιλόσοφοι τῶν Ἀθηνῶν περιεπάτουσαν συνδιαλεγόμενοι μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ θεάτρου, ὅπερ ἀντήχει ποτε ὑπὸ τε τῶν ἀριστοουργημάτων τῆς δραματικῆς τέχνης καὶ τῆς φωνῆς τῶν ρητῶρων καὶ τῶν κηρύκων. Διὰ δὲ τῶν τῆδε κακίσσε διεσπαρμένων λίθων, τῶν ἀλλοτε ἀποτελούντων τὰ μακρὰ Τείχη, κατέρχεται τέλος πρὸς τὸν Πειραιᾶ, ὅστις ἐτι παρέχει εὐρὺ καὶ ἀξιόλογον προσορμητήριον, καὶ ἐτι ἀναδείκνυσι τὰ περὶ τῆς ἀρχαίας, στερεᾶς καὶ ἀνευ ἀμμοκοινίας κατασκευῆς αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ Φαληρεὺς κατὰ τὸ ἡμισυ κατεχώθη, ἢ δὲ Μουνουχία σχεδὸν ἐξέλιπεν.

Ὅτε δὲ τὴν σήμερον ὁ περιηγητῆς, ἐν τῇ κορωνίδι ταύτῃ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τῇ ὑπὸ τῆς ἱστορίας δι' αἰδίου λάμπει φωτιζομένη, τὰς προτέρας πνευματικὰς διαμάχας μετὰ λύπης ἀναζητῶν οὐκ ἀνευρίσκει, καὶ ἐν τῇ πόλει ἤτις ἐπὶ τοῖς χρόνοις τῆς ἀκμῆς αὐτῆς ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας κατοίκων ἠριθμεῖ, ἀντὶ προγονικῶν ἀρετῶν, μικροφιλολογίας μᾶλλον καὶ σπουδαρχίας παρὰ τοῖς σχετικῶς εὐαρίμοις Ἀθηναίοις παρατηρεῖ, παρηγορεῖται, οὐ μόνον ἀναλογιζόμενος τὴν κοινήν μοῖραν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν εἰς οὐδὲν μέρος τῆς Γῆς ἀποκλειστικῶς σταθερὰν καὶ διαρκῆ ἀπονέμουσαν τελειότητα, ἀλλὰ τὸν φωτοβόλον ἀστὲρα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς παιδείας διαδοχικῶς ἐφ' ἀπάσης τῆς οἰκουμένης ἐπεκτείνουσαν, ἀλλ' ἐτι μᾶλλον, ὅτι τὰ ἔργα τῶν ἱσχυρῶν ἐκείνων διανοητικῶν δυνάμεων οὐδόλως ἀπώλοντο, καὶ ὅτι αἱ Ἀθηναῖαι ἐν αὐτοῖς μετ' ἀνεξίτηλον δόξης ἐπιζῶσαι, εὐέλπιδας ὁσημέραι καθιστῶσι τοὺς ταπεινοὺς αὐτῶν ἀπογόνους πρὸς τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα...

Βορειοδυτικῶς τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἱερά ὁδὸς ἦγε πρὸς τὴν Ἐλευσίνα καὶ παρ' αὐτῇ πρὸς τὸ Θριάσιον πεδῖον, τὸ διὰ τοὺς

καρποὺς τῆς γῆς φημιζόμενον, τοὺς διὰ τῆς χειρὸς τῆς Δήμητρος τὸ πρῶτον ἐν αὐτῷ ἀπαρέντας. Ἄλλ' οὐδεμία χώρα τῆς ἀρχαιότητος περιεβάλλετο πυκνότερον πέπλον χαρίεστερων καὶ ἱερωτέρων μυστηρίων, ὡς ἡ Ἐλευσίς αὕτη, ἢ διὰ τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος σεμνονομένη, τὸν ἐπὶ Περικλέους ἰδρυθέντα καὶ δυνάμενον συμπεριεχεῖν 30,000 ἀνδρῶν. Ἀδιάφορον τὸ τί ἐδιδάσκετο ἐν τοῖς μυστηρίοις τούτοις, μεγάλοις τε καὶ μικροῖς, ὑπὸ Ἱεροφαντῶν, Δαδούχων καὶ Ἱεροκηρύκων, καὶ τίνι τρόπῳ, προϊόντος τοῦ χρόνου, ὁ ἱερός αὐτῶν μῦθος εἰς ἐξόχους φιλοσοφικὰς ἀλληγορίας ἠδυνήθη ν' ἀνυψωθῆ. Τοῦτο δὲ μόνον γνωστὸν, ὅτι τὰ θρησκευτικὰ ταῦτα καθιδρύματα συνετέλουν ὁπωςδὴποτε πρὸς τὴν καλὴν τῶν Ἑλλήνων ἐκπαίδευσιν. Ἄλλ' ὅμως ἤθελεν εἶσθαι μωρία τὸ νὰ νομίση τις ὅτι ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο ν' ἀπορρέουσι σοφία τις ὑψηλότερα ἢ τελειότερα ἐκείνης, ἤτις ὑπὸ τῶν ἀμυθῶν φιλοσόφων, τοῦ Σωκράτους προεξάρχοντος, μετεδίδετο τοῖς Ἑλλησιν, ἢ νὰ οἰκτῆρη τὴν ἀπώλειαν τῶν γνώσεων, αἵτινες μετὰ τῶν καθιδρυμάτων αὐτῶν συναπωλέσθησαν. Ἐν τῇ ἐποχῇ αὐτῶν ἦσαν ἴσως λυσιτελεῖ καὶ σωτήρια, ἀλλ' ἀφοῦ οὐδὲν τι νεώτερον ἠδύνατο νὰ χορηγήσωσι πρὸς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος φιλοσόφους, αἱ ἀλλόκοτοι καὶ κεναὶ αὐτῶν διατυπώσεις οὐδενὸς λόγου ἠξιοῦντο παρ' αὐτοῖς.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος ἡ Ἀττικὴ μόνον κατείχε μεταλλεῖα. Τὸ Λαύριον πρὸς τὴν μεσημβρινὴν αὐτῆς ἄκραν περιεῖχεν ἀργυροῦχον γῆν ἤτις, ὡς κτήμα τοῦ δημοσίου θεωρουμένη, ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιοθῆ ὑπὸ παντός Ἀθηναίου, ὅστις ἰδίως ἐξόδοις ἀνελάμβανε τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῆς. Ἐτι καὶ σήμερον οἱ ἠθασαυροὶ αὐτοῦ ἀνεξάντηλοι εἰσι, καὶ μεγάλας, ὡς γνωστὸν, τὸ ἔθνος ἀπεκδέχεται τὰς ἐξ αὐτοῦ ὠφελείας. Τὸ δ' οὐ μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν Πεντελικὸν ὄρος ἐχοργῆει τοῖς ἀρχαίοις τὰ λαμπρὰ καὶ λευκὰ αὐτοῦ μάρμαρα. Ὁ δ' ἄλλοτε τοσοῦτω φημιζόμενος Ὑμητός, ἢ πρώτη αὕτη κορυφὴ τῆς τῆν Ἀττικὴν κατὰ μήκος διασχίζουσας ὀρεινῆς σεραῖς, διαμένει ἀτημέλητος· ἀλλὰ πάντοτε ὑπὸ θύμων καὶ ἄλλων ἀρωματικῶν φυτῶν περικοσμούμενος, τὸ ἐρατεινὸν ἐστὶ τῶν μελισσῶν ἐνδιαίτημα, τὸ δὲ μέλι αὐτῶν σημαντικὸν ἀποτελεῖ κλάδον τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀττικῆς.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ.

Διὰ τῆς Μεγαρίδος ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ ἀφικνούμεθα εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν

νήσον ταύτην τοῦ Πέλοπος, ἥτις, ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, περίδοξος καὶ ἀξιοσημείωτος κατέστη ὡς ἐκ τῶν μυθολογιῶν τοῦ Πέλοπος καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ, τῶν Ἐτρειδῶν τοῦ Δαναοῦ, τῆς Ἰοῦς, τῶν Ἡρακλειδῶν, καὶ λοιπῶν, καὶ ἀκολούθως διὰ τὸν ἀρχέτυπον πολιτικὸν διοργανισμὸν καὶ τὰ παράδοξα ἤθη τῶν κατοίκων αὐτῆς.

Ἄπασα ἡ Πελοπόννησος ὁμοιάζει πρὸς κωνικὴν τομὴν ἧς τὴν κορυφὴν ἀποτελεῖ ἡ Ἀρκαδία. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς χώρας πλεῖσται ὁρέων σειραὶ ἐπεκτείνονται, ἐξ ὧν αἱ δύο μέχρι τῶν ἀκρωτηρίων Ταϊνάρου καὶ Μαλέας προβαίνουσαι, περικλείουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τὴν Λακωνίαν. Τρίτη σειρά βαίνει ἀνατολικῶς μέχρι τοῦ Σκυλλαίου ἀκρωτηρίου σχηματίζουσα τὴν ἐπιμήκη Ἀργολίδα. Περί δὲ τὴν Ἀρκαδίαν, πρὸς μὲν βορρᾶν κεῖται ἡ Ἀχαΐα, πρὸς δυσμᾶς ἡ Ἥλις, καὶ πρὸς μεσημβρίαν ἡ Μεσηνία καὶ Λακωνία.

Ἡ Κόρινθος ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ, μικρὸν βασιλεῖον, ἀσήμαντός ἐστιν ὡς πρὸς τὰς γαίας καὶ τὰ προϊόντα αὐτῶν, ἀλλὰ λίαν ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν μεταξὺ δύο θαλάσσων κατάλληλον αὐτῆς τοποθεσίαν, ὡς γενικὸς ἐμπορίου σταθμός. Ἀφ' ἐνός ὁ λιμὴν αὐτῆς τὸ Λέχαιον, προσεδέχετο τὰ ἐκ δυσμῶν προσερχόμενα πλοῖα καὶ ἀφ' ἐτέρου αἱ Κεγχρῖαι τὰ ἐξ ἀνατολῶν. Οὕτω λοιπὸν ἡ Κόρινθος καθίστατο ἀξιολογωτέρα ἀγορὰ τῶν ἀσιατικῶν προϊόντων, καὶ ἀνέκαθεν ἐθεωρεῖτο ὡς ἡ πυγὴ τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν. Ἄλλ' οὐκ ὀλίγον καὶ αὐτοὶ οἱ Κορίνθιοι διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν φιλοπονίας καὶ ἐπιμελείας συνετέλουν πρὸς τοῦτο. Τὰ πλοῖα αὐτῶν περιέπλεον τὰς θαλάσσας, αἱ δὲ τριήρεις τῶν ἀπετέλουν τὸ κυριώτερον μέρος τῶν ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος δυνάμεων. Οὐδεμία πόλις ἦν πλουσιωτέρα εἰς ἔργα τέχνης παντός εἴδους, εἰς περιφίλους ναοὺς, ἀγάλματα, ὑδραγωγεῖα, Γυμνάσια καὶ εἰς δημοσίας ἀγορὰς δι' ὠραιοτάτων οἰκοδομῶν περικοσμουμένας. Πρὸς μεσημβρίαν ὑφύεται ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς Ἀκροκόρινθος, φρούριον ἀπόρθητον, εὐλόγως θεωρούμενον ὡς ἡ κλεῖς τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐξ οὗ ὁ θεατῆς ἐνηθμενίζετο εἰς τὴν ἀποψιν τοῦ Παρνασσοῦ, τοῦ Ἐλικῶνος, τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Σουνίου. Ἄλλ' ἀφοῦ ἡ πόλις αὕτη ὑπὸ τοῦ πλοῦτου καὶ τῶν ἡδονῶν διαφθαρεῖσα, ἀπώλεσε τὴν ἀρχαίαν ἐπίδρασιν καὶ εὐκλείαν αὐτῆς, ὑπέκυψεν ἐναλλάξ εἰς τὴν υπερβάλλουσαν ἰσχὺν τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τέλος ἐν τοῖς

πολέμοις τῆς Ἀχαϊκῆς λεγομένης συμμαχίας ἐγένετο θῦμα τῆς Ρωμαϊκῆς βαρβαρότητος. Ὁ Μούμιος ἤρατο νίκην ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κορίνθου, καὶ κυριεύσας ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν ἐπυρπόλησεν αὐτήν. Ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ πλείστων τῆς τέχνης ἀριστουργημάτων τὰ μὲν εἰς Ἰταλίαν ἀπεστάλησαν, τὰ δὲ ἀπωλέσθησαν ἢ κατεστράφησαν. Ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος μετὰ λύπης ἀναφέρει (XL, 8.) ὅτι αἱ εἰκόνες τῶν περιφημοτέρων ζωγράφων ἔκειντο χαμαὶ ἢ ἐχρησίμευον τοῖς ρωμαίοις στρατιώταις πρὸς τὸ κυθεύειν ἐπ' αὐτῶν. Πασίδηλον δ' ἐστὶν ὁ πόσον ὁ Μούμιος ἦν ἄμοιρος γνώσεως τῶν ὠραίων τεχνῶν.

Δυτικῶς τῆς Κορίνθου διὰ τοῦ ποταμοῦ Νεμέας χωριζομένη κεῖται, ἡ μικρὰ Σικυῶν, τὸ ἀρχαιοτάτον ἐν Ἑλλάδι βασιλεῖον, περιέχουσα γῆν γόνιμον καὶ ἀφθονίαν ἐλαίου, οἴνου καὶ σιτηρῶν. Ἐνεκα τῆς περιωρισμένης ἐκτάσεως καὶ ἀδυναμίας τῆς, κωλυομένη τοῦ παριστᾶν μέρος ἐνεργὸν καὶ ἀνεξάρτητον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, ἠκούουθῆ ἑναλλάξ τὰ συμφέροντα τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης. Ἐπὶ τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας προῆλθεν εἰς ἐξάισιον βαθμὸν λάμπους διὰ τῶν κατορθωμάτων ἐνός τῶν ἀξιολογωτέρων πολιτῶν αὐτῆς τοῦ Ἀράτου. Οὗτος ἠλευθέρωσε τὴν ἑαυτοῦ, πατρίδα ἀπὸ τῆς τυραννίας, ἀπέσπασε τὴν Κόρινθον καὶ ἄλλας σημαντικὰς πόλεις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Μακεδόνων, εἶτα τὴν ὑπεροχὴν τῆς Σπάρτης ἐν μέρει κατέβαλε, καὶ τῇ Ἀχαϊκῇ συμμαχίᾳ τοιαύτην δύναμιν παρέσχεν, οἷαν οὐδέποτε πρότερον ἤξιώθη.

Ἡ Σικυωνία χώρα φημίζεται προσέτι καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτῇ κειμένην, καὶ ἔνεκεν τῆς ἀνδρείας τῆς δοξασθεῖσαν πόλιν Φλιοῦντα, ἐνθα ὠσαύτως ἡ κωμωδία, ἡ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ σατυρικὴ ποίησις ἔσχε τὴν ἀρχὴν τῆς. Ἡ Φλιοῦς ἦν στενὴ σύμμαχος τῆς Σπάρτης ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς. Ἄλλὰ καὶ ὅτε ἡ πολιτικὴ δύναμις τῆς Σπάρτης ἐξηφανίσθη ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, πρὸς τὴν τύχην ἀποβλέποντες, ἀπεχωρίζοντο ἀπ' αὐτῆς, ἡ Φλιοῦς διέμενε πιστῇ, περιφρονοῦσα μάλιστα καὶ προκαλοῦσα τὰς ἀπειλὰς τῶν τε Ἀρκάδων καὶ τῶν Ἀργείων, προσπαθοῦντων ἵνα ἐλκύσωσιν αὐτὴν πρὸς τὸ μέρος τῶν. Ἡ γῆ αὕτη ἐρημώθη, τὰ τείχη τῆς ἐξ ἐφόδου ἐκυριεύθησαν, ἀλλ' αἰετοπεθεῖ αὕτη νικηφόρος ἀπέκρουε τὴν υπερβάλλουσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ κατ' αὐτῆς τῆς πείνης ὑπέρισχυσε διὰ τῆς καρτερίας αὐτῆς καὶ τῶν στρατηγημάτων. Διαρρηδὴν, καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος θαυμα-

σμοῦ, διηγεῖται ὁ Ξενοφῶν τὰ ἐνδοξα κατορθώματα τῆς μικρᾶς ταύτης κοινότητος, προοιμιαζόμενος οὕτω πως.

« Ἄλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων, εἴτι καλὸν ἔπραξαν, ἅπαντες οἱ » συγγραφεῖ; μίμνηνται ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, » καὶ εἴ τις μικρὰ πόλις οὔσα πολλὰ καὶ » καλὰ ἔργα διαπέπρακται, εἴτι μᾶλλον » ἄξιον εἶναι ἀποφαίνειν. » (Ἑλλ. Βιβλ. VII. Κεφ. 2.) Καὶ ἀκολούθως λεπτομερῶς ἀναφέρει τὰ περὶ αὐτῆν.

Ἐντεῦθεν δυτικῶς ἐπεκτείνεται ἡ Ἀχαΐα (μεθ' ἧς συγκαταλέγονται ἐνίστο ἦτε Σικυῶν καὶ ἡ Κόρινθος) μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν βόρειον παραλίαν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου βρεχομένη, οὐτινος τὸ στόμιον σχηματίζεται ὑπὸ τῶν ἀκρωτηρίων Ρίου καὶ Ἀντιρρίου. Τὴν γῆν ἅπασαν ταύτην κατώκησαν τὸ πρῶτον Ἴωνες, μετὰ δὲ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν, Ἀχαιοὶ ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῆς Πελοποννήσου ἐνταῦθα μετοικήσαντες. Ἡ ἐπαρχία συνίστατο ἐκ 12 πόλεων αἰτινες, ἐν ἐλευθέρῳ δεσμῷ ἀλλήλαις συνεχόμεναι, διετηροῦντο ἀνεξάρτητοι μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων τοῦ Ἀλεξάνδρου διαδόχων, ἐπὶ ἧμισιν περίπου αἰῶνα μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Τότε δὲ συνέστη ἡ περίδοξος ἐκείνη Ἀχαϊκὴ συμμαχία, ἡ περιλαμβάνουσα ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον (ἐκτός τῆς Σπάρτης) καὶ τινὰς πόλεις τῆς κυρίως Ἑλλάδος. Τὰ παράλια τῆς ἐπαρχίας ταύτης περιβάλλουσι δύσβατα ὄρη, καὶ τὰ ἐνδότερα δὲ αὐτῆς μέρη εἰσὶ παντελῶς ἀγρονα πλὴν τῶν ἐν ἰσχυρῶ ἀναφουμένων ἀμπέλων. Αἱ πόλεις αὐτῆς εἰσὶ μικραὶ καὶ ἀσήμαντοι. Πλεῖσται αὐτῶν ἐν τῇ παραλίᾳ κείμεναι κατεστράφησαν ὑπὸ σεισμῶν, ὡς ἡ Ἐλικὴ μικρὸν πρὸ τοῖς ἐν Λεύκτροις μάχης, καὶ ἡ Βούρα καὶ ἡ Αἰγείρα. Ἡ θάλασσα καταπλημμυρήσασα τὴν Ἐλικὴν, ἀνέβη μέχρι τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἱεροῦ ἄλλους τοῦ Ποσειδῶνος περικοσμουμένων λόφων, καὶ εἴτι μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ἀνεραίνοντό τινα ἴχνη τῆς ἐξαφανισθείσης πόλεως.

Ἐκ τῆς Ἀχαΐας προβαίνομεν πρὸς τὰ ὄρη τῆς Ἀρκαδίας, μυθώδους καὶ ποιητικῆς γῆς, ὡς ἅπασαι αἱ ὄρειαι χώραι. Ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ Μαργαίου ὄρους περιεπάτει ὁ Πάν, ὁ προστάτης οὗτος τῶν ποιμένων καὶ τοῦ κυνηγίου, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῦ πολυάριθμοι ναοὶ, σήλαια καὶ ἄλλα ἀνεγέρθησαν. Ἐπὶ τῆς Κυλλήνης, πρὸς τὰ σύνορα τῆς Ἀχαΐας, ἦτο ἡ κοιτὴς τοῦ Ἑρμοῦ, θεοῦ ἀνέκαθεν ἀγροτικοῦ καὶ τῆς λύρας ἐφευρετοῦ τοῦθ' ὁπερ ἀξιοσημείωτον, καθότι οἱ Ἀρκάδες

ἦσαν λαὸς μουσικός. Ἀφοῦ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐκ βαλάνων τρεφόμενοι, ἐν σπηλαίοις οἰκοῦντες, καὶ δέρμασιν ἐνδύμενοι, διετέλουν ὁ ἀγροῖκος τῆς Πελοποννήσου λαὸς, ἅμα ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίησις εἰσῆχθησαν παρ' αὐτοῖς, ἐπὶ τοσοῦτον ἐξημέρωσαν τὰ ἤθη τῶν, ὥστε οἱ μεταγενέστεροι ἐξύμνησαν τὸν πολιτισμὸν, τὴν φιλοξενίαν καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα αὐτῶν. Καὶ ἐν τῇ Ἀχαϊκῇ συμμαχίᾳ οἱ γενναϊότεροι πάντοτε ἀνεδείκνυντο.

Αἱ κυριώτεραι πόλεις τῆς, καίτοι ὄρεινης ἀλλ' ἀρκούντως εὐφόρου ταύτης γῆς, εἰσίν.—Ἡ Μαντινεία, περίφημος διὰ τὴν ἦταν τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινῶνα. Οἱ Ἀρκάδες κατὰ παραίνεσιν αὐτοῦ, ἵνα ἐξασφαλισθῶσιν εἴτι μᾶλλον κατὰ τῶν προσβολῶν τῆς Λακεδαιμόνος, συμπεριέλαβον τὰς μικρὰς αὐτῶν καὶ ἀσθενεστέρας πόλεις εἰς μίαν καὶ μόνην, τὴν Μεγαλόπολιν, ἐπικληθεῖσαν, ἥτις ἰσχυρῶς ὠχυρομένη ὡς προμαχῶν ἀπόρθητος ἀνιδρύθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Ἄλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων αὐτῆς, τῶς ἀθήεις τοῦ ἐν μεγάλαις πόλεσι βίου, ἐγκατέλιπον τὴν νέαν ταύτην πόλιν μετὰ 6 ἔτη καὶ μόνον διὰ τῆς βίας ἠδυνήθη ν' ἀναγκασθῆ ὀπισθεῖν ἢ ἐλάττωσις τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς. Ἄλλ' ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας ἐγένετο ἡ Μεγαλόπολις θῦμα τῆς Σπαρτιατικῆς ζήλοτυπίας. Ὁ Κλεομένης κατεδάρισε αὐτήν, καὶ ὁ Λάτρωβων εὗρεν ἐν αὐτῇ ἀκατοίκητον ἐρημον.

Ἡ Λυκοσοῦρα, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαίου, ἐκεῖθεν τοῦ Ἀλφειοῦ, φημίζεται ἔνεκεν τῶν σκωπτικῶν ἑορτῶν, αἰτινες ἐνταῦθα ἐπανηγυρίζοντο πρὸς τιμὴν τοῦ Πανός, καὶ αἰτινες ἐγένοντο τὸ πρότυπον τῶν ἐν Ρώμῃ Λυκαίων ἢ Πανείων ἑορτῶν, ἐν αἷς καὶ αὐτὸς ὁ Πάν ἐλάμβανε πληγὰς.—Ἡ Τεγέα, ἧς οἱ πολῖται ἐν τῇ ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ παρεχώρησαν εὐγενῶς τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἀρχηγίαν τῆς μίᾶς πτέρυγος τοῦ στρατοῦ, καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ μάχῃ ἀνδραγαθημάτων αὐτῶν ἀπέδειξαν, ὅτι οὐδόλως ἀπῆξιοντο καὶ οὗτοι ὁμοίως στρατηγικῆς ἀρχηγίας. Ἄλλ' οὐχ ἦττον καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις παρέσχον δείγματα τῆς ἀνδρείας αὐτῶν. Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λυκούργου, ὡς διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος (Βιβλ. 1. 66.), οἱ Σπαρτιατὰι ἐπολέμουν τοὺς Ἀρκάδας, καὶ ἔρωτησαν τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα περὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου, ἔλαβον τὸν ἐξῆς κίβδηλον χρησμόν: « Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖ; Μέγα μ' αἰτεῖ. Οὗτοι περ ἀξιοσημείωτον, καθότι οἱ Ἀρκάδες

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βελανηράγα ἀνδρες ἔασιν, οἱ σ' ἀποκωλύουσιν ἐγὼ δὲ τοι οὗτοι μετὰ τῶν ἄλλων. » [Γαῖρω.

Δώσω σοι Τεγέην ποσειάροτον δοχῆσασθαι. Καὶ καλὸν πεδῖον σχοίην διαμετρήσασθαι. » Ἐξαπατηθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξεστράτευσαν συνεπιφέροντες καὶ ἀλύσσεις πρὸς ἐξανδραποδισμόν τῶν Τεγεατῶν. Ἄλλ' οὗτοι γενναίως τοὺς ἀπέκρουσαν οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, τῆς Μαρπηθῆς προεξαρχούσης, λαμπρὸν μέρος ἀνέλαβον ἐν τῇ μάχῃ, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Παισαρνίτης (Βιβλ. 8. 48.) λέγων τάδε: « Συνελθόντων δὲ τῶν στρατοπέδων, καὶ » τολμήματα ἀποδεικνυμένων ἐκατέρωθεν » τῶν ἀνδρῶν πολλὰ τε καὶ ἄξια μνήμης, » πούτω φασὶν ἐπιφανῆσαι σφίσι τὰς γυναῖκας, καὶ εἶναι τὰς ἐργασαμένας ταύτας τῶν Λακεδαιμονίων τὴν τροπὴν, » Μάρπησσαν δὲ τὴν Χοῖραν ἐπονομαζομένην ὑπερβαλέσθαι τῇ τόλμῃ τὰς ἄλλων γυναικῶν κτλ. » Οἱ Σπαρτιατὰι λοιπὸν ἠττήθησαν καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀλύστειων δεθέντες, διὰ δὲ τῶν σχοινίων διαμετρησάμενοι καὶ ἐκ τῶν πόνων ποδοκροτοῦντες ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς τῶν Τεγεατῶν. Οὕτως οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων ἐνέπαιζον καὶ ἐτιμῶρον τὴν ἀλαζονείαν.

Πρὸς δυσμᾶς τῆς Ἀρκαδίας κεῖται ἡ ἐπαρχία Ἥλις, ὑδατώδης καὶ εὐφορος γῆ, πλήρης φιλοπόνων κατοίκων καὶ τοσοῦτον πρὸς τὴν γεωργίαν ἀφωσιωμένων, ὥστε πλεῖσται οἰκογένεια αὐτῶν μέχρι τρίτης γενεᾶς οὐδόλως ἐγκατέλιπον τὴν πατρίδα τῶν πρὸς μετανάστευσιν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπήλαυσαν ἐντελοῦς εἰρήνης. Ὡς εὐνοοῦμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου τῶν Θεῶν, οὗ οἱ ἀγῶνες ἐτελοῦντο παρ' αὐτοῖς, διετέλουν ἀνεπηρέατοι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν λαῶν καὶ ὅτε οὗτοι πολεμοῦντες διήρχοντο διὰ τῆς χώρας αὐτῶν, ὦφειλον πρῶτον νὰ καταθέτωσι τὰ ὄπλα πρὸ τῶν συνόρων αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν τοῖς τελευταίοις χρόνοις δὲν ἠδυνήθησαν καὶ οὗτοι νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν κοινὴν μοῖραν τῶν Ἑλληνῶν. Πολλὰκις ἐπολέμησαν μετὰ τῶν Ἀρκάδων καὶ ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ ἔλαβον μέρος.

Ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς Ἥλις, πρὸς τὰ βορεινὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας, συνέκειτο ἐκ τῆς συνενώσεως πολλῶν χωρίων ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ δευτέρου περσικοῦ πολέμου. Οὐδὲν τεῖχος περιέκλειεν αὐτήν, καθότι ἐσέβετο ὡς πόλις ἱερά. Ἐν τῷ μέσῳ ἔκειτο ἡ Ὀλυμπία ἐπὶ τοῦ Ἀλφειοῦ, καὶ παρ' αὐτῇ ἡ ἀρχαία Πίσσα, ἥτις ὅμως πρὸ τοσοῦτον χρόνων εἶχεν ἐξαφανισθῆ, ὥστε πλεῖστοι ἀμφέβαλλον πε-

ρὶ τῆς προτέρας ὑπάρξεως αὐτῆς. Μέγα μέρος τῆς Ὀλυμπίας ἐκάλυπτον αἱ οἰκοδομαὶ καὶ στοαί, αἱ πρὸς τοὺς ἀγῶνας χρησιμεύουσαι, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέπρεπεν ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Ἐνταῦθα ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸν ὕψιστον αὐτῆς βαθμὸν, καὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον, ὅτι, ἂν ὁ Ζεὺς κατήρχετο ἐπὶ τῆς γῆς, ἤθελεν ἐνταῦθα ἀνευρεῖν δευτέρον οὐρανὸν πρὸς κατοικίαν αὐτοῦ. Τοῦ ναοῦ ἀντάξιον ἦτο τὸ ἀγαλμα τοῦ Διός, τὸ ἀριστοῦργημα τοῦτο τοῦ Φειδίου, τὸ συλληφθὲν καὶ κατεργασθὲν συνωδᾷ τῇ ἐπικῇ τοῦ Ὀμήρου περιγραφῆ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος. Ὁ Θεὸς ἐκάθητο εἰς θρόνον, τὴν κεφαλὴν περιβεβλημένος κλάδῳ ἐλαίας, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατῶν τὴν θεὰν τοῦ πολέμου καὶ θυγατέρα αὐτοῦ Ἀθηνᾶν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἡγεμονικὸν σκήπτρον. Διηγούνται τινες ὅτι εἶχεν ὕψος 60 ποδῶν, τὸ δὲ πλῆθος παρεπονεῖτο ὅτι ὁ θόλος τοῦ ναοῦ παρεκώλυε δῆθεν τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ Θεοῦ. Περὶ τὸν ναὸν τοῦτον, ἐνθα αὐτὸς ὁ Ζεὺς ἦν, οὕτως εἶπεῖν, ὁ ἀγωνοθέτης, ἐτελοῦντο οἱ περίφημοι ἐκείνοι ἀγῶνες, οἱ ἀναβιβάζοντες τὸν νικητὴν ἐπὶ τῆς ὑψίστης βαθμίδος τῆς εὐδαιμονίας, ὄντες συγχρόνως καὶ τὸ κέντρον μιᾶς τῶν μεγαλητέρων τῆς Ἑλλάδος πανηγύρεων.

Ἀνατολικῶς τῆς Ἀρκαδίας κεῖται ἡ Ἀργολίς, μετὰ τὴν ἐπαρχίαν μεταξὺ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου, εὐαρέστως διασχιζομένη ὑπὸ λόφων καὶ ὀρέων, καὶ πλήρης εὐφόρων γαιῶν, ἀφθονον φορβὴν παρεχουσῶν εἰς ἀγέλας ἐξαιρέτων ἵππων. Ἐν τῇ ἡρῖκῇ ἐποχῇ διέλαμψαν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τοῦ Ἰνάχου καὶ τοῦ Δαναοῦ. Ἐνταῦθα ἐγεννήθη ὁ Περσεὺς καὶ ὁ Ἡρακλῆς. Ἐνταῦθα ἐβασίλευσεν ὁ Ἀγαμέμνων ἐπὶ τοῦ Ἀργους καὶ τῶν ἀφνειῶν Μυκηνῶν, ὧν πόλεων τὰ κυκλώπεια τείχη τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἀνήγγελλον ὑπαρξιν. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ἐφημίζοντο ὡς ἀνδρείοι. Ἐλάμβανον μέρος ἐν ἀπάσαις ταῖς μάχαις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν λαῶν, καὶ διετήρουν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν κατὰ τῶν ἐπιβολῶν τῆς γειτονεύουσας Σπάρτης. Αἱ τέχναι καὶ αἱ ἐπιστῆμαι οὐδόλως ἤκμασαν παρ' αὐτοῖς. Ἄλλ' ὅμως οἱ ἀγαλαματοποιοὶ Ἀγελάδας καὶ Πολύκλειτος ἤσαν Ἀργεῖοι, ὡς καὶ ἡ ποιήτρια Τελεσίλλα. Ἄλλ' αὕτη φημίζεται μᾶλλον διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῆς. Ὅτε τὸ Ἄργος, εἰς αἰματηρὰν τινα μάχην κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ἀπώλεσε τὸ ἄνθος τῶν νέων μαχητῶν αὐτοῦ, οἱ δὲ πολέμοι ἤτοιμά-

ζοντο να εισβάλωσιν εις την απροστάτευτον πόλιν, η Τελεσίλλα συναγαγούσα δια προτροπικών λόγων τας γυναίκας, άρπάξει τα όπλα εκ των ναών, όρμα μετ' αυτών εκτός των τειχών και άποκρούει γενναίως τον έχθρον, ουκ άγνοούντα βεβαίως την αισχύνην είτε της νίκης είτε της ήττης αυτού. Το γεγονός τουτο καθιερώθη δι' έορτής, καθ' ην αι γυναίκες ένεδύοντο φορέματα άνδρικά. Τη δε Τελεσίλλη άνηγέρθη άγαλα κρατούν περικεφαλαίαν εν τη χειρί. Ουκ ήττον διεφημίσθησαν επί πολλούς αιώνας και οι υιοί της Ιερείας του Άργους, Κλεόβης και Βίτων, θύματα γεγονότες της ύικης αυτών άφοσιώσεως.

Πρός τα μεσημβρινά σύνορα της Άργολίδος έκκειτο η Τυρίνη η Θυρέα, αντικείμενον μεγάλης έριδος μεταξύ Άργείων και Σπαρτιωτών, και ένθα έτελέσθη η ήρωική έκείνη πράξις του Όρθριάδου, όστις, καθ' ά αναφέρει ο πατήρ της Ιστορίας Ηρόδοτος (Βιβλ. Α'. 82), και τοι τροπαιούχος, αυτοχειριάζεται να μη επιζήση μετά τον θάνατον των 300 συμμαχητών αυτού. «Τόν δε ένα λέγουσι τον περιλειφθέντα των τριηκοσίων η Όρθριάδην, άσχυρόμενον άπονοστήειν πεις Σπάρτην, των οι συλλοχίτων διεπφθαρμένων, αυτού μιν εν τη σι Θυρέη σι καταχρήσασθαι έαυτόν.» Προς την ανατολικήν παραλίαν κείται η Τροιζήνη, ένθα κατόκει ο γέρον και συνετός Πιτθεύς, ο υιός του Πέλοπος, ο ανατρέφας τον Θησέα και τον Ίππόλυτον. Περαιτέρω η Έπίδαυρος, περίφημος δια τον ναόν του Άσκληπιού, υπό των Άσκληπιαδών διακονούμενον, εις όν εξ άπάντων των μερών της Ελλάδος προσήρχοντο οι άσθενεις να θεραπευθώσιν. Επί των του ναού κίωνων ήσαν άναρτημένοι πίνακες περιέχοντες έγγεγραμμένα τα όνόματα των άσθενών, το είδος της άσθενείας και τον τρόπον της θεραπείας αυτών. Τουθ' όπερ και ο Ίπποκράτης άπεμιμήθη εν τω εν Κφ ναφ του Άσκληπιού. Άλλ' ένταυθα οι άσθενούντες εκειντο άπεκδεχόμενοι τον τρόπον της θεραπείας υπό της καθ' ύπνον φωνής του Θεού. Έν τω ναφ προσέτι διετρέφοντο και δέκα όφεις ως αντιπρόσωποι του Θεού, εξ ών τον ένα ακολουθως οι Ρωμαίοι μετήνεγκαν εν τη πατρίδι αυτών. Κατ' ευθειαν προς βορράν παρά τοις συνόροις της Κορίνθου, έκκειτο η Νεμέα περίφημος και αυτη δια τους άγώνας της, οτινες συνεστήθησαν, είτε ως επικήδειοι προς τιμήν του Άρχεμόρου, η προς τιμήν του Διός υπό του Ηρακλέ-

ους μετά τον φόνον του λέοντος της Νεμέας.

Τα μεσημβρινά της Πελοποννήσου κατέχουσιν η Λακωνία και η Μεσσηνία. Η Μεσσηνία από της Λακωνίας δια του Ταυγέτου όρους χωριζόμενη, περικλείει τον ευρύν Μεσσηνιακόν κόλπον. Η προς κτηνοτροφίαν και ευφορίαν εξαίρετος γη αυτης διήγειρεν άνεκαθεν τον φόνον της Σπάρτης ητις, ως χορηγήσασα τους πρώτους εν αυτη Δωριεις βασιλεις, άπήγει και είδος τι κυριαρχίας επ' αυτης. Όθεν εκ της αντιζήλιας ταυτης και άλλων άμοιβαίων διερεθισμών έγεννήθησαν οι Μεσσηνιακοί λεγόμενοι πόλεμοι. Κατ' άρχάς οι Μεσσηνιοι ήττηθέντες εν αυτοις, ήναγκάσθησαν να παραχωρήσωσι το ήμισυ των προόδων της γης των τοις νικηταίς Σπαρτιάταις. Αφου όμως μετά παρέλευσιν τριάκοντα όκτώ έτών καταθλίψεως επανέστησαν, η άπόπειρα αυτών ουδόλως επί τέλους έτελεσφόρησε και τοι θαυμάσια και σχεδόν υπεράνθρωπα κατορθώματα έγένοντο και μάάλιστα υπό του άρχηγού Άριστομένου όστις, απόγονος ών των άρχαίων βασιλέων, άπειοήθη όμως την βασιλείαν και την προς αυτον εμπιστοσύνην του λαου μετεχειρίσθη υπέρ του κοινου καλου. Πριν η έκραγη η επανάστασις, μετέθη κρυφίως εις Σπάρτην να διασπείρη τον τρόπον εν αυτη και άνήρτησεν εν τω ναφ της Άθηνάς άσπίδα φέρουσαν την δε την επιγραφήν: «Ο Άριστομένης την άσπίδα ταυτην αφιερω έκ των Σπαρτιατικών λαφύρων». Κατά συνέπειαν ο στρατός αυτού ανεδείκνυτο πάντοτε νικητής. Η Σπάρτη έταπεινούτο και μόνος ο Τυρταίος ανεζώπυρου το θάρρος αυτών, Αφου δ' οι Μεσσηνιοι εκδιωθέντες των επιλοίπων αυτών όχρωμάτων, περιεκλείσθησαν εις το φρούριον Εϊρα, και ένταυθα ο Άριστομένης οκ επαύσατο παρενοχλών και λαφυραγωγών τους έχθρούς. Άλλ' εν μι ά αυτού εφόδω καταπληγώθεις, συνελήφθη υπ' αυτών και έρρίφθη άπανθρώπως μετά και άλλων νεκρών εις βαθειαν και άδιέξοδον τάφρον. Άλλά μία αλώπηξ, ως αναφέρει η ιστορία, διέσωσεν αυτον και ενεφανίσθη πάλιν προς έκπληξιν της Σπάρτης πρό των συνόρων αυτης. Συλληφθείς δ' εκ νέου, έσώθη δια της γεναιότητος αυτού, φονεύσας μέγαν αριθμόν αντιπάλων. Άλλ' άφου η Εϊρα παρεδόθη δι' άπάτης τοις Σπαρτιάταις, διελθών μετά των όπαδών του την Άρκαδίαν, ώρμησε σχεδόν θριαμβευτικώς δια μέσου των σπαρτιατικών στρατευμάτων, και ήθελε πιθανώς κατακτήσει και αυτην την Σπάρτην αν δεν προδίδετο

υπό του βασιλέως της Άρκαδίας Άριστοκράτους. Πλείστοι των επιζήσάντων Μεσσηνίων μετέβησαν εις Σικελίαν ένθα έκτισαν την Μεσσήνην. Άλλ' ο Άριστομένης διέμεινεν εν Ελλάδι, λίαν τιμώμενος και θαυμαζόμενος, και υπ' αυτού του χρησμού ο βελτιστος άνήρ αναγορευθείς. Ότε δε, ένδεκα έτη μετά την εν Θερμοπύλαις μάχην, συνέθη καταστρεπτικός εν Σπάρτη σεισμός, έπωφελήθέντες της περιστάσεως οι Εϊλωτες μετά των καταδουλωθέντων κατοίκων της Μεσσηνίας, ενενέωσαν τον πόλεμον μετά διακοσαετη δουλείαν όχυρώσαντες οι Μεσσηνιοι την Ίθώμην, διετέλουν εν αυτη άμυνομένοι επί δεκαετίαν, άλλ' επί τέλους συνθηκολογήσαντες μετά των εναντιών, και υπό την προστασίαν των Άθηναίων έγκατεστάθησαν εις Ναύπακτον. Έν δε τω πελοποννησιαφ πολέμω απέδιώθησαν και έντευθεν υπό των Σπαρτιωτών, και απήλθον διασπαρέντες εις Ίταλίαν και Σικελίαν. Άλλ' ο Έπαμεινώνας ανεκάλεσεν αυτους εκ της εξορίας, και προς αϊσχος των υπ' αυτού ταπεινωθέντων Σπαρτιατών έγκατέστησεν αυτους εις την άρχαίαν πατρίδα.

Η Λακωνία υπό διττης σειρας όρέων περικλειομένη και εκ των άλλων χωρών διαχωριζομένη, διαβρέχεται κατά μήκος υπό του ποταμου Ευρώτα. Η όρεινη αυτης γη λιθώδης έστι και τραχεία, άλλ' αι κάτωθι πεδιάδες άρκούντως ευφοροι. Το κλίμα δριμύτατον τον χειμώνα και θερμότατον το θέρος. Πλείστοι έπίστευσαν ότι η ιδιοσυγκρασία αυτη του κλίματος παρέσχε τον πολεμικόν χαρακτήρα των Λακώνων, βασιζόμενοι και εις τα μέχρι της σημερον διατηρούμενα ιδιώματα αυτών, Ουκ ήττον όμως όμολογητέον ότι το μηχανικόν πνευμα η η ιδιόζων της Δωρικης φυλης χαρακτηρ, όστις, δια των νόμων του Λυκούργου έτι μάλλον ενισχυθείς, περιεβάλετο την άπαραιοδειγματίστον έπιμονήν εκείνην και τραχύτητα των ήθών. Περι της νομοθεσίας του Λυκούργου όμιλει έν έκτάσει η ιστορία: άρκει δ' ένταυθα να αναφέρωμεν εν συνόλω, όποιός τις ο παράδοξος ουτος λαός των Λακώνων, ο καταπλήττων τα όμματα των εκάστοτε εν τη χώρα αυτών παρεπιδημούτων ξένων. Λαός πολεμικός, άνδρείος, υπερήφανος και σκληρός, ουδέν άνώτερον του νόμου αναγνωρίζων, άλλ' εν αυτω και μόνω δεσπομονα φέρ' ειπειν σεβασμόν άπονέμων, ουδεμίαν τέχνην επαγγελόμενος, αλλά θεωρών άπάσας ως όργανα πολυτελείας και διαφορας και όμως δι' αυτης ταυτης της σκληραγωγίας του τοσαυτην εν-

τύπωσιν έμποιήσας, ώστε ο Ξενοφών και ο Πλάτων το πολίτευμα αυτών ως πρότυπον, και τα ήθη αυτών ως τα βελτίστα εξύμνησαν. Ουκ ήττον δε και ο των γυναικών της Λακωνίας χαρακτηρ όλως διάφορος ανεδείκνυτο του των άλλων Έλληνικών χωρών. Ένω έν ταυταις αι ευγενεις και πλούσιαι κυρίαί ως και αι θυγατέρες σπανίως έγκατέλειπον τους γυναικωνίτας αυτών, άλλ' έν ταίς οικιακαίς φροντίσι περιοριζόμεναι, ουδέν ελάμβανον μέρος εις τα της πολιτείας, αι Σπαρτιάτιδες παρθένοι απ' εναντίας έγυμνάζονο δημοσία εν ταίς παλαιστραις, και υπανδρευόμεναι, ανεδέχοντο τα αυτα θάρη και δικαιώματα άπερ και οι σύζυγοι αυτών. Τον προς την πατρίδα και τον ήρωϊσμόν έρωτα εθεώρουν πρωτίστην άρετήν, τα αυτα αισθήματα μεταδιδούσαι και τοις τέκνοις αυτών. Ότε τις ειπε προς την σύζυγον του βασιλέως Λεωνίδα, «Σεις μόναι αι Σπαρτιάτιδες γυναίκες έξουσιάζετε τους άνδρας», «Ναι, απεκριθη, διότι μόναι ημεεις γεννώμεν τοιούτους». Ο ένδοξος θάνατος των υιών των ήτο άγγελος χαρής και ουχι πένθος. Σπαρτιατις μήτηρ απέστειλε τους πέντε υιούς της εις τον πόλεμον, και περιέμενεν εν τοις προαστείσις να μάθη την εκθασιν της μάχης. Ότε δ' έφθασέ τις και έρωτηθείς παρ' αυτης τα περι της μάχης, απεκριθη ότι οι παίδες της έφονεύθησαν. ω άνδράποδον, ειπε, δεν σ' έρωτώ περι τουτου, αλλά πώς έχει τα περι της μάχης. Ειπόντος δε πάλιν εκείνου ότι η πατρίς νικη: Ευχαρίστως, ειπε, δέχομαι και τον θάνατον των υιών μου.

«Γ' εκπέμφασά τις τους υιούς αυτης πέντε όντας επί πόλεμον, εν τοις προαστείσις ειστήκει, παραδοκούσα τι εκ της μάχης αποθήσοιτο: ως δε παραγενόμενός τις, πυθομένη απήγγειλε τους παίδας άπαντας τετελευτηκέμαι. Άλλ' ου τουτο έπυθόμην, ειπε, κακόν άνδράποδον, αλλά τι πράττει η πατρίς.» Φήσαντος δε ότι νικη: Άσμένη τοίνυν ειπε, δέχομαι και τον των παιδων θάνατον». (Πλουτάρχου, Λάκαιν. Άποφθέγ.)

Υπό τοιούτων αισθημάτων έμφορούμεναι, περιεφρόνουν αυται τας ματαιάς επιδείξεις και τους γυναικείους καλλωπισμούς. Ότε ποτε Ίωνική τις γυνή έσεμνύνετο προς Λάκαιναν επί τη πολυτελεία των κοσμημάτων αυτης και ύφασμάτων, παρουσιάσασα η Λάκαινα τους τέσσαρας υιούς της σεμνούς και χρηστοήθεις νέους: «Τοιαυτα έφει, δειν

πειναι τα της καλής και αγαθής γυναικός έργα και επί τουτουσ ειπαίρεσθαι και μεγαλαυχείν.»

Ο αξιοθαύμαστος ουτος λαός, ουτινος άπας ο βίος υπήρξε διηνεκής των πολεμικών γύμνασις και όστις την ιδιότητα αυτου ταυτην, ητις άλλως τε παρ' άλλοις τισι λαοις ήθελε φανη επείσακτος και βραχυχρονιος, τον μόνον ουσιώδη σκοπόν της ενεργείας του εθεώρει, αναδείκνυται και διακρίνεται μάλλον υπό μονομερών και άτομικών κατορθωμάτων η υπό μεγάλων πολεμικών επιχειρήσεων. Και όμως οι Λακεδαιμόνιοι, συμμαχίαν ποιησάμενοι και μετ' άλλων πόλεων εντός και εκτός της Πελοποννήσου, επολέμησαν επί 27 έτη κατά των Άθηναίων, άνευ άποφασιστικής του πολέμου έκβάσεως: μεχρισού, τη προτροπή και τη στρατηγική οδηγία του Άλκιβιάδου, άνδρός το πολίτευμα της έαυτου πατρίδος ήδη καταλύσαντος, ήραντο νίκην λαμπράν και επί τινα χρόνον κατέσχον την της Ελλάδος ήγεμονίαν. Μετ' ου πολυ όμως άπώλεσαν αυτην, και το πνευμα ενός μόνου άνδρός ήρκεσεν να καταβάλη την υπεροψίαν και όλιγωρίαν, μεθ' ων οι νικηται κατέβληθον ου μόνον τους ήττηθέντας αλλά και τους ιδίους αυτών συμμαχους. Λαμπρόν τουτο παράδειγμα, όπερ άλλως τε και εκ της νεωτέρας ιστορίας πολλάκις έγένητο καταφανές, ότι η άνδρεία και η γύμνασις δεν παρέχουσι μόνον στρατιωτικήν υπεροχήν, άλλ' ότι η τέχνη του πολέμου άπαιτεί όλως διάφορον, περιεκτικώτερον και διορατικώτερον διοργανισμόν.

Έτι και νυν εν τη αυτη χώρα κατεικει λαός φιλελεύθερος, γενναίος, άνδρείος, και κατά την κοινήν όμολογίαν, εκ των άρχαίων Σπαρτιατών καταγόμενος.

(Έπειτα τελευταίον το περι Νήτων και Άποικιών της Άρχαίας Ελλάδος).
υκ Σμύρνης Έμ. Γιαννακόπουλος.

Τί διακρίνει ο Ιατρός εκ τής περιτηρήσεως τής γλώσσης; Πάμπολλα πράγματα, η γλώσσα επηρεάζεται εκ πάσης τροφής και ειδικώτερον εκ τής καταστάσεως του στομάχου. Το επί της επιφανείας αυτης λεπτόν εκεινο ύπόλευκον χρώμα ω; επί το πλείστον ένδεικνυσι δυσπεψίαν.

Διεσχισμένη γλώσσα δηλοει ότι ο στομαχος εύρίσκεται εν άνωμάλω καταστάσει. Κιτρινη γλώσσα έμφανει χολάς, η δ' έχουσα πυκνόν και τραχύ στρώμα, μαρτυρει προσηγηθείσας καταχρήσεις.

Δεν δύναται τις ουτε ευξίαν ουτε ευδαιμονίαν να έχη όταν ο στομαχος αυτου δεν λειτουργει κανονικώς. Καη η δυσπεψία όμως και ο ύστερισμός παρουσιάζουσι εξ ίσου συμπτώματα αναριθμητών άνωμαλιών.

Ίλλά πώς δύναται τις ν' υποταθη αν η ασθένεια υπ' η; πάσχει εινα πραγματική η φαντασιώδης;

Έκ μόνης τής άνωμαλίας του στομάχου και τής γλώσσης.

Έν τω κόσμω τουτω πραγματικήν ευξίαν δεν θ' ύναται να εξασφαλίση ο μη τερών τουσ πόδας θερμούσ, την κεφαλήν ψυχράν και την γλώσσάν του καθαράν.

Οι λεις ν' αυξήσης την φωτοδόλον δύναμιν του ελαίου εν αιδήποτε λυγία;

Διάλυσον 100 γραμμάρια κάμφορας εν μι άλίτρα ελαίου, και θέλεις απλάυσει φως κατά εν τρίτον ίσχυρότερον. Εάν δε θέλης έτι ν' αυξήσης την φωτοδόλον ταυτην δύναμιν, θερμμανον ελαφρώς το μίγμα αυτο του ελαίου και της κάμφορας.

Ο εκλεκτός όνος, διακρίνεται όταν έχη κεφαλήν μετριάν, χρώμα μελανόφυον, ράθυνας μεγάλους, λαμδόν πλατύν, όμματα ζωηρά ουράν κοντήν, όρχεις μεγάλους, τρίχα μαλακήν και στιλπνήν.

Είς το βασιλείον του Σιάμ θέτουσι πάσαν γυναίκα μετά τον τοκετόν ένώπιον ζωηρού πυρός. Την ψήνουσι σχεδόν εκθιτόντες την κοιλίαν της και την ράχιν της δύω περίπου πόδας μακράν του πυρός. Είλαι γυμνή και μόνον ελαφρόν τι ένδυμα φέρει περι τα σκέλη. Βπειτα περι το πυρ τουτο στρέφεται και επαναστρέφεται παρουσιάζουσα άλληλοδιαδόχως την κοιλίαν και την ράχην.

Ας φαντασθί τις πόσον δδυνάρα είναι η βίασανος αυτη, μάάλιστα εις τοιουτον θερμότατον κλίμα. Ο επαγρυπών αυτην σύζυγος η γυνή άνανεούσιν άκαταπαύστως το πυρ και μόνον αν η γυνή υποπέρη πολυ όίπτουσιν δλίγον ύδωρ επί του πυρός να το μετριάσωσι.

Καθ' όλον τον χρόνον του έξιλασμού τουτου, όστις επαναλαμβάνεται τριακοντάκις εν διαστήματι μι άς ημέρας, η γυνή μόνον δια θερμού ύδατος δύναται να σβήση την διψαν της. Προσθετόν δε ότι εντός του μικρού εκεινου δωματίου ουδεις σωλήν ύπάρχει όπως εξέρχεται ο καπνός.

Είναι αδύνατον να εκριζωθί το παλαιόν αυτο έθιμον και πολλάι γυναίκες εκπνέουσι πολλάκις, πρό της πυρός, αλλά δεν είναι επιτετραμμένον να τας απομακρύνωσιν.—

Νεκρός άναστηθείς. — Πρό τινος εξοχος τις κόμησασ Spen Bathyaγάθειαν αιφνης ει; τον πυργον τις Ratis Kon. Μετά την

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΘΕΛΟΝΤΑΙ ΚΑΙ Η ΓΑΛΛΙΑ

ΥΠΟ

VICTOR DE LAPRADE

«Μήπως δὲν ἤλθομεν νὰ πέσωμεν πάντες
ὑπὲρ τῆς Γαλλίας;»

(Λόγοι Ἑλληνος θελοντοῦ).

Ἴτε, παῖδες τῶν Ἑλλήνων, ἠλεκτρίσατε σεῖς μόνοι
Ἐπιλήσμονας καρδίας καὶ λαοὺς χωρὶς τιμῆν
Μὲ ψυχρὸν ὁ κόσμος βλέμμα τὰς θυσίας μας πληρόνει,
Κ' εἰς τὴν πρώτην Σεῖς μαζῆ μας ἀποθνήσκετε γραμμῆν.

Ἐκ τῆς μνήμης σας ὁ χρόνος τὴν Γαλλίαν δὲν μακρύνει,
Ἐνῶ πάντες τὴν χλευάζουν ἢ τὴν λησμονοῦν σκληρά·
Δι' αὐτὴν ἐπιφωνεῖτε μόνοι σεῖς· «Εὐγνωμοσύνη!»
Καὶ πλείοτερον ὑψοῦσθε ταπεινοῦντες τὰ πτερά.

ὦ, εὐλογητοὶ νὰ ᾔθετε! Πρόσελθε, φυλὴ γενναία,
Τῆς Ἐλευθερίας σπεῦσε, μονομάχος ἀκουστή.
Διὰ σᾶς, τοὺς ἀετοὺς τῆς κλίν' ἢ εὐάνδρος σημαία,
Τέκνα τοῦ Θεμιστοκλέους, τῶν Θερμοπυλῶν βλαστοί.

Ἐπερήσανοι τὰ δάση καὶ τὰς πόλεις μας περᾶτε
Ὦς ἀκτὶς ἐν μέσῳ τόσων τῆς Γαλλίας συμφορῶν,
Καὶ μὲ δάρνην, ἥτις μόνον εἰς τὴν χώραν σας γεννᾶται,
Πέσατε, εἰς Περσοκτόνον ὀδηγοῦντές μας χορόν.

Χώρα, ὅπου κάθε δῶρον οὐρανοῦ καὶ γῆς προχέει,
Ὅπου ἔλαβεν ἡ Μοῦσα πρωτοῦμνητον ναόν·
Ἑλληνες, διδάξατέ μας πῶς ὁ βάρβαρος ἐκπνέει,
Πῶς οἱ μάρτυρες εἰς σχῆμα ἐπανερχοῦνται θεῶν.

Μαχηταί, οὐδ' ὠνειρεύθητε παιδιόθεν νύκτας τόσας,
Χαῖρε Βότσαρη, Κανάρη, μάρτυρες ἡρωϊκοί!
Εἰς τὰ ὄπλ' αὐτὰ τὸν τύπον ἀνευρίσκω τῆς χειρὸς σας...
Μὲ τὰ τέκνα τῆς τὰ στέλλει πρὸς ἡμᾶς ἡ Ἀττικὴ.

Ἐλθετε ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ φωτός καὶ τοῦ σαπφείρου,
Ὅθι, ἔλαβον τὸ φῶς των αἰ ἀπώτεραι ἀκταί,
Καὶ ἀπὸ Βανδάλων σκόπη σῶσε, φάλαγξ τοῦ Ὀμήρου,
Τοῦ πολιτισμοῦ τὴν δᾶδα, ἣν μᾶς ἔδωκε ποτέ.

Ἐὰν πέσητε, πᾶς λίθος μαυσωλεῖόν σας θὰ ᾔηται·
Εἰς τῶν ἔργων σας τὴν μνήμην πᾶς λαὸς θὰ γρηγορῆ,
Κ' εἰς τὰς τᾶξεις ἂν ἡ Σπάρτη σᾶς καλέσουν κ' αἱ Ἀθῆναι,
Ἡ Γαλλία θ' ἀπαντήσῃ—Ἐδῶ ἔπεσαν νεκροί!—

Δύω ἔθ' ὑπὲρ τοῦ κόσμου εὐγενῆ λαβόντα κληρὸν,
Ἄδελφά εἰς εὐνομίαν καὶ εἰς ἀγάπην μητρικὴν,
Πλέκουν στέμματα τὴν κόριν νὰ τιμήσουν τῶν μαρτύρων,
Ἄπὸ δάρνην τοῦ Φαλήρου, ἀπὸ δρῶν γαλατικῆν.

Καὶ σεῖς μάρτυρες γενῆτε! Σεῖς οἱ θεῖοι πρόγονοί των,
Στρέψατ' ἐκ τοῦ Παρθενῶνος ἀθλοθέται συμπαθεῖς,
Καὶ διδάσκαλοι καὶ μῦσαι ἰδεῶν ἀτελειυτήτων,
Χαιρετᾶτε τοὺς υἱοὺς σας... εἰν' εἰκῶν σας ἀληθῆς.

Ἀπὸ σᾶς, υἱοὶ τοῦ ὕψους, τῶν μουσῶν καὶ τῶν τροπαίων,
Διδέχθησαν τὰς πάλαι τῆς Ἑλλάδος ἀρετάς·
Τοῖς ἐπλάσατε τὸ σῶμα ὡς τὸ ἦθος των ὠραίων,
Καὶ τοὺς στέλλετε, πατέρες, ἐνός ἔθνους λυτρωτάς.

Ἑλληνες! εἰν' ἡ φωνὴ μου ἐκ τῶν θρήνων ῥαγισμένη,
Κ' ἐξηγοῦν κακῶς τὰ χεῖλη τῆς καρδίας τὸν παλμόν.
Χελιδῶν τοῦ Συκουάνα, στέλλ' ἡ Μοῦσα μας θλιμμένη
Πρὸς τοῦ Ἀλφειοῦ τοὺς κύνους ἀσθενῆ χαιρετισμόν.

Ἄλλ' ἐκεῖ, πρὸς τοὺς αἰθέρας, εἰς τὴν ἀγλήν τοῦ ἀπείρου,
Ἄνωθεν τῆς γῆς, ἦν πόδες λαοκτόνοι βεβηλοῦν,
Εἰς τὰ ὕψη τὰ γλυφέντα ἐκ τῆς σμίλης τοῦ Ὀμήρου,
Δύω θίασοι μαρτύρων ἱεροὶ φωτοβολοῦν.

Εἰν' ἐκεῖ, Βαιγιᾶρ Τουρέννος, Ἀχιλλεὺς ὠκύπους φθάνων,
Εἶναι Πλάτων, Λαμαρτίνος καὶ Φειδίας ἐν ταῦτ' ὦ·
Καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Αἰσχύλου ὁ Κορνήλιος λαμβάνων
Τὸν ἀσπάζεται, δακρύει κ' ἐκφωνεῖ... «Εὐχαριστῶ!»

Γ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

γενομένην νεκροψίαν, ἔθεσαν τὴν νεκρὰν εἰς τὸ
φέρετρον καὶ ἤναψον περὶ αὐτὸ τὰς νεκρικὰς
λαμπάδας. Μόλις παρήλθον τινες ὄρασι εἶδον
τὴν νεκρὰν ὑψοῦσαν βραδέως τὴν κεφαλὴν καὶ
περιφέρουσαν βλέμμα ἔντρομον.

Ἀΐφνης ἔλαβεν μίαν ἐπὶ τῶν παρ' αὐτῆ
καιομένων λαμπάδων καὶ τὴν ἔθραυσε μεταξὺ
τῶν χειρῶν τῆς διὰ κινήματος βιαίας ὀργῆς.
Κατόπιν ἠθέλησε νὰ πηδήσῃ ἀπὸ τοῦ νεκρικοῦ
φερέτρου, ἀλλὰ μὴ ἔχουσα ἀρκούσας δύ-
νάμεις κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὅταν τὴν
ἀνήγειραν εἶχε παύσει τοῦ ζῆν, ἀλλὰ τὴν φο-
ρὰν ταύτην ἦτο ἀληθῶς νεκρά. —

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ

Εἰς τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον ἀπωλέσθησαν
750,000 καὶ ἐξωδεύθησαν 340,000,000 λί-
ραι.

Εἰς τὸν Ἰταλικὸν πόλεμον τοῦ 1859 ἀπω-
λέσθησαν 45 χιλιάδες καὶ ἐξωδεύθησαν 60,
000,000 λίραι.

Εἰς τὸν ἐμφύλιον τῆς Ἀμερικῆς ἀπωλέσθη-
σαν 800,000 καὶ ἐξωδεύθησαν 1,400,000.

Εἰς τὸν τοῦ Σλείσβεργ-Χολσταϊν 30,000
ἄνθρωποι καὶ λίραι, 7,000,000.

Εἰς τὸν Πρωσσο-αὐστριακὸν τοῦ 1866, ἀ-
πωλέσθησαν 45 χιλιάδες καὶ ἐξωδεύθησαν 66,
000,000. —

Εἰς τὸν τοῦ Μεξικῶ 65,000 καὶ λίραι
40,000,000.

Εἰς τὸν Γαλλοπρωσικὸν τοῦ 1870, ἀπωλέ-
σθησαν 215 χιλιάδες καὶ ἐξωδεύθησαν 500,
000,000.

Καὶ εἰς τὸν Ρωσσοτουρκικὸν ἐσχάτως 600,
000 ἄνθρωποι καὶ λίραι 250,000,000.

Τὸ ὅλον 2,548,000 ψυχῶν καὶ λίραι 2,
473,000,000, ἦτοι ὑπὲρ τὰ δύο καὶ ἡμισί
ἐκατομμύρια ἀνθρώπων ἀπωλέσθησαν ἐπὶ τοῦ
πεδίου τῆς μάχης εἰς διάστημα 25 ἐτῶν. —

— Εἰς 50,000 χιλιάδας ἀνέρχονται οἱ
ἐργαζόμενοι εἰς τὰ ναυπηγεῖα τῆς Ἀγγλίας.

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ.

ἩΤΟΙ

ΣΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΜΕΤΑ ΛΙΘΟΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.

Ἐπὶ τὸν ἀνωθι τίτλον ὁ παρ' ἡμῖν εὐπαί-
δευτος κ. Β. Ἀργυρόπουλος Λαρισσαῖος ἐξέ-
δοτο σύγγραμμα διδακτικώτατον καὶ μετὰ φι-
λοκαλίας ἐκτετυπωμένον.

Συνιστῶμεν τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα τοῖς φι-
λομούσοις συμπολίταις ἡμῶν, οἵτινες ἀντὶ ὅ
φράγκα ἔξωσι ἀνάγκωσμα ὅσον τερπνὸν το-
σοῦτον καὶ διδακτικόν.

Πωλεῖται παρὰ τῷ συγγραφῆ καὶ ἐν τοῖς
βιβλιοπωλείοις Ἀλεξανδρείας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Ἀνακαλύψεις Νορδενζῶλ. — Ἱστορία τῶν φυλακῶν τῆς
Γαλλίας (συνέχεια). — Αἱ ἐκ τῆς Φλώρεως τέρψεις (συνέχεια),
— Λόγος, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ Ἑλλν. Ἐκκλησίᾳ Μεσσαλίας
κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Πρωτο-
συγγέλου Γ. Καλλιγᾶ. — Ἐργασίαι καὶ ἐργάται ἐν τῇ ἁρ-
χαίᾳ Ἑλλάδι (συνέχεια). — Ἱστορικὴ Γεωγραφία τῆς ἁρ-
χαίας Ἑλλάδος (συνέχεια). — Μυρία ὄσα. — Στατιστικά.
— Βιβλιογραφία. — Ποίησις.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ:

Β. ΣΤΕΙΝ. Κατάστημα ένδυμάδων δι' άνδρας και παιδια — 'Εν 'Αλεξανδρεία. — Πλατεία Μεχμέτ 'Αλη. — 'Εν Καίρω οδός Μούσκι.

Οί βουλόμενοι να τιμήσωσι τὸ ἐν λόγῳ μέγα κατάστημα, εὐρήσονται ποικιλίαν ένδυμάτων, κομψότητος ἰδιαιζούσης, τοῦ τελευταίου συρμοῦ, και ποιότητος ἀρίστης.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ποιότης τῶν ἐμπορευμάτων και ἡ συγκαταβατική αὐτῶν τιμή, ὥστε οὐδεὶς τῶν προσερχομένων ἀπέρχεται χωρὶς ν' ἀγοράσῃ τι.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝΔΥΜΑΤΩΝ, δι' άνδρας και παιδια Α. Mayer et C. 'Εν 'Αλεξανδρεία, Πλατεία Μοχάμετ 'Αλη, παρὰ τῆ 'Οκέλλα Νουνα και ἐν Καίρω οδός Μούσκη. 'Εν τῷ ἀξιοσυστάτῳ τούτῳ καταστήματι εὐρίσκουσιν οἱ ἀξιότιμοι ἀγοράσεται ένδυμασίας ἀρίστης ποιότητος εἰς τιμὰς μετριοτάτας, πῖλους δι' άνδρας, γυναίκας και παιδια, ὑποδήματα, ἀσπρόρουχα λινὰ και πάντα τὰ ἀπαιτούμενά εἶδη διὰ ταξείδια.

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ, Α. Μανδὰ Χημικά και Φαρμακευτικά προϊόντα. Εἰδικὰ φάρμακα Γαλλίας, 'Αγγλίας και 'Ιταλίας. 'Επίδεσμοι και κλυστήρια, και παντὸς εἶδους ἐργαλεῖα ἐξ ἐλαστικοῦ κόμμιω. Μεταλλικὰ ὕδατα. Πώλησις χονδρική και λιανική.

ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ ΚΑΠΝΩΝ, 'Αγίασουλουκ και 'Εργασίας Σιγαροχάρτων 'Ιωάν. Λαγουδάκη. 'Εν 'Αλεξανδρεία παρὰ τῆ Γαλλικῆ 'Οκέλλᾳ. 'Εν τῷ ἐργοστοσίῳ τούτῳ κατασκευάζονται σιγαροχάρτα πάσης ποιότητος και παντὸς μεγέθους εἰς τιμὰς μετρία.

Πωλοῦνται καπνὰ χονδρικῶς ποιότητος ἀρίστης 'Αγίασουλουκ.

LANCASHIRE— Fire and Life insurance Company. Κεφάλαιον 2,000,000 λίραι, Manchester Πράκτορες ἐν 'Αλεξανδρεία Χωρέμη Μπενάκη και Σα.

LA CENTRALE— 'Ανώνυμος ἀσφαλιστική ἐταιρία κατὰ τοῦ πυρός. Κεφάλαιον 5,000,000 φράγκων. Παρίσι οδός Richelieu ἀριθμὸς 108. Γενικὸς κατὰ τὴν Αἴγυπτον πρᾶκτωρ, 'Ιωάν. Κ. Σεβαστόπουλος. 'Εν 'Αλεξανδρεία οδός 'Αδὶπ οἰκία Ζηροῦ.

Ἐν τῇ πλατείᾳ και ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ ἱκρίου, ἐνθα παίζει ἡ Μουσική, ἤνουξεν ὁ κύριος Χαρακόπος 'Ελληνικὸν Βιβλιοπωλεῖον, ἐν ᾧ πωλοῦνται εἰς μετριοτάτας τιμὰς πάντα τὰ εἶδη τῶν βιβλίων. Οἱ προσερχόμενοι θέλουσι κατὰ πάντα μένει εὐχαριστημένοι. Δέχεται και παραγγελίας διὰ πᾶν εἶδος βιβλίου.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ.— Ὀδὸς περιπάτου, ἰδιοκτησία Τουσοῦμ Πασσᾶ. Τὸ σχολεῖον τούτο, διανοῦν ἤδη τὸ πέμπτον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ ἔτος χωρὶς νὰ συμβῆ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον δυσάριστον, παρέχει ἀρκούσαν ἐγγύησιν πᾶσιν, οὐ μόνον περὶ τῆς ἐπιμεθοδου διδασκαλίας ἀλλὰ και τῆς μετ' ἐπιστάσεως διευθύνσεως αὐτοῦ.

Πλὴν τῆς ἐλευθερίας και τῆς ἐπὶ τῷ γυμναστήριῳ γυμναστικής διδάσκαται ἡ σπαθαζκία και ραβδομαχία.

'Επίσης ὑπάρχει ἐν τῷ σχολείῳ και λουτρὸν ἐπιβρόχιον.

Πληροφορίαι περισσότεραι δίδονται παρὰ τοῦ διευθυνόντος κ. Καλλίδου.

ΒΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ.— Αἱ χῶραι τῶν Μηλωτῶν, μετὰ φράσας ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. Τὸ ριθὲν σύγγραμμα μετὰ φιλοκαλίας ἐκτετυπωμένον και μετ' εἰκονογραφικῶν τιμητῶν ἡμίσεος φράγκου τὸ τεῦχος και πωλεῖται ἐν τῷ 'Ελλ. Βιβλιοπωλεῖῳ ὁ «Φοίνιξ» τοῦ κ. Σαράντη.

Ἐἰς τὸ Τυπογραφεῖον μας πωλοῦνται τὰ ἐξῆς βιβλία:

Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ «Σεραπέου» ἀντὶ φράγκων 20. — Ὁ «Ρωσοτουρκικὸς πόλεμος» εἰς 12 τεύχη φρ. 12. — Διάφορα ποιήματα 'Αχιλ. Παράσχου φρ. 2. — Ὀνειροκρίτης φρ. 1. — Παν. Σούτζου «Ὁ 'Αγνωτὸς», ποίημα λυρικὸν εἰς πράξεις 5 φρ. 1. — Τὰ «Φάσματα τῆς Αἴγυπτου», τεύχη δύο φρ. 2

Οἱ κ. κ. Π. Τσαλαμάγκος και Δεπάστας λαμβάνουν τὴν τιμὴν νὰ εἰδοποιήσωσι τὸ κοινόν, ὅτι εἰς τὸ κατὰ τὴν πλατείαν Μοχάμετ 'Αλη και ἐν τῇ διόδῳ Βίσμαρκ κατὰ τῆμά των, εὐρίσκεται και πωλεῖται χονδρικῶς και λιανικῶς εἰς τιμὰς συμφέρουσας, γνήσιος καφῆς τῆς Μόκας ποιότητος ἀρίστης.

Προμηθεύομε οἱ τὸν ἐκλεκτότερον καφῆν ἐκ Χοδεΐδου, ἐθὰ πρό τινος συνέστησαν ἐπὶ τούτῳ κατὰ τῆσιν, πεποιθασιν ὅτι, πλείοτερον παντὸς ἄλλου θὰ εὐαρεστήσωσι τοὺς προσερχομένους ἀγοραστὰς προσφέροντες αὐτοῖς ἐπὶ ἐγγυήσει οὐ μόνον γνήσιον ἀλλὰ και ἀρίστης ποιότητος καφῆν τῆς Μόκας.

ΒΜΠΟΡΡΑΠΤΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, Ν. Γ. Μαρσοῦκη. Ἀπέναντι τοῦ Χρηματιστηρίου, ἐν 'Αλεξανδρεία.

Συνδέσας σχέσεις ἀπ' εὐθείας μετὰ τῶν καλλιτέρων ἐργοστασιῶν τῆς Εὐρώπης ὁ κ. Ν. Γ. Μαρσοῦκης εἰδοποιεῖ τὸ φιλόκλον κοινόν τῆς Αἴγυπτου ὅτι ἐν τῷ καταστήματι αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ὑφάσματα ἀρίστης ποιότητος ἐξ 'Αγγλίας και Γαλλίας.

Οἱ ἐν τῷ ἐπιτερικῷ εὐρισκόμενοι δύνανται ἀπ' εὐθείας συνεννοούμενοι μετὰ τοῦ ὡς ἄνω καταστήματος, νὰ ἔχωσιν ἀκριβῶν και ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν παραγγελιῶν των.

ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΙ ΕΓΓΡΑΦΟΝΤΑΙ.

Ἐν 'Αλεξανδρεία παρὰ τῇ Διευθύνσει τοῦ Περιδικοῦ.

- » Ζαχαρὶκ παρὰ τῷ κ.κ. Μ. Δ. Λύδδῃ.
- » Μινετ-ελ-Γκάμ παρὰ τοῖς κ.κ. Α. Λύδδῃ και Σα.
- » Σιμπὶν-ελ-Ανάτερ παρὰ τῷ κ.κ. Κ. Βερεκέτῃ.
- » Σαμανοῦτ παρὰ τῷ κ.κ. 'Αλ. 'Εμμανουήλ.
- » Ζιφτα τοῖς κ.κ. 'Αδελ. 'Ασημακοπούλοις και Χ. Μανιουδάκη.
- » Μαρσοῦρα παρὰ τῷ κ.κ. Σ. 'Ασημακοπούλῳ.
- » Λαμανχοῦρ παρὰ τῷ κ.κ. Κ. Μανωλοπούλῳ.

Ἐν Τάντα παρὰ τῷ κ.κ. Μ. Vincentelli.

- » Κάφρ Ζαγιὰτ παρὰ τῷ κ.κ. Μ. Ψύχα.
- » Καίρω παρὰ τῷ κ.κ. 'Αθηνασάκη δικηγόρῳ.
- » Βέρχα παρὰ τῷ κ.κ. Μ. Περφιιάδῃ.
- » Γοδάβη παρὰ τῷ κ.κ. Κηπουρῳ.
- » Σιμπὶν-ελ-κόμ παρὰ τῷ κ.κ. Σ. Γιανοπούλῳ.
- » Μιντεχ (ἄνω Αἴγυπτου) παρὰ τῷ κ.κ. 'Ι. 'Αλφιέρῃ.
- » Σμύρνη παρὰ τῷ κ.κ. Ι. Τσακίρογλου.

Τὸ «Νέον Σεράπειον» ἀναγγέλλει τὴν ἐκδοσιν παντὸς βιβλίου, ἡ περιοδικοῦ οὔτινος ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ τῷ Συλλόγῳ «Σεραπέω.» Ἀνταλλάσσεται δὲ μετὰ πάσης ἐφημερίδος στελλομένης δωρεάν τῷ Συλλόγῳ.

Πᾶσα ἀπόδειξις πληρωμῆς μὴ φέρουσα τὴν ὑπογραφήν τοῦ διευθυντοῦ θεωρεῖται ἄκυρος.